

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1922.

Första kammaren.

Nr 20.

Onsdagen den 29 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 22 och den 23 innevarande månad.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtande nr 9.

Herr andre vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att det nu bordlagda ärendet, första lagutskottets betänkande nr 9, måtte uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan till lördagens plenum.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass m. m. jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om överföring till hären av vissa marinen tilldelade värnpliktiga av 1921 års klass.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckta motioner om förhöjda tullsatser för vissa animaliska jordbruksprodukter m. m.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 20, hade herr Karl Gustafsson m. fl. hemställt, att från tid, som av Kungl. Maj:t

Om förhöjda tullsatser för vissa animaliska jordbruksprodukter m. m.

Om förhöjda bestämmes, till och med den 31 maj 1923 skulle gälla följande tullsatsen för vissa animaliska jordbruksprodukter m. m.

Tulltaxerubrik			
nr 51	levande nötkreatur	1 st.	20 kr.
53	levande svin	1 kg.	20 öre
55	fläsk, rökt	1 „	35 „
56	„ andra slag	1 „	24 „
57	ister	1 „	30 „
59	kött, andra slag	1 „	14 „
138	smör, naturligt	1 „	60 „ .

Vidare hade i en inom andra kammaren väckt motion, nr 128, herr *Lindman m. fl.* framställt enahanda yrkande angående höjning av tullsatserna vid tulltaxerubrikerna nr 51, 53, 55—57, 59 och 138, som innehölls i förutnämnda motion, och därjämte hemställt, att tullen å ost, alla slag, enligt tulltaxerubriken nr 137, måtte under samma tid utgå med ett till 50 öre för 1 kilogram förhöjt belopp.

Slutligen hade i likalydande motioner, nr 73 i första kammaren av herr *Elisson m. fl.* och nr 126 i andra kammaren av herr *Westman m. fl.*, hemställts, att riksdagen måtte besluta,

att tullsatsen å till rubriken nr 51 i tulltaxan hänförliga levande djur, nötkreatur, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 20 kronor per styck;

att tullsatsen å till rubriken nr 55 i tulltaxan hänförligt fläsk, rökt, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 36 öre per kilogram;

att tullsatsen å till rubriken nr 56 i tulltaxan hänförligt fläsk, andra slag, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 24 öre per kilogram;

att tullsatsen å till rubriken nr 59 i tulltaxan hänförligt kött, andra slag än fågel, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 14 öre per kilogram;

att tullsatsen å till rubriken nr 137 i tulltaxan hänförlig ost, alla slag, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 40 öre per kilogram;

att tullsatsen å till rubriken nr 138 i tulltaxan hänförligt smör, naturligt, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 40 öre per kilogram.

Samtliga omförmälda motioner, vilka hänvisats till bevillningsutskottet, hade utskottet behandlat i ett sammanhang, därvid utskottet tillika upptagit till yttrande två ävenledes till utskottet hänvisade likalydande motioner, nr 53 i första kammaren av herr *Elof Andersson m. fl.* och nr 133 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Skövde m. fl., om förhöjning av tullen å färska äpplen och päron.

I sistnämnda motioner hade yrkats, att riksdagen behagade besluta, att tullsatsen å färska päron, stat. nr 107 D och färska äpplen, stat. nr

107 E under tiden 1 september—1 januari finge utgå med trettio (30) öre per kilogram.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1) beträffande rubriken nr 51 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I:20 av herr Karl Gustafsson m. fl., II:128 av herr Lindman m. fl., I:73 av herr Elisson m. fl. och II:126 av herr Westman m. fl. framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) beträffande rubriken nr 53 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I:20 av herr Karl Gustafsson m. fl. och II:128 av herr Lindman m. fl. framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) beträffande rubriken nr 55 i tulltaxan besluta, att de i motionerna I:20 av herr Karl Gustafsson m. fl., II:128 av herr Lindman m. fl., I:73 av herr Elisson m. fl. och II:126 av herr Westman m. fl. framställda yrkandena icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

4) beträffande rubriken nr 56 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I:20 av herr Karl Gustafsson m. fl., II:128 av herr Lindman m. fl., I:73 av herr Elisson m. fl. och II:126 av herr Westman m. fl. framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

5) beträffande rubriken nr 57 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I:20 av herr Karl Gustafsson m. fl. och II:128 av herr Lindman m. fl. framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

6) beträffande rubriken nr 59 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I:20 av herr Karl Gustafsson m. fl., II:128 av herr Lindman m. fl., I:73 av herr Elisson m. fl. och II:126 av herr Westman m. fl. framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

7) beträffande rubriken nr 137 i tulltaxan besluta, att de i motionerna II:128 av herr Lindman m. fl., I:73 av herr Elisson m. fl. och II:126 av herr Westman m. fl. framställda yrkandena icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

8) beträffande rubriken nr 138 i tulltaxan besluta, att de i motionerna I:20 av herr Karl Gustafsson m. fl., II:128 av herr Lindman m. fl., I:73 av herr Elisson m. fl. och II:126 av herr Westman m. fl. framställda yrkandena icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

9) beträffande rubriken nr 107 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I:53 av herr Elof Andersson m. fl. och II:133 av herr Magnusson i Skövde m. fl. framställda yrkandet icke heller skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid punkterna 1—8 hade reservation anmälts av friherre *Fleming* och herr *Antonsson*, vilka likväl ej antytt sin mening.

Vidare hade avgivits följande reservationer vid punkterna 1 och 2:

av herrar *Wohlin*, *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Johansson* i Kälkebo, *Henrikson* och *Heyman*, vilka anfört:

”De i motionerna I:20 av herr Karl Gustafsson m. fl., I:73 av

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)

herr Elisson m. fl., II:128 av herr Lindman m. fl. och II:126 av herr Westman m. fl. föreslagna provisoriska tullförhöjningarna å levande nötkreatur och levande svin hava till huvudsakligt syfte att förminska de verkligt betydande svårigheter, vari särskilt den norrländska boskaps-skötseln samt svinuppfödningen inom riket under sommartiden försättas genom införseln till riket av levande nötkreatur och levande svin till särskilt låga priser från Finland. Att i motionerna föreslagits ökning av de fasta tullsatserna beror givetvis på motionärernas ovisshet, huruvida särskilda åtgärder mot för landets näringsliv skadliga verkningar av konkurrensen från länder med deprecierade valutor kunna vara att från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida förvänta. Ovisshet härom råder ännu vid avfattandet av förevarande reservation, men då i varje fall en av herr Lorichs m. fl. inom andra kammaren väckt motion nr 81 är av bevillningsutskottet bordlagd och tillfälle blir för oss att vid behandlingen av sagda motion taga ståndpunkt jämväl till det för förevarande varuslag föreslagna ökade tullskyddet, finna vi oss kunna avstå från yrkande å bifall till motionerna i förevarande punkter.”;

vid punkterna 3—8:

av herrar *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Henrikson* och *Heyman*, vilka yrkat bifall till de i motionen II:128 av herr Lindman m. fl. framställda yrkandena;

vid punkterna 3, 4 och 6:

av herrar *Johansson* i Kälkebo och *Ericsson* i Obergå, vilka ansett, att utskottet på de i motionerna I:73 av herr Elisson m. fl. och II:126 av herr Westman m. fl. angivna skälen bort tillstyrka riksdagen att besluta, att tullsatserna å nedan angivna varuslag måtte från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med nedan angivna belopp, nämligen:

nr i tulltaxan

fläsk:

55	rökt	1 kg. 36 öre
56	andra slag	1 kg. 24 öre

kött:

59	andra slag etc.	1 kg. 14 öre;
----	----------------------	---------------

vid punkterna 7 och 8:

av herrar *Wohlin* och *Johansson* i Kälkebo, vilka på grund av vad i reservationen anförts ansett, att utskottet bort tillstyrka riksdagen att besluta, att tullsatserna å artiklarna *smör*, *naturligt* (tulltaxerubrik nr 138), samt *ost, alla slag* (tulltaxerubrik nr 137), skulle från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med 40 öre per kilogram; samt

vid punkten 9:

av friherre *Fleming* samt herrar *Antonsson*, *Wohlin*, *Rune*, *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Johansson* i Kälkebo, *Olsson* i Ramsta, *Henrikson* och

Heyman, vilka ansett, att utskottet bort hos riksdagen hemställa om bifall till motionerna I: 53 av herr E:lof Anderson m. fl. och II: 133 av herr Magnusson i Skövde m. fl. i så måtto, att den ifrågasatta högre tullen måtte bestämmas att utgå under tiden 1 september—31 december 1922.

På framställning av herr talmannen beslöts att betänkandet skulle företagas till avgörande punktvis, dock att vid behandlingen av punkten 1 överläggning finge äga rum angående betänkandet i dess helhet.

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

Punkten 1.

Herr Wohlin: Herr talman! Med herr talmannens tillåtelse får jag vid denna första punkt yttra mig om betänkandet i dess helhet. Det synes mig i viss mån förvånande, att utskottsmajoriteten till stöd för sin negativa ståndpunkt i förevarande tullfrågor tagit tull- och traktatkommitténs utlåtande i valutafrågan. Denna kommitté har liksom riksbankfullmäktige uttalat sig till förmån för en stabilisering av den svenska valutan och framhållit, att en dylik stabilisering är av stor betydelse för vårt lands näringsliv. I sådant syfte förordar kommittén en återgång till guldmynstfot, så snart vissa förutsättningar för ett sådant steg äro för handen, och kommittén uttalar sig emot åtgärder på penningpolitikens och den statliga finanspolitikens område, som kunna vara ägnade att försvåra den av kommittén förordade stabiliseringen av vårt penningväsen. På sätt utskottsmajoriteten riktigt återger i sitt betänkande anför även kommittén i sitt utlåtande, att målet för en sund valutapolitik bör vara att åstadkomma största möjliga stadga i den allmänna prisrörelsen, att förhindra stora svängningar uppåt eller nedåt, och kommittén betonar också faran av en ny prisstegring, under framhållande av att en sådan, fränsett de direkta svårigheter, den åsamkar stora samhällsgrupper, förr eller senare måste efterföljas av ett bakslag. Jag har emellertid svårt att förstå, att dessa uttalanden, till vilka jag för min del ansluter mig, skola tolkas sålunda, att kommittén skulle hava uttalat sig gentemot och avrått från provisoriska skyddsåtgärder för grenar av vårt svenska näringsliv, som hårt lida under trycket av konkurrensen från länder med deprecierade valutor. Fastmera måste man anse, att dylika skyddsåtgärder stå i god överensstämmelse med kommitténs uppfattning om vikten av en stabilisering av den svenska prisnivån. Jag vill erinra om att Kungl. Maj:t under december månad sistförflutet år uppdragit åt kommittén att utarbета en s. k. beredskapslagstiftning, möjliggörande för Kungl. Maj:t att åsätta provisoriska valutadumpingtullar gentemot länder, vilkas konkurrens på den svenska marknaden bereder vårt näringsliv allvarliga svårigheter, och kommittén torde komma att under den allra närmaste tiden slutföra detta uppdrag. Det synes mig då ganska tydligt, att bland de näringsgrenar, om vilka det i nu berört avseende skulle kunna bli tal, även äro vissa av det svenska jordbrukets produktionsgrenar. Jag vill erinra om att den animaliska jordbruks-

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

produktionen inom vårt land under de gångna kritiska åren lidit av införsel under sommarmånaderna av levande nötkreatur och svin från vårt östra grannland Finland, vars valuta som bekant är så deprecierad, att finnarna ha möjlighet att avsätta sina produkter på vår marknad till priser, högst avsevärt understigande det svenska jordbrukets produktionskostnader för motsvarande produkter. Jag vill vidare påminna om att samma förhållande i så måtto föreligger beträffande smör, att vi under sommarmånaderna haft en rätt betydande införsel av för övrigt ganska mindervärdigt finskt smör till Sverige, och dessutom ha vi haft en avsevärd införsel av smör från ett annat grannland, vars valuta också är deprecierad i förhållande till den svenska kronan. Beträffande ostimporten ligger förhållandet på samma sätt, i det att större delen av denna kommer dels från vårt östra grannland, där man numera tillverkar s. k. schweizerost och avsätter denna ost bland annat på den svenska marknaden, och dels hava vi även ostimport från ett annat av våra grannländer, som till följd av sin valuta har möjlighet att utföra ost till oss till mycket låga priser. Härtill böra läggas de speciella ostsorter, som importeras från vissa andra europeiska länder, och som mer eller mindre kunna betraktas som lyxartiklar. Under sådana förhållanden är det icke en principiellt protektionistisk tanke, som kommer till uttryck i de reservationer, som äro bifogade detta bevillningsutskottets betänkande. Det är fastmera samma tankegång, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts eget uppdrag åt tull- och traktatkommittén, nämligen att söka under en övergångstid, då svårigheterna för vissa grenar av näringslivet äro särskilt stora, genom provisoriska ökningar av tullskyddet förebygga de skadliga verkningarna av konkurrensen från länder med deprecierade valutor.

Man måste allt fortfarande vid denna riksdag fästa uppmärksamheten på det anmärkningsvärda förhållandet, att den svenska mejerihanteringen, som ju under tiden före kriget var en av våra viktigare exportgrenar, i det att den beredde oss möjlighet att på den engelska marknaden avsätta smör för flera tiotals miljoner kronor, numera befinner sig i ett sådant läge, att den ej ens kan tillfredsställa vårt lands eget behov. Såsom framgår av den statistik, som utskottets majoritet fogat vid utskottsbetänkandet, består allttjämt ett avsevärt införselöverskott av smör och ost till Sverige. I fråga om smör uppgick detta införselöverskott under sistförflutna kalenderår till en kvantitet av icke mindre än omkring 6,275 ton, vilken införsel så gott som uteslutande härrörde från länder med deprecierade valutor. På samma sätt förhöll det sig med osten, i det att införselöverskottet av ost under sistförflutna kalenderår uppgick till omkring 884 ton. Utförseln av dessa artiklar, som ju i detta sammanhang också bör tagas i betraktande, har visserligen under samma tid ävensom under de gångna månaderna av detta år varit stadd i någon stegring, men denna stegring har icke varit synnerligen stor vid jämförelse med införseln och vidare obetydlig med hänsyn till de möjligheter att avsätta

dessas artiklar, som särskilt under de sista månaderna öppnat sig på den engelska marknaden. Detta sistnämnda förhållande måste enligt min uppfattning tydas så, att vår underlåtenhet att vid sistförflutna riksdagar genom en måttligt avvägd tilläggstull stödja mejerihanteringen försäkrat, att denna produktion inskränkts och därmed exportmöjligheterna förminsats. Såsom anföres i den av mig jämte en annan utskottsledamot avgivna reservationen, hava nämligen jordbrukarna, särskilt i sydsverige, under trycket av de låga priser, som rätt på mejeriprodukter under den senaste vintern, särskilt under de sista månaderna inskränkt inköpen av de relativt dyra fodermedlen och förminskat sin produktion. Här se vi sålunda ett exempel på hur försummelse att under ett tidigare skede stödja en inhemsk exportnäring medfört en minskning i denna exportnäringens möjlighet att på ett senare skede göra sig gällande på den utländska marknaden. Vad nu särskilt smöret — och ehuruval i mindre mån osten — beträffar, så är denna artikel som allmänt är känt för vårt lands mindre jordbrukare den viktigaste bland alla ifrågakommande jordbruksprodukter, och prisläget för smöret är i hög grad bestämmande för de mindre svenska jordbrukarnas ekonomi. Om nu, såsom fallet är för närvarande, mejerihanteringen arbetar med förlust — ty det gör den även om smörpriset för dagen står icke obetydligt högre än det gjorde vid tiden för motionernas avfattande — så följer härav, att man måste hysa små förhoppningar om att denna gren av jordbruksproduktionen under det kommande året skall kunna utvecklas till den omfattning, att den återigen kan fylla landets behov, än mindre skapa det exportöverskott, som vi alla önska att återigen se i vår handelsbalans. Med hänsyn till dessa förhållanden finner jag det vara en blygsam begäran från den stora kategori av svenska producenter, varom här är fråga, att få ett litet provisoriskt ökat skydd för sin viktigaste produktion i form av en tilläggstull, utgående under tiden till och med den 31 maj 1923 med ett belopp av 20 öre per kg. Jag tror visserligen icke, att en dylik liten tilläggstull kommer att kunna göra denna gren av jordbruksdriften synnerligen räntabel, men den kommer i allt fall att kunna något förbättra de mindre svenska jordbrukarnas ekonomiska ställning. Nu vet jag mycket väl, att utskottsmajoriteten, i den mån den icke behärskas av de ensidiga och dogmatiska frihandelsprinciper, som utvecklas i betänkandet, fäst sig vid det faktiska förhållandet, att smöret är en viktig artikel för de konsumerande folklagren och att man icke onödigtvis får fördyra de nödvändigaste livsmedlen i en tid, då inom landet finnes ett så stort antal arbetslösa, som till det yttersta måste inskränka sina utgifter. Jag uppskattar till fullo denna synpunkt, och jag förstår den så mycket mera, som vi ju alla här i riksdagen äro skyldiga att förebygga svält för dessa stora lager av den svenska befolkningen genom att utanordna mycket betydande belopp i form av arbetslöshetsunderstöd och för nödhjälpsarbeten. Det är alldeles givet, att ingen vill medverka till en politik, som ökar dessa summors storlek utöver den gräns, där beloppen äro statsfinansiellt möj-

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

liga att bära. Men jag skulle vilja till de ärade ledamöter av kamma-
ren, som särskilt anse sig böra beakta dessa synpunkter, rikta den er-
inran, att vi nog, såsom vid flera tillfällen framhållits här i riksdagen
under de gångna veckorna, torde få räkna med en rätt så stor bestå-
ende arbetslöshet under flera år framåt, i det att vår industri svår-
ligen lär kunna på åtskilliga år återigen upptaga i sina fabriker hela
den armé av arbetslösa, som nu är hänvisad till det allmännas under-
stöd. Vid sådant förhållande måste man ju ställa till sig den frågan:
varifrån skola de medel fås, som i en eller annan form måste bli behöv-
liga för understöd åt dessa arbetslösa? Ja, lånevägen lär väl svår-
ligen kunna av någon förordas, och den väg, som ligger i en ökad
emission av sedlar, lär väl ingen heller vilja tillråda, så mycket mera
som ju den vägen skulle leda till en inflation, d. v. s. en försämring
av vårt penningvärde, från vilken politik åtminstone tull- och traktat-
kommitténs samtliga medlemmar, representerande de mest skiljaktiga
åsikter beträffande vår näringspolitik, varit eniga om att på det be-
stämdaste avråda. Det återstår då ingen annan väg än den, som vi
hittills följt, nämligen skattevägen. Det blir det skattdragande sven-
ska folket, som alltjämt måste lämna huvudparten av, ja så gott som
hela det belopp, som även i fortsättningen kommer att krävas för
understöd åt våra arbetslösa industriarbetare. Men sådant som läget
för närvarande är inom vår industri veta vi alla, att industriens skatte-
kraft är nedbringad till ett minimum, och jag tror, att den finans-
minister — jag hoppas, att det blir den nuvarande finansministern —
som skall göra upp budgeten för det första nya budgetåret efter över-
gångstiden, skall möta större svårigheter att få budgeten att gå ihop
än någon annan finansminister före honom mött sedan mansåldrar
tillbaka. Bankkrascherna och industriens driftsställelser äro all-
mänt kända, och även om en ljusning, som jag hoppas, kan komma
att inträda under det kommande året för våra största exportindustrier,
så skola i allt fall svårigheterna att finansiera denna budget bliva
utomordentligt stora. Vid sådant förhållande tror jag, att det är
ett synnerligen farligt steg att försvaga ekonomien hos den del av
svenska folket, som ännu har kvar en viss förmåga att med sina
skattemedel bidra till de ofrånkomliga statsutgifternas täckande,
nämligen den svenska lantbruksbefolkningen. Det blir i väsentlig
grad på denna befolkning, jämte på statstjänstemännen, som skatte-
tyngden under de kommande åren kommer att vila, men om man ge-
nom åtgärder eller, rättare sagt, genom uraktlåtenhet att vidtaga åtgärder
bringar jordbruksbefolkningens ekonomiska ställning i ett så-
dant läge, att man icke av densamma får ut på långt när de skatte-
medel, man behöver, så tror jag att man har gjort även de konsume-
rande folklagren och den arbetslösa industribefolkningen en björntjänst.
Det är dock så, att alla samhällsklasser äro beroende av varandra.
Livsmedelsproducenterna äro beroende av köpkraften hos de samhälls-
lager, som förbruka livsmedel, men å andra sidan äro också de konsu-
merande klasserna beroende av den ekonomiska bärkraften hos de

befolkningsgrupper, som producera livsmedel, och jag tror, att om den ena befolkningsklassen under den svåra kris, vari vi nu befinna oss, underlåter att tillmötesgå den andras berättigade intressen, så kan detta medföra de största och allvarligaste svårigheter för denna samhällsklass själv. Skulle jag tänka göra tankeexperimentet, att jag här vore en av de speciella representanterna för industriarbetareklassen, så tror jag, att detta förslag om en provisorisk höjning av smörtullen under en tid framåt med två tioöringar icke skulle för mig framstå såsom endast ett jordbrukets speciella intresse utan även såsom ett intresse av allmänare art, åsyftande att stabilisera ekonomien hos en samhällsklass, varav jag väntar mig behöva uttaga de skattebelopp, vilka jag måste skaffa fram såsom nödvändiga för underhållet av alla de arbetslösa, för vilka jag förde talan. Det skall bliva intressant att under den sannolikt icke synnerligen livliga debatt, som här i dag kommer att föras, få erfara, huru de ärade representanterna för industriarbetareklassen själva ställa sig till denna fråga. Jag har med detta velat säga, att de här föreslagna tullförhöjningarna från min ståndpunkt sett icke äro att betrakta såsom ett led i någon speciell agrarpolitik, utan såsom ett led i en sådan slags politik, som man tämligen allmänt, även på annat håll än det jag företräder, numera anser vara rikspolitik.

Såsom framgår av reservationen har jag, i anslutning till denna min ståndpunkt, avstått från att yrka bifall till de väckta motionerna i avseende å levande nötkreatur och levande svin. Fasta tullökningar torde icke vara den rationella vägen att lösa denna skyddsfråga, ty man har här egentligen att beakta den under sommarsäsongen från Finland kommande importen, och om man vill stödja den svenska boskapsskötseln bör detta lämpligast ske genom en tillfällig valutatull eller valutadumpingtull gentemot ifrågavarande land eller ock genom ett importförbud. Jag har, såsom framgår av reservationen under punkterna 1 och 2, inskränkt mig till att hänvisa till vissa möjligheter, som i detta hänseende föreligga under den återstående delen av riksdagen. Beträffande artiklarna fläsk och kött har jag icke personligen varit i tillfälle att deltaga i ärendets slutbehandling och har icke tillräckligt noga reda på huru produktionskostnaderna för dessa artiklar förhålla sig till det nuvarande försäljningspriset på desamma. Beträffande smör och ost däremot har jag, såsom reservationen anger, utan tvekan ansett mig böra yrka på en måttlig tullförhöjning av det slag, om vilket jag nu talat. Vad slutligen beträffar den sista punkten, som handlar om äpplen och päron, så finner man där att, jämte de ledamöter av bevillningsutskottet, som i frågor som dessa bruka taga någon hänsyn till produktionens berättigade önskemål, jämväl ett par andra ledamöter av utskottet, som i de övriga punkterna intagit samma negativa ståndpunkt som utskottsmajoriteten, reserverat sig till förmån för ett provisoriskt ökat skydd för den svenska fruktodlingen. Det är icke så lätt att veta, vilka skäl som dessa ärade ledamöter ha haft för att på denna punkt biträda reservationen, medan de

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa animaliska jord-
bruksprodukter m. m.*
(Forts.)

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.*
(Forts.)

på de övriga för det svenska jordbrukets ekonomi långt viktigare punkterna hava följt utskottsmajoritetens negativa linje, men förklaringen torde väl framgå av de uttalanden som dessa utskottsledamöter torde komma att göra under den kommande debatten i denna kammare och i medkammaren. Skulle jag våga en gissning är det måhända därför, att det icke är jordbrukare, som här uteslutande eller kanske ens företrädesvis komma i fråga, i det att fruktodling bedrives, förutom av jordbrukare, även i stor utsträckning av lägenhetsinnehavare med allehanda yrken, dessutom av statstjänstemän, såsom t. ex. komministrar och kyrkoherdar, av stadsfunktionärer med villor och trädgårdar på landet m. fl., och så fort det gäller andra kategorier i samhället än jordbrukare känner man sig måhända på det hållet något varmare stämd och är beredd att visa någon större välvilja. Under debatten i bevillningsutskottet gjordes av en temperamentsfull talare gällande, att man här stode inför ett jordskred i det liberala partiets tullpolitik. Jag tror nu icke att ett tillstyrkande av denna lilla förhöjda äppeltull kan uppfattas såsom ett sådant jordskred, men skulle så vara att man här såge ett första symtom på ökat inresse från det hållet för att under den värsta krisen något mildra en svensk odlings svårigheter, så anser jag för min del, att det lilla jordskredet, om man så får kalla det, icke kan befaras åstadkomma några skadliga följder, utan tvärtom är att betrakta som en liten ljusning för dem som här förgäves talat och tala för ett provisoriskt skydd för det svenska näringslivet. Äpplet var den artikel, som växte på kunskapens träd på gott och ont, och det var när de åto därav, som våra stamfränder blevo varse sin nakenhet. Det är en liten kuriös tillfällighet, att det var vid äpplena, som de första liberala rösterna i bevillningsutskottet tillföllu en reservation till förmån för en svensk odlings stödjande.

Med dessa ord, herr talman, avstår jag beträffande de nu föredragna punkterna 1) och 2) från att yrka bifall till motionerna. Jag förmodar, att jag sålunda icke har något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag i föreliggande punkter. Beträffande de följande punkterna, där jag har intresse av att yrka bifall till reservationerna, kommer jag i korthet att göra detta under hänvisning till vad jag nu anfört.

Herr Björnsson: I bevillningsutskottets föreliggande betänkande behandlas flera motioner, i vilka begäres ökat tullskydd dels för jordbrukets animaliska produkter och dels för frukt. Sammanhanget emellan dessa båda varugrupper är ju rätt lösligt, och framför allt är skillnaden i ekonomisk betydelse för jordbruket mellan de båda grupperna så väsentlig, att jag till att börja med skall begränsa mig till att utveckla de skäl, som för utskottsmajoriteten varit avgörande, då den beträffande punkterna 1—8 yrkat avslag på föreliggande motioner.

För denna utskottsmajoritetens ståndpunkt finns det naturligtvis dels vissa allmänna skäl, som äro likartade för alla de ifrågakvarande pro-

dukterna, och dels vissa mera speciella skäl för de olika varorna. Om jag först håller mig till de mera allmänna skälen, ber jag att få börja med ett, hänsynen till konsumentintresset, som den föregående ärade talaren gav en mycket vid plats i sitt anförande till förmån för ökat tullskydd. Jag får säga, att jag har mycket svårt att följa med hans resonemang. Han säger, att vi nu hava en oerhörd mängd arbetslösa, och att det är sannolikt, att vi få ett minskat antal i fortsättningen, men att det dock permanent blir ett relativt stort antal arbetslösa, som måste underhållas på det allmännas bekostnad med hjälp av skattemedel. Han frågar då: är det icke skäl att nu konsolidera ekonomin för den samhällsgrupp, som i framtiden har den största utsikten att kunna betala de ökade, härför behövlige skatterna. Jag förstår icke riktigt logiken i ett sådant resonemang! Om det nu finns många arbetslösa, som lida oerhört under arbetslöshetens förbannelse och om man för dessa skulle börja höja priserna på vissa bland de nödvändigaste livsmedlen, kan jag icke förstå, om man över huvud taget skall giva kompensation för detta, att det skulle kräva så oerhört mycket större skattemedel än om man eventuellt väntar, tills de arbetslösas antal har kommit i ett stationärt läge, har blivit något så när konstant. Vidare förstår jag lika litet, hur det kan vara möjligt att minska behovet av skatter genom att öka behovet av utgifter i precis samma grad. Det förefaller mig, som om ett dylikt förfaringssätt skulle vara ett försök som att lyfta sig själv i sina egna stövelstroppar. Jag tror, att detta konsumentintresse är så starkt, att det icke kan resoneras bort med en dylik argumentering.

Men därjämte har naturligtvis bevillningsutskottet icke kunnat underlåta att taga hänsyn till hela prisutvecklingen i stort i vårt land, och att det därvidlag anknutit sitt resonemang till tull- och traktatkommitténs nyligen avlämnade betänkande, bör icke vara ägnat att förvåna. Visserligen var detta betänkande avsett att behandla frågan om vår valutapolitik under den närmaste framtiden, men för vår valutapolitik är, som tull- och traktatkommittén på många ställen i sitt betänkande framhåller, just prispolitiken och därmed utvecklingen av den allmänna prisnivån så avgörande, att man helt enkelt icke kan tänka sig en förnuftig valutapolitik, om man icke som underlag för en sådan skapar en förnuftig prispolitik. Det är, såvitt jag förstår, en angelägenhet av allra största vikt just för bevillningsutskottet att se till att det blir sammanhang mellan vår allmänna finans- och valutapolitik å den ena sidan och vår prispolitik å den andra. Det är det sammanhanget, som bevillningsutskottet genom sitt ståndpunktstagande har velat hävda, på det sättet som det anser vara riktigt.

Vidare skall jag be att få göra en annan invändning mot de krav på tullar, som rests. Man har huvudsakligen motiverat dem, och den föregående ärade talaren uppehöll sig alldeles särskilt därvid, med att de skulle betingas av valutadumping från våra grannländer med deprecierade valutor. Det kan tvistas om huruvida ett sådant land som Danmark över huvud taget har deprecierad valuta i den meningen, som

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksprodukter
m. m.*
(Forts.)

*Om förhöjda
tullsatsen för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.*

(Forts.)

förutsättes, då man talar om valutadumping, men det torde vara obestridligt att så är fallet eller åtminstone tidvis har varit fallet beträffande Finland. Jag vill emellertid då säga, att det i så fall förefaller mig alldeles orimligt att försöka med fasta tullar möta en valutadumping, och jag tror, att den föregående ärade talaren skall erkänna, att fasta tullar rakt icke utgör ett verksamt medel, ty tullarna, om man nu skall använda ett sådant skydd mot valutadumping, måste växla, så framt de icke skola vara alldeles orimligt höga, d. v. s. rent prohibitiva. Behovet av tullskydd mot valutadumping växlar från dag till dag och kan naturligtvis icke mötas med fasta tullar. I varje fall är det uppenbart, att en enkel fördubbling av tullsatsen för till exempel smör skulle vara fullkomligt verkningslös gentemot valutadumping beträffande denna vara från Finland. Det förefaller nog också vara litet inkonsekvent av den föregående ärade talaren, då han, just med hänsyn till denna omöjlighet att med fasta tullar kunna skydda sig mot valutadumping, har avstått ifrån att yrka bifall till motionerna, i vad de avse tullsatserna för levande nötkreatur och levande svin, men däremot, för att möta just samma fara, då det gäller import av smör, föreslagit, att man skall använda en fast tullförhöjning.

Jag skall därefter övergå att yttra mig en smula om de mera speciella skäl, som varit bestämmande för utskottet. Jag kan ju, då en för vårt jordbruk så varmt nitälskande och med dess avsättningsförhållanden så väl förtrogen man som herr Wohlin icke har yrkat bifall till de motioner, vari det begäres höjda tullar för levande djur, förbigå dem, jag föreställer mig, att under sådana förhållanden ingen — i varje fall icke något avsevärt antal ledamöter — kommer att biträda motionärernas önskemål i detta avseende. Jag skall i stället uppehålla mig vid de båda artiklar, som äro av den största ekonomiska betydelsen för vårt jordbruk, nämligen smör och fläsk.

Beträffande smöret måste man ju medgiva, att utgångspunkterna för motionärernas krav äro riktiga så till vida, som priset på smör och som följd därav också på mjölk under den senaste tiden varit lågt, och vidare så till vida, som importen av smör varit avsevärd under de senaste åren. Siffrorna för föregående år ha ju meddelats av den föregående ärade talaren. Jag vill endast erinra om, att det importöverskott, som vi hade i fjol, dock var avsevärt mindre än det vi hade år 1920. Beträffande denna vara torde man ej kunna skära förhållandena i vårt land över en kam. De te sig helt säkert olika för jordbrukare i norra och i södra Sverige. I norra Sverige har man troligen mest att kämpa med import från Finland av smör till lågt pris. Emellertid vill jag säga, att där äro dessa krav mest obefogade just med hänsyn till det allmänna konsumentintresse, som för bevillningsutskottet har stått i förgrunden. Det är just i norra Sverige man har det största antalet arbetslösa, och det största antalet av dem, som ha fått sina löner och därmed sin köpkraft sänkta i långt raskare tempo än levnadsomkostnaderna. Å andra sidan torde det vara i dessa landsändar, som jordbrukare kunna avyttra en relativt stor del av sin mjölkproduk-

tion till direkt konsumtion, och då det är bekant, att priset på konsumtionsmjölk i genomsnitt torde vara ungefär dubbelt så högt som priset på den mjölk, som går till smörproduktion, så torde dessa jordbrukare på grund av den stora möjligheten att avsätta mjölk för direkt konsumtion ha en god kompensation för den mindre vinst, de möjligen kunna göra sig, eller eventuellt den förlust, de få räkna med på smörtillverkningen.

Om jag åter ser på förhållandena i Sydsverige, så är ju det smör, som där produceras — och i varje fall den del, som bestämmer priset — s. k. mejerismör. Beträffande detta torde det vara alldeles obestridligt, att en tull icke kan märkbart påverka priset. Det torde vara tillräckligt att här påpeka, att skillnaden i pris på smör mellan Köpenhamn och Malmö rakt icke motsvarar den redan nu befintliga tullen av 20 öre. Priset på skånkt mejerismör bestämmes i regel helt och hållet av förhållandena på den utländska marknaden, särskilt den engelska. Det är på den engelska marknaden, som det svenska och det danska mejerismöret ha att konkurrera, och det beror på utfallet av denna konkurrens vilket pris man i Skåne kan få för sitt smör. Detta är emellertid uppenbarligen ett förhållande, som det ligger utanför den svenska riksdagens makt att påverka. Att denna konkurrens verkligen finnes, det framgår otvetydigt av det faktum, att vi under de senaste månaderna, särskilt under de sista tre månaderna i fjol och under de första månaderna av detta år, ha haft en icke obetydlig export av svenskt mejerismör, cirka 30,000 ton i månaden, och detta är ett tydligt bevis för, att man verkligen har den utländska konkurrensen som prisregulator. Vill man däremot genom agrarpolitiska åtgärder påverka smörpriset, så att det blir högre, måste man gå tillväga på annat sätt, än man hittills gjort eller föreslagit att göra. Man måste naturligtvis då i första rummet se till, att vi icke få något exportöverskott, och för det torde det vara nödvändigt, att folk i mindre grad begagnar det viktigaste smörsurrogat vi ha, nämligen margarinet. Man kan tänka sig, att man gör margarinet osmakligt, t. ex. genom att blåfärga det, eller att man sätter tillverkningskatt därpå, och på sådant sätt gör det mindre konkurrenskraftigt gentemot smöret. Men vill man ej detta, lär man åtminstone inte genom tullar kunna höja priset på svenskt mejerismör.

Går jag därefter över till de speciella skäl, som tala mot höjda tullar på fläsk, så förhåller det sig rakt ej på samma sätt med fläsk som med smör. Här äro de utgångspunkter, som motionärerna valt, oriktiga, ty beträffande fläsket ha vi för det första ej importöverskott utan tvärtom ett stort exportöverskott. Under föregående år hade vi ett exportöverskott av cirka 10 miljoner kilogram fläsk. Under sådana förhållanden är det ganska tydligt, att fläsk är en exportvara, vars pris icke kan påverkas av tullar. Och vidare: om man ser på priset, hur det ställer sig med detta, så är det fullkomligt obefogat att påstå att fläskpriset för närvarande är för lågt, fastän det under de senaste månaderna varit sjunkande. En expert på de s. k. produktionskostnadernas

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)

område, herr Nannesson, som ingalunda har gjort sig känd för att räkna till konsumenternas favör, har ställt upp den regeln, att fläskproduktionen är lönande, då fläskpriset är nio gånger så högt som priset på en foderenhet. Nu kostar för närvarande en foderenhet, vare sig man väljer t. ex. majs eller korn, 16 öre, och 9×16 blir 1,44, men parti-priset på fläsk är för närvarande 1,60, sålunda 10 procent högre än det herr Nannesson anser behövas för en lönande produktion. Om man ser sådana förhållanden, kan man rakt ej fatta, hur folk över huvud taget i närvarande stund vilja begära en fläsktull, om ej meningen är att skapa en finanstull på fläsk, men vem blir det, som i dylikt fall skulle betala en sådan tull? Jo, det är våra skogsarbetare i Norrland, vår fiskarbefolkning och därmed jämställda samhällsgrupper, och jag undrar, om det kan vara riktigt att lägga en finanstull på en vara, som är från hälsosynpunkt så pass oskyldig som fläsk, och i varje fall torde det ej vara klokt att lägga en tull på en vara, som konsumeras uteslutande av vissa kategorier av samhällsmedlemmar, vilka av sina livsförhållanden äro tvingade att skaffa sig fett i denna form, ty det amerikanska fläsket, som det här är fråga om, det som importerats, kan ju varken i kvalitet eller pris på något sätt konkurrera med det svenska fläsket. Då, som den föregående ärade talaren antydde, han icke haft tillfälle att deltaga i beslutet i denna punkt, vilket är rätt anmärkningsvärt, då beslutet beträffande dessa punkter 1—8 fattades i följd, och då han ej heller trots det starka intresse, han har haft för vårt jordbruk, ansett det nödvändigt att sätta sig in i prisförhållanden och dylikt, som skulle vara nödvändigt för honom för att kunna bedöma det berättigade i dessa krav, är föreställer jag mig, att ej ens alla hans meningsfränder, ifall det kommer till votering beträffande denna punkt, skola stödja honom i hans yrkande beträffande denna punkt.

Ja, herr talman, det kunde ju vara ett eller annat att säga om de andra punkterna, men jag tror, att de exempel jag valt äro tillräckliga, och i anslutning till vad jag sagt ber jag därför att få yrka bifall till utskottets förslag i vad det avser punkterna 1—8.

Herr Gustafsson, Karl: Då den föregående ärade talaren här inför kammaren har försvarat utskottets ståndpunkt i denna fråga har han såsom huvudmotiv framhållit, att det är huvudsakligast ett konsumentintresse, som har stått bakom utskottets diktamen av denna fråga. Jag får vara honom mycket tacksam för denna upplysning. Det är ju så, att vi, som ha varit motionärer, mycket väl förstå, att det är uteslutande ett konsumentintresse, som har bestämt utskottets ståndpunkt gentemot dessa motioner. Men från min ståndpunkt som motionär vill jag bara inför kammaren göra några små reflexioner, och då får jag särskilt vända mig till herr Björnsson och fråga honom, om han, som är så inne i prisbildningsfrågan beträffande produktionen av fläsk och ett par andra frågor, också satt sig in i prisbildningsfrågan när den gäller lantbrukets behov av de varor, det behöver inköpa från industrien. Utskottet säger i sin motivering, att om vi skulle höja tul-

larne, om tullen skulle gå igenom, så skulle det bli en prisförhöjning, och det skulle kanske icke alls vara lämpligt ens för oss jordbrukare själva, som måste köpa en del saker från industrien, ty då skulle vi få betala våra industrivaror för högt, och det är ju så, att vi för lantbruket behöva köpa från industrien. Det vill med andra ord säga: industrien behöver lantbruket för att få livsförnödenheter till sina arbetare. Lantbruket behöver industrien för att få vissa förnödenhetsartiklar. För närvarande är det så, att industrien är ganska lamslagen, men däremot går lantbruket ännu med litet liv. Då vill jag verkligen fråga herr Björnsson: under dessa resonemang, vilka vi nu ha fört, så skulle vi väl kunna gå varandra till mötes och säga, att vi skulle vilja ha en prisbildning så beskaffad att om priserna på lantbruksprodukterna ha sjunkit ned till nuvarande nivå, så skulle vi ha rättighet från lantbrukarehåll att göra en förfrågan: ha verkligen industriprodukterna sjunkit i motsvarande grad som våra lantbruksprodukter? Ha med andra ord även industrien och jordbruket jämsides med varandra fått i lika mån deltaga i den allmänna prissänkningen efter kraft och förmåga å ömse sidor? Jag betvivlar att så är fallet och jag får verkligen säga herr Björnsson, att när jag läste utskottets motivering, kunde jag icke undgå att finna, i huru hög grad utskottet skjutit ansvaret över på kommitté- och sakkunnigbetänkandena i ämnet och på valuta-sakkunniga, samt dessutom tagit till utgångspunkt prisförhållandena 1921, då lantbruksprodukterna ännu stodo i betydligt högre pris, och icke tagit hänsyn till att vi nu stå på en helt annan ståndpunkt i prisbildningsfrågan.

Jag är av den åsikten att lantbrukarna böra, så långt på dem ankommer, stödja industrien, men å andra sidan böra jordbrukarna i sin tur ha rätt till det kravet på industriens män, att de icke hålla sina priser högre än nöden kräver och vad som motsvarar lantmannaprodukternas pris, ty det är väl i alla fall så, att vi leva i detta land huvudsakligast på lantmannaprodukter — vi kunna icke leva av industriens produkter.

Herr Björnsson och med honom utskottets majoritet säger nu, att om den ringa tullförhöjning, som här begärts, bleve genomförd, skulle den ha till följd en förhöjning i samma grad av priset på de varor, för vilka här har yrkats tullskydd. Nej, herr Björnsson, så enkelt ligger nog icke saken. I en tid som denna, när den allmänna prisnivån på lantbruksprodukter alltjämt sjunker, skulle enligt mitt förmenande och enligt min erfarenhet från de 35 år jag varit lantbrukare en sådan tullförhöjning i dessa depressionstider icke åstadkomma någon prisförhöjning utan möjligen en stagnation i prissänkningen på sådana produkter. Är denna min mening riktig, att en tullförhöjning icke skulle vålla fördyring av varorna utan egentligen endast en stagnation i priset, så vill jag fråga: Hur långt ned ha vi icke kommit för närvarande; ha vi icke kommit så långt ned, att det vore önskvärt även för industriens män, att vi finge en viss stagnation på detta område? Ty skola vi försöka någon gång att få i gång arbetet och industrien

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.*

(Forts.)

här i landet, så att näringarna skola kunna stödja varandra och affärerna drivas med så små förluster som möjligt och om möjligt med någon avans, så är det efter mitt begrepp icke skäl, att de som alltid äro speciella motståndare till tullar eller stå mycket ljumma gentemot dem, vänta med att sätta i gång maskineriet, till dess hela jordbruksnäringen bragts till ruin. Då är jag rädd, att det blir mycket svårare att få näringarna i gång efter den svåra depressionstid, vi nu genomleva. Jag tror för den skull, att det skulle ha varit välbetänkt, om utskottet i stället för att säga ett bleklagt nej till allt vad som här föreslagits, hade noga övervägt situationen, tänkt över förhållandena och satt sig in i vilka följder det skulle få, om vi låta jordbruket sjunka så långt ned, att det icke lönar sig att producera.

Jag skall icke upptaga tiden längre; jag förstår, att det är att tala för döva öron. Men jag måste verkligen säga, att de motiv, som utskottet här har framfört för sin ståndpunkt, icke äro för mig övertygande, och de äro efter mitt begrepp icke ekonomiskt bärande, om vi se på hela samhällskroppen i dess helhet. För närvarande, herr talman, har jag intet yrkande, utan jag skall framställa mina yrkanden senare vid behandlingen av de olika punkterna. Jag tror emellertid, att det är ett ödesdigert steg, om kammaren här följer utskottets betänkande.

Herr Björnsson: Den föregående talaren har frågat mig, om jag vet, hur prisnivån på jordbrukets förnödenheter förhåller sig i jämförelse med prisnivån på jordbrukets produkter. Därtill vill jag ögonblickligen svara, att jag mycket väl vet, att priserna på en hel del av lantbrukets förnödenheter stå på en helt annan nivå än priserna på lantbrukets produkter. Och det är ju över huvud taget det som är det mest karakteristiska för den närvarande tiden, att prisen på de olika varorna ligga så vitt skilda åt, om man jämför dem med den gamla prisnivån, och helt säkert är det ett viktigt samhällsintresse att söka bringa de olika varornas pris i inbördes jämvikt. I alla de åtgärder, med vilka man kan hava utsikt att nå ett sådant mål, tror jag, att den föregående ärade talaren kan räkna på allt det bistånd, som jag och en hel del av mina meningsfränder över huvud taget kunna lämna. Och jag vill erinra därom, att så tillvida har detta bistånd redan lämnats, som det från vårt håll över huvud taget icke har röstats för höjda fasta tullar på industriprodukter, som äro av vikt för jordbruket, och sannolikt — jag vågar naturligtvis därvidlag icke tala annat än för min egen räkning — kommer detta att bli fallet även i fortsättningen. Den argumentering, som den ärade talaren sålunda försökte använda mot utskottsmajoriteten och delvis mot mig personligen, tror jag icke är hållbar. Men jag vill i detta sammanhang erinra om en sak. Man anser ju med rätt eller orätt, att vårt mellanhandssystem till stor del är orsaken till att jordbrukets förnödenheter ännu stå så högt i pris. Det torde vara den föregående ärade talaren välbekant, att det inom den närmaste tiden med sannolikhet kommer att göras ett försök att komma trustväsendet och monopolistiska företeelser över huvud taget till livs. Då

vågar jag, efter det resonemang den ärade talaren haft i dag, räkna på honom som en säker förespråkare för rationella åtgärder mot trustväsendet. Jag tror, att jordbruket där har en synnerligen god hävstång till förbättrandet av sin ekonomi, som jordbrukets vänner i denna kammarare icke böra försumma att begagna.

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

Friherre Fleming: Herr greve och talman! Den siste ärade talaren yttrade, att bevillningsutskottet över huvud taget icke har föreslagit tullförhöjningar på några varor. Nej, det är mycket sant, ty om man ser på bevillningsutskottets betänkanden i år, går genom dem alla såsom en röd tråd, att man kan möjligtvis vara med på en tullförhöjning eller en tull, om den icke möjligtvis skulle kunna komma någon industri eller produktionsgren till godo. Men skulle en tull kunna komma produktionen eller industrien till godo, då är den av ondo. Jag har flera gånger förut fäst uppmärksamheten just på denna ståndpunkt hos bevillningsutskottets majoritet, vilken jag tycker är ganska besynnerlig. Nu beror väl detta på att majoriteten och jag hava så principiellt olika uppfattning om vad en tull i själva verket medför för nytta. Enligt majoritetens uppfattning betyder varje tull detsamma som prisökning; enligt min uppfattning är det icke alls så, ty tullens ändamål är dels ett finansiellt — att tillföra statskassan inkomster —, dels ett industriellt på så sätt, att genom tullen förhindras import till riket av en mängd varor från utrikes håll, som vi kunna producera själva. Men huruvida tullen medför prisförhöjning på dessa varor eller icke, kan absolut icke avgöras generellt, ty det beror också på den inhemska konkurrensen. Man kan icke säga, att i varje fall en tull fördyrar varan med tullens eget belopp, vilket bevillningsutskottets majoritet oupphörligen gör gällande.

Nu så detta betänkande som så många andra liknande utskottsbetänkanden ganska besynnerligt, så tillvida som det, såsom den ärade talaren på Jönköpingsbanken framhöll, egentligen stöder sig på uttalanden av olika kommittéer, tull- och traktatkommittén och finanssakkunniga. På sid. 4 i betänkandet anföres ett uttalande av 1920 års finanssakkunniga i ett utlåtande av den 6 augusti 1920 att man såsom mål för det ekonomiska återställelsearbetet under den närmaste framtiden borde uppställa "ett förhindrande av ytterligare prisstegring och ett varsamt successivt höjande av penningvärdet, respektive sänkande av prisnivån". Jag tror, att man bör lägga märke till att dessa finanssakkunniga sade, att det borde vara ett *varsamt* sänkande av prisnivån. Någon sådan varsamhet har icke sedermera iakttagits, utan på alla områden har det gällt, att en sänkning borde ske, oavsett om den skedde varsamt eller icke. Det är nog det som mycket gör, att vi kommit till den ståndpunkten, att både industrien och jordbruket snart börja se sig lamslagna.

Det påpekas visserligen oupphörligt, att det för exportindustrierna skulle vara en fara, om man skulle lägga tull på andra varor. Ja, men exportindustrierna beröras väl åtminstone icke av tullar på jordbruks-

Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.

(Forts.)

produkterna på annat sätt än om därav uppstår en allmän prisstegring. Jag tror emellertid, liksom den näst siste talaren, att det icke alls är säkert, att det blir någon prisstegring, om vi bifalla de föreslagna tullförhöjningarna. Det kan kanske bidra till detta *varsamma* återställande av prisnivån, d. v. s. så att fallet icke går så häftigt som eljest.

Jag vill hava framhållit dessa saker, då jag antecknat mig som reservant vid betänkandet, och det gäller i allmänhet hela den ståndpunkt, som i år intagits av bevillningsutskottet till sådana frågor.

Beträffande den nu föredragna första punkten kan jag förena mig med herr Wohlin, då han hänvisar till möjligtvis kommande utvägar att rätta till dessa missförhållanden på något sätt. Jag har alltså för närvarande intet yrkande.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Endast ett par ord! I egenskap av ordförande i svenska svinavelsföreningen har jag väl kännedom om den svenska svinaveln och produktionskostnaderna för fläsk. Detta gör, att jag vill bemöta ett yttrande av herr Björnsson angående dessa produktionskostnader. Herr Björnsson anförde, att enligt en utredning av den kände experten agronomen Nanneson kan man anse, att en lönande fläskproduktion kan bedrivas, när fläskpriset hålles uppe tio gånger gällande pris per foderenhet. Detta har, såvitt jag vet, agronomen Nanneson nog aldrig yttrat. Han har sagt, att vid en sådan relation och sådana priser, kunna produktionskostnaderna för fläsk betäckas. Men detta är någonting annat och mindre än att tala om en lönande fläskproduktion.

Jag vill till sist säga, att priserna på fläsk hava länge varit och äro nog fortfarande stadda i mycket starkt och ganska bestämt sjunkande. Det är antagligen ett mycket kort uppehåll, som fläskpriset nu kommer att göra vid 1 krona 60 öre per kg. Vi ha utan tvivel att vänta, att detta pris kommer att falla ganska snart och vida under detta belopp.

Herr Pålsson: Herr greve och talman! Även i dag ha vi fått höra den vanliga lektorsbevisföringen i fråga om jordbrukets produktpris. Den bevisföring, som i dag framförts, är ganska lika den, som presterades, då sockerfrågan var före. Här har lektor Björnsson påstått, att fläskpriset icke är för lågt utan ännu håller sig rätt högt uppe. Detta kan vara sant, om man jämför fläskpriset med priserna på andra produkter, som jordbruket har att avyttra, till exempel sockerbetspriset, sådant detta blir efter beslutet häromdagen. Det är tydligt, att vid en prisjämförelse mellan dessa två produkter är fläskpriset fortfarande högre än betpriset kommer att bli. Men detta är ju, som jag sade, helt och hållet beroende på vad man jämför. Gör man däremot en jämförelse mellan "lektorslönerna" och fläskpriset, måste alla erkänna, att fläskpriset har sjunkit betydligt mer än lektorsinkomsterna, åtminstone till dato, gjort. Resultatet av jämförelsen blir således helt och hållet beroende av, vilket utgångsläge man väljer vid bedömandet av de olika prissättningarna.

För att få en relief för detta påstående tillgrip herr Björnsson såsom bakgrund partipriset på fläsk, vilket han angav till 1 krona 60 öre pr kg. Det borde väl vara lektor Björnsson bekant, att producenten icke erhåller partipriset, utan att det är ett avsevärt lägre pris han får. Mellan partipriset och vad producenterna erhålla ligga alla omkostnader, som svinslakterierna hava vid sin verksamhet samt dessutom kostnaderna för lagring av fläsket, tills det kan avsättas, o. s. v. Om partipriset är 1 krona 60 öre, kommer priset till producenterna att bli 1 krona 20 öre eller 1 krona 15 öre.

Lägger man dessa pris bredvid den Nannesonska produktionskostnads-kalkylen, utfaller jämförelsen på ett helt annat sätt än lektor Björnsson ville göra gällande, då han som bakgrund för Nannesons kalkyl tog denna siffra, 1 krona 60 öre.

Lektor Björnsson betvivlade vidare på grund av våra valutaförhållanden, att om smör åsattes högre tull, smörpriset skulle avsevärt höjas i Sverige. Det är nog också förhållandet. Skall man få ett högre pris här i Sverige, måste det bli en ganska hög tull. Men om, såsom lektor Björnsson förutsatte, marknadspriset i Sverige icke stiger, oaktat vi lägga ökad tull på smör och fläsk enligt reservanternas förslag, kommer tullen för de 7 miljoner kilogram smör, som årligen importeras, Sverige tillgodo, och denna ökade tullinkomst få, såvida icke priset i Sverige höjes, finnarna betala. Efter en tull av 40 öre pr kilogram skulle det i alla fall bli 2,800,000 kronor i ökade tullinkomster, oaktat, som herr Björnsson förmodade, varupriset icke ökades för svenska konsumenter. Vore det icke bra att få detta tillskott i statskassan för att därmed kunna hålla de arbetslösa. Detta tillskott fick producenterna, huvudsakligen finländarna, betala. Om vi på detta sätt höja våra tullar så smått i dessa svåra tider, är det tydligt, att även om priset i Sverige icke stiger utan tullen endast hindrar ytterligare nedgång i priset, så blir den ökade inkomst tullen ger deras hjälp att hålla våra arbetslösa undan svälten. På detta sätt får den utländska konkurrenten hjälpa till att hålla de svenska arbetarna skadeslösa för de arbetstillfällen, som de berövas. Jag kan således icke från min ståndpunkt godkänna lektorns resonemang i denna praktiska fråga.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Jag skall be att få erinra om att vi förra året stodo inför en situation, där vi hade att behandla Kungl. Maj:ts förslag om provisoriska tullar för industrien. Denna var ju redan då i det läget, att den hade det allra största behov av något understöd för att kunna existera, om den icke skulle vara tvungen att i den allra största grad lägga ned driften. Det har fäst min uppmärksamhet, att herr Wohlin, som visserligen i fjol deklarerade sin villighet att tillfälligt understödja industriens behov, dock då slutade med att yrka avslag på de då föreliggande förslagen, naturligtvis därför, att han ansåg, att om de också skulle i någon mån hjälpa industrien, skulle de dock enligt hans mening skada jordbruket lika mycket och alltså vara ett medel på gott och ont. Om man betraktar de

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

i dag föreliggande förslagen till tullar, måste man vända om herr Wohlin's bevisföring och säga, att liksom de föreslagna tullarna i fjol skulle blivit ett ont för jordbruket, skulle naturligtvis de i år föreslagna bli ett ont för industrien och för konsumenterna i allmänhet. Det är härvidlag en växelverkan. Liksom tullarna i fjol icke skulle gagnat jordbruket, skulle icke tullarna i år gagna producenterna, industriarbetarna och oss andra. Därmed har samma bevisföring åstadkommits, synes det mig, som den herr Wohlin i fjol presterade.

Friherre Fleming har nyss sökt att föra upp frågan på det planet, att de tullar, som det här i dag är fråga om, icke skulle föranleda ökade varupris. Ja, men man frågar sig då, vartill de egentligen skulle tjäna. Jo, säger friherre Fleming, de skulle tjäna till att minska importen. Nå, men importen av de artiklar, om vilka det här är fråga, fläsk och smör — något annat har man ju knappast här vidhållit i diskussionen — denna import är väl ändå icke av så stor betydelse, att den skulle på något sätt inverka prisbildande, eller rättare sagt så, att tullen på något sätt skulle förhjälpas jordbruket till större omsättning. Tänka vi på fläsket, är ju exporten av fläsk från vårt land betydligt större än importen. Medan importen varit 4,300,000 kilogram, har exporten av fläsk varit 14,100,000 kilogram — jag använder därvidlag 1921 års siffror. Och vad smöret beträffar är den import, som ägt rum av denna vara under 1921, visserligen 6,000,000 kilogram, men det är icke mer än 1 kilogram på varje invånare i landet. Jag kan aldrig tänka mig, att den föreslagna tullen skulle kunna komma att ändra jordbrukets omsättningsförhållanden i avsevärd mån.

Herr Gustafsson sade, att vi kunna icke leva på industriprodukter men att vi kunna leva på jordbrukets produkter. Ja, det är naturligtvis riktigt, men jag undrar, hur det skulle vara för jordbruket, om det icke hade industrien. Jag tror, att under de förhållanden, i vilka vi leva, icke heller jordbruket kan leva, därest icke industrien finnes såsom avnämare för dess alster. Jag tror icke, att det är möjligt att bevisa, att vi skulle kunna återgå till självförsörjning i så måtto, att vi allesammans skulle bli jordbrukare och leva av vad jorden frambringar. Jag tror, att det är försiktigast att tänka, att vi behöva varandra. Industrien behöver jordbruket och jordbruket behöver industrien, och därför måste vi se till, att båda två kunna leva. Från den synpunkten är det, som utskottets majoritet sett de föreliggande förslagen.

Herr Pålsson gjorde gällande, att partipriset på fläsk icke får likställas med produktionspriset. Ja, men jordbrukarna hava ju förenat sig i kooperativa företag för att icke behöva få några mellanhänder, åtminstone icke då det gäller partihandeln. Jag kan icke förstå, varför icke jordbrukarna skola kunna få ut partipriset på fläsk. Det skulle väl icke förefinnas några som helst större svårigheter för detta. Jag tror förresten, att det, om man undersöker denna sak, förhåller sig så, att jordbrukarna verkligen få ut partipriset på fläsk i huvudsak och i genomsnitt åtminstone, därför att de i så ofantligt stor utsträckning få mer än partipriset, i synnerhet i vissa delar av landet. När därför

greve Lagerbjelke sökte göra gällande, att partipriset på fläsk icke finge tagas till norm för en jämförelse, eller greve Lagerbjelke rättare sagt förde fram den tanken, att produktionskostnaderna icke vore mer än betäckta med den beräkning, som Nanneson framställt, nämligen nio gånger foderenhetens pris, för närvarande 16 öre, vill jag därtill säga, att det är alldeles givet, att om detta i alla fall täcker produktionskostnaderna utan att ge någon vinst, måste måhända jordbruket för närvarande nöja sig därmed, liksom varje annan näring för närvarande får nöja sig utan någon som helst vinst. Jag tror icke, att greve Lagerbjelke kan hänvisa till att industrien eller handeln eller någon av övriga näringar, som vi skulle kunna anföra, för närvarande giver sina utövare levebröd. Samtliga näringar gå för närvarande med avsevärda förluster och deras utövare måste tära på det kapital, som eventuellt kan förefinnas. Det är ju beklagligt, att jordbruket icke kan erhålla en bättre ställning, och jag är den första att erkänna, att jordbrukets ställning icke är något lysande. Det är icke heller från denna synpunkt sett som jag förenat mig med utskottets majoritet, utan det är allenast från den synpunkten, att här äro vi lika illa ställda allesammans, såväl producenter som konsumenter, och att vi för närvarande icke ha rättighet att vidtaga någon åtgärd, som medför en höjning av priset på jordbruksprodukter och därmed av levnadskostnaderna för den stora mängden av arbetare och konsumenter i allmänhet. Jag kan icke heller tro, att de ärade motionärerna eller åtminstone de som talat för förhöjning av tullarna på de animaliska produkterna egentligen skulle kunna finna det lyckligt, om priserna på dessa varor ökades, ty därmed skulle naturligtvis också priserna på de produkter, lantbrukarna själva skola köpa, ökas. Det är därför, herr talman, som jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa animaliska jordbruksprodukter m. m.*
(Forts.)

Herr Elisson: Herr greve och talman! Herr Björnsson yttrade, att han för sin del kunde godkänna de utgångspunkter, som motionärerna hade, men att det var med hänsyn till konsumenternas intresse, som utskottets majoritet icke hade kunnat gå med på motionerna. Ja, det kan man ju förstå, när man hörde det resonemang, som såväl herr Björnsson som den siste talaren anförde såsom skäl för att icke vara med om dessa tullar. Den siste ärade talaren beklagade visserligen, att det är så dåligt ställt för jordbruket, att driften icke kan gå ihop, men han menade, att det för närvarande är så illa ställt, att både konsumenter och producenter ha det dåligt, och det är tydligt, att då måste även jordbrukarna ha det dåligt. Det var med hänsyn därtill, yttrade han, som man icke gärna kunde gå med på någon av de här föreslagna åtgärderna, som ju avse att öka produktionen av livsmedel. Ja, när man ser saken så, är det tydligt, att då sätter man sig, såsom friherre Fleming sade, emot varje förslag, som kommer fram, om icke precis för att höja priserna på dessa produkter. Motionerna hava kommit fram av det skälet, att man velat undvika, att priset skulle bli alltför brådstörtat, som det har visat sig hittills hava blivit.

Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)

Nu kan det vara rätt som lektor Björnsson uppgav, att partipriset på fläsk är 1 krona 60 öre, men såsom en annan talare här upplyst, få producenterna icke detta pris, ty det pris de erhålla närmar sig icke, såsom herr Nilson ville göra gällande, partipriset. För närvarande betala andelsslakterierna 1 krona 35 öre till producenterna vid slakterierna, och ändå är partipriset i Stockholm 1 krona 60 öre. Denna skillnad på 25 öre per kilogram är rätt avsevärd. Detta resonemang håller således icke streck. Vad beträffar smöret är det ingen, som vill komma fram med några siffror och visa, att de nuvarande priserna skulle tillnärmelsevis täcka produktionskostnaderna. Skulle man göra motsvarande beräkningar i fråga om smör, som man gjort i fråga om fläsk, skulle man komma till ett helt annat resultat. Därför har man här icke gjort några sådana jämförelser. Anledningen till att man velat föra fram smöret, åtminstone från min sida, och jag är förvissad om att så varit fallet även i fråga om de övriga motionärerna, har varit, att man önskat stabilisera priset. Det har under debatten framhållits, att vi för närvarande icke hava lätt att fylla det inhemska behovet. Åtminstone gäller det, att smör nu importeras ganska mycket, och det är väl ändå — det måste vi väl erkänna, om vi blicka tillbaka till tiden före världskriget och ännu för sex, sju år sedan, då vi hade en ganska avsevärd produktion och export av denna vara — beklagligt, att vi för närvarande ännu icke kommit så långt, att vi kunna producera, vad vi själva behöva av denna vara. När man ser, huru det är för alla våra lantbrukare, antingen de äro stora eller små, och betänker, vilket viktigt intresse det är, att denna produktion hålles uppe, är det icke underligt, om man kommer fram med sådana förslag. Det visade sig också för sex veckor sedan, när smörpriset stod så lågt som 2,35 kronor per kilogram, att produktionen gick tillbaka. Priset på kraftfodret har hela vintern stått ganska högt. När man gör sina kalkyler är det tydligt, att man måste taga hänsyn till att produktionen kommer att gå med förlust, och då är det klart, att man håller tillbaka smörproduktionen så mycket som möjligt för att så mycket som möjligt undgå förluster. Men det är icke, som man här gjort gällande, endast ett producentintresse, utan det är också ett konsumentintresse, att vi få produktionen i gång och kunna täcka behovet av denna vara inom landet. Jag är förvissad om att det ur flera synpunkter skulle lända hela befolkningen till gagn, om produktionen av dessa animaliska produkter ökades.

Jag har, herr talman, för närvarande intet yrkande, men när vi komma fram till en del andra punkter i betänkandet, skall jag på grund av vad jag nu anfört komma med vissa yrkanden.

Herr Björnsson: Endast ett par ord till replik.

Greve Lagerbjelke förebrädde mig, att jag sagt, att Nannesons produktionskostnadsberäkningar avsågo en lönande fläskproduktion. Det skulle icke vara riktigt. Jag påstår fortfarande, att det är riktigt, ty i dessa produktionskostnader ingå nämligen räntekostnader, lön för arbete, lön för driftsledning o. s. v., och således är det en lönande pro-

duktion, som avses. Då jag nu därtill visat, att det uppstår utom lönen affärsvinst, torde mitt resonemang vara riktigt.

En senare talare har ju även velat bemöta mina saksål. Det var herr Pålsson i Anderslöv, som menade, att lektorslönerna icke hade sjunkit så mycket som fläskpriset. Jag vill erinra om att fläskpriset, levande vikt, var 70 öre före kriget, och 1919 var det 4 kr. 20 öre, således sex gånger mera — 500 % högre! Jag kan aldrig erinra mig, att lektorslönerna varit så många procent högre. Fläskpriset är nu för levande vikt 1 krona 30 öre, således nära 100 % mer än priset före kriget. Jag kan inte erinra mig, att lektorslönerna ännu i dag hava ökats så mycket. Det var naturligtvis icke meningen, att de siffror, som herr Pålsson anförde, skulle vara det huvudsakliga argumentet mot mitt resonemang, utan det var hans hänvisning till att jag kommit med en s. k. lektorsbevisning. Han erinrar sig väl, hur det går till i det i Skåne välkända killespelet, där svinhugg går tillbaka. Jag vill inte falla för frestelsen att följa denna regel. Jag vill endast säga, att när lektorslönerna komma under debatt i kammaren, skall jag obrottsligt tåga, därför att jag där är part i målet, och det skall framför allt icke falla mig in att söka förringa värdet av herr Pålssons bevisning med att säga, att det är en jordbrukarbevisning, då det gäller stats-tjänstemännens löner.

Om förhöjda tullsatser för vissa animaliska jordbruksprodukter m. m.
(Forts.)

I det jag ber att få gratulera herr Pålsson till den sakliga, vederhäftiga och grannliga tonen i hans argumentering mot dem av bevillningsutskottets ledamöter, som funnit det vara en plikt att taga viss ståndpunkt till de frågor, som där förekomma, skall jag be att få säga, att jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Herr Wohlin: Herr Nilson i Kristinehamn ville göra gällande, att det vore inkonsekvent av mig att här tala till förmån för dessa små provisoriska tullförhöjningar på några animaliska jordbruksprodukter, emedan jag i fjol våras ställde mig på avslagssidan, när det gällde Kungl. Maj:ts då framlagda förslag till förhöjning av de fasta tullsatserna på omkring 500 tulltaxepositioner rörande industriella produkter. Jag tror dock icke, att detta är en inkonsekvens, ty herr Nilson i Kristinehamn erinrar sig nog, att de skäl, som jag förbragte för min dåvarande ståndpunkt, voro grundade på de betydande brister, som vidlåde den då framlagda kungl. propositionen, och han minnes nog också, att jag inom bevillningsutskottet yrkade på en annan lösning av frågan, vilken emellertid med en rösts majoritet avböjdes, så att bevillningsutskottet icke kunde begagna sig av sin motionsrätt.

Herr Nilson i Kristinehamn sade — och det tror jag, att alla kammararens ledamöter kunna vara eniga om — att det för närvarande är lika illa ställt för såväl producenter som konsumenter här i landet. Jag skulle bara vilja göra det tillägget, att det kanske är något bättre ställt för mellanhänderna, t. ex. för järnhandlareföreningens medlemmar. Men

Om förhöjda tullsatsen för vissa animaliska jordbruksprodukter m. m. det var en punkt, som herr Nilson i Kristinehamn med lätt hand gick förbi.

(Forts.) Emellertid var det min ärade kollega i bevillningsutskottet, herr Björnsson, vid vilkens uttalanden jag under det kollegiala samarbete, vi i år hava i utskottet, alltid fäster stort avseende, som föranleder mig att ytterligare tillägga några ord. Det var några punkter i herr Björnssons anförande, som jag från nationalekonomisk synpunkt verkligen icke kunde fullt förstå. Herr Björnsson förklarade nämligen, att vad det sydsvenska mejerismöret beträffar skulle en tull på smör icke effektivt påverka priset, därför att priset på det svenska mejerismöret bestämmes av det engelska marknadsläget, och således hade vi enligt herr Björnssons mening ingen anledning att begära ökad tull för att skydda vår sydsvenska mejerihantering, utan vår väg vore att se till, "att vi icke finge något exportöverskott". Ja, nu har herr Björnsson tyvärr gått ut — förmodligen till lunchrestaurangen för att äta bl. a. smör — men jag skulle vilja säga, att statistiken ju dock ådagalägger ett mycket stort införselöverskott av smör, som förefinnes alltjämt intill denna dag. Nu har utskottet visserligen icke i sin statistik specificerat de ursprungsländer, varifrån det importerade smöret kommer, men jag har tillgänglig en ganska vidlyftig, inom tull- och traktatkommittén utarbetad statistik, som väl icke sträcker sig fram till nuvarande tidpunkt men dock tillräckligt långt fram för att visa, att den införsel av smör, som trycker priset på den svenska marknaden, huvudsakligen utgöres av dels import från Finland och dels import från vårt södra grannland, med vilket vi ju alla önska leva i de bästa handelspolitiska och politiska förbindelser. Det förhåller sig så, att den engelska marknaden är synnerligen fluktuabel, under vissa tider absorberar den såväl det danska smöret som det svenska smör, som vi där kunna avsätta, under andra tider är den mera eller mindre oemottaglig för detta smör, därför att den i stället täcker sitt behov från andra, särskilt utomeuropeiska produktionsområden. Under dessa senare tider, — och de återkomma på det mest oberäkneliga sätt — kastas det danska smöret över på den sydsvenska smörmarknaden och trycker priset på denna marknad, till olägenhet för de svenska smörproducenterna. Vid sådant förhållande kan en liten ökad smörtull faktiskt förbättra prisläget för den svenska mejerihanteringen. Det är just den känsla av osäkerhet, vari de svenska jordbrukarna befinna sig till följd av möjligheten att danskt smör under vissa veckor eller vissa månader kastas över på den svenska marknaden, som föranlett reservanterna att här föreslå en liten provisorisk tullförhöjning på smör. Jag vill erinra om att vårt förhållande till vårt södra grannland är sådant, att jag och förmodligen ingen i denna kammare vill vara med om någon som helst differentialbehandling av detta land. Därför kan en eventuell s. k. valutadumpingtull enligt mitt förmenande aldrig komma att riktas gentemot samma land, och därav förklaras också min av herr Björnsson som inkonsekvent betecknade ståndpunkt, då jag velat förbehålla mig att beträffande levande djur först sedermera få taga ställning. Någon nämnvärd import av sådana djur förekommer icke från annat

land än Finland, med vilket vi icke hava någon handelstraktat. Beträffande smör finns det däremot faktiskt ingen möjlighet att genom valutadumpingtull effektivt skydda oss, utan här är en fast provisorisk tullförhöjning den enda framkomliga vägen.

Vidare sade herr Björnsson, och däri vill jag fullkomligt instämma, att man icke kan tänka sig en förnuftig valutapolitik utan en förnuftig prispolitik. Jag skulle endast vilja tillägga därtill, att man icke heller kan tänka sig en förnuftig valutapolitik om man driver en oförnuftig prispolitik. Jag tror för min del liksom alla andra, att en stabilisering av den allmänna svenska prisnivån är ett viktigt önskemål, men jag menar, som jag anförde under fjolårets debatter i åtskilliga skyddsfrågor, att man i så fall också får se till, att man undviker alltför häftiga prisfall. I motsats till den uppfattning, som herr Björnsson företräder, anser jag att vi icke böra låta det utländska prisfallet ohämmat och ohejdat träffa det svenska näringslivet, ty därigenom åstadkomma vi, som jag förut framhållit, både ökad arbetslöshet och minskad skattekraft hos näringarna med härav följande minskade möjligheter för representanterna för industriarbetarklassen att erhålla de oundgängligen nödvändiga skattemedel, som fordras för hjälp åt de arbetslösa.

Slutligen vill jag, fortfarande med beklagande av att den ärade talaren icke är närvarande, göra en fråga, som är av viss betydelse såväl för oss här i kammaren som även för Kungl. Maj:ts regering. Herr Björnsson sade nämligen, att han ej kommer att rösta för bifall till höjda industritullar, jag förmodar att han menade vid denna riksdag. Innebär detta yttrande, att han motsätter sig det förslag till s. k. beredskapslagstiftning, som skulle möjliggöra införande av valutadumpingtullar, vilket på uppdrag av statsrådet och chefen för handelsdepartementet just i dagarna utarbetats av tull- och traktatkommittén för att inom den allra närmaste tiden inlämnas till Kungl. Maj:t? Får jag tolka herr Björnssons uttalande på detta sätt, så får man väl, om det uttalandet har allmänna räckvidd — och det har det väl, eftersom han är en av sitt partis främsta representanter i bevillningsutskottet — draga den slutsatsen, att Kungl. Maj:t antingen icke tänker för riksdagen framlägga det förslag till beredskapslagstiftning, som vi nu hava utarbetat, eller också, att om det blir framlagt och antaget, kommer att motsätta sig några förslag om att praktiskt tillämpa samma lagstiftning. Jag skulle gärna önska få klarhet på denna viktiga punkt.

Herr Gustafsson, Karl: Endast några ord till repliker.

Först vill jag vända mig mot herr Nilson i Kristinehamn. Han uttalade den förmodan, att jag skulle hava fällt det yttrandet, att jordbruket icke behöver industrien. Men jag får verkligen säga, att så illa har jag nog icke uttryckt mig, vilket jag hoppas, att protokollet skall utvisa. För min del kan jag ärligt säga honom, att de olika näringarna, jordbruket såväl som industrien, nog härvidlag behöva varandra. Men jag får då tillägga, när herr Nilson som representant för handeln har beklagat sig över att det är så svårt och att alla näringar gå med för-

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

*Om förhöjda
tillsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

lust, däribland även hans egen näring, om jag icke missuppfattade honom, att jag dock tror, att han intar den fördelaktiga ställningen, att han icke producerar sin egen vara, utan det är endast som mellanhand han befattar sig med den. Då bör han kunna försöka inrätta sig så, att han köper på förståndigt sätt och bestämmer sina priser efter sådana normer, att han kan leva på förtjänsten. Jag förmodar, att om han haft tid på morgonen, innan vi började här i dag, att gå igenom en lista över de förnödenheter han för i handel, huvudsakligen järnvaror, skulle det hava utvisat, att mitt förra anförande var fullt berättigat, i vilket jag uttalade, att dessa varor ännu icke hava följt med lantbrukets produkter i fråga om prisnedgång.

Herr Björnsson har här velat bevisa, att fläskproduktionen för närvarande är absolut lönande, men jag tror ändå, att han glömt att taga hänsyn till vissa faktorer. Det är åtskilliga omkostnader vid denna produktions bedrivande, särskilt stora riskmoment med hänsyn till förluster genom sjukdomar, det tillkommer underhåll av hus och allt sådant, som även måste tagas med i en beräkning av produktionskostnaderna. Då jag hörde den siffra han nämnde, kunde jag icke finna, att någon hänsyn därtill tagits i den ifrågavarande kalkylen, varför jag tror, att han befann sig på osäker mark.

Vidare framställde herr Björnsson en fråga till mig, hur jag skulle ställa mig, då det från det läger han tillhör kommer att göras ett försök att komma trusterna till livs. Det vill med andra ord säga, att vi skulle försöka att med lagstiftning inverka på trustbildningen, så att icke priserna på vissa varor i onödan skulle kunna höjas av trusterna. Då får jag svara herr Björnsson uppriktigt och ärligt, att det alltid har varit min princip att lagom avväga, så långt mitt förstånd förslår, de olika riskerna mot varandra. Det betyder, att jag icke vill låta den ena kategorien svenska medborgare få tillfälle att leva alltför högt på den andras bekostnad. Och härmed vill jag då hava sagt till herr Nilson i Kristinehamn, att han för sin del får tänka över, om icke mellanhandsaffärerna i detta land nästan väl länge hållit priserna uppe efter det stora prisfall, som har inträffat, och jag ber att i denna del få hänvisa till ett litet exempel som berör jordbrukarna. Vi kunna tänka på priset på räläder. Före kriget var det uppe i ett högre pris än det nuvarande, men de kategorier av mellanhänder, som arbeta i denna bransch, läderhandlare och skohandlare, hava ännu icke kommit ned till det gamla priset utan hålla sig ännu ungefär 100 % högre än 1914. Detta torde ändå bevisa, att det på flera punkter ännu finnes möjlighet för mellanhänderna att sänka sina pris utan att likväl gå miste om en skäligen vinst.

Herr Pålsson: Man kan ju bättre förstå bevillningsutskottets sätt att bedöma dessa frågor, då man hör, att en av dess representanter, herr Nilson i Kristinehamn, ännu tror, att hela partipriset på fläsk i marknaden utan något avdrag kan utdelas till producenterna. Det är klart, att om man tror, att det nuvarande partipriset 1 krona 60

öre pr kilogram oavkortat tillfaller dem som producera fläsket, kommer saken i ett helt annat läge. Då kan man naturligtvis döma på det sätt, som bevillningsutskottet här gjort. Men så ligger icke saken. Om herr Nilson t. ex. går ut och tittar på Enskede slakthus och kalkylerar ut de många miljoner, som där äro nedlagda i byggnader och anläggningar, skall han få klart för sig, att pengar till ränta och amortering av dessa väldiga summor skola tagas någonstädes ifrån, likaså till löner åt dem som arbeta där, för lagring av fläsk o. v. s. Detta betalas av skillnaden mellan parti- och producentpris. Även om andelsslakterierna icke äro så dyrbara som slakthuset i Enskede, så är det ganska respektabla summor som nedlagts i andelsföreningarna för byggnader m. m., och därför är det klart, herr Nilson, att man icke till medlemmarna i dessa slakteriföreningar kan redovisa partipriset fullt ut, utan man måste draga från allt som går åt till ombesörjande av slakteriernas drift. Först när detta är gjort, kan man redovisa resten till den enskilda producenten. På detta sätt blir priset för producenten ett helt annat än 1 krona 60 öre per kilogram fläsk.

Nu är jag glad över att lektor Björnsson ändrat litet på sina siffror sedan i jåns. Detta visar, att lektorskompetensen i denna sak icke är så stor, att icke en opposition kan få ned siffrorna någorlunda till den nivå, där de böra vara. Jag kan dock ännu icke fullt godkänna herr Björnssons siffror. Priset före kriget var icke 70 öre per kg. utan det uppgick till 80 å 82 öre och först efter krigets början sjönk det till 70 öre. Priset på levande svin nu eller för en vecka sedan, då jag var nere i Skåne, var icke 1 krona 30 öre, utan det var nere i 1 krona 15 öre å 1 krona 20 öre. Först då vi utgå från de faktiska siffrorna, kunna vi med verklig klarhet blicka in i denna fråga.

Jag har för övrigt ingenting att tillägga.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Ja, jag skall icke bliva långsam, utan jag skall tänka på kvallsplenium, herr talman, men jag anser mig dock böra säga ett par ord särskilt till herr Wohlin.

Herr Wohlin erinrade om läget förra året och ville göra gällande, att jag skulle hava tagit miste på herr Wohlins ställning då. Jag har haft framför mig herr Wohlins reservation, och jag har just suttit och läst den ganska ingående nu, så att jag fullkomligt vet, att den relation herr Wohlin givit av den är formellt riktig. Men jag känner saken litet närmare, då jag har suttit herr Wohlin så pass nära i utskottet, och jag vet, att denna formuleringsskicklighet huvudsakligen dolde oviljan mot att vara med om att göra någonting för industrien då. Det var ju också icke fråga om en permanent tull utan om en tillfällig tull, som Kungl. Maj:t föreslagit, och naturligtvis hade det varit möjligt att hjälpa då för att i år få hjälp. Det var också, som vi känna, herr Wohlins första tanke i fjol, vilket herr Wohlin även deklarerade i debatten, att man

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

borde gå den vägen, att man hjälpte varandra för att få hjälp själv. Emellertid har jag icke sagt detta för att på något sätt klandra herr Wohlins ståndpunkt nu utan endast därför, att jag ville påvisa, att om vi i ena fallet lägga på tullar, måste vi göra det i det andra fallet också. Om vi lägga tullar på jordbruksprodukter, så måste vi alltså undersöka, om icke även industriens produkter behöva tullar. Det är en klar sats, som herr Wohlin själv har predikat så mycket, att jag icke kan tänka mig, att han vill förneka den.

Emellertid förde herr Wohlin upp ett annat moment i debatten, som jag icke tror hör hit, men det ger mig i alla fall tillfälle att få säga ett ord, som jag känt ett behov att få yttra, nämligen att dessa mellanhänder, som herrarna nu vid så många tillfällen hålla på att häckla, icke hava varit i tillfälle att försvara sig. De hava blivit angripna, men då mellanhänderna tyvärr i landets riksdag äro så litet företrädda, hava de — särskilt i andra kammaren, där frågan ju har varit uppe — icke kunnat giva svar på tal. Emellertid skulle jag gärna vilja inbjuda herr Wohlin och även herr Gustafsson att studera de långa listor av konkursanmälningar, som finnas i tidningarna. Jag skulle tro, att om herr Wohlin gör en undersökning av förra årets konkurser, skall han finna, hur ofantligt stort antalet är av just dessa mellanhänder, varom herr Wohlin talade, dessa mellanhänder, som nu sälja fläsk och smör och dylikt, vilka stupade förra året. Det är en ofantligt stor procent av köpmännen, som fått antingen gå i konkurs eller begära ackord, då deras näring har lidit av depressionen i en sådan grad, att det på intet sätt kan jämföras med de svårigheter, som råda för jordbrukarna.

Det förhåller sig verkligen så, att mellanhänderna just hava varit de under depressionstiden svärast utsatta, och då herr Wohlin även behagade anföra järnhandlarna, vill jag säga honom, att jag gärna skall stå till tjänst vid ett annat tillfälle — jag har icke uppgifterna till hands nu — med en lång rad av namn på sådana också, som hava fått lägga ned sin verksamhet på grund av depressionen. Det förhåller sig så, herr Wohlin, med dessa mellanhänder!

Till herr Gustafsson, som framhöll, att de borde undvika att göra förluster genom att inrätta sina inköp förståndigt, vill jag säga, att de måste hålla ett lager. Detta lager sjunker i värde, och det sjunker fort. Under förra året sjönko detaljpriserna mera, kan man säga, eller i varje fall i mycket snabbare takt, än den, vari stegringen skett under de föregående åren. Detta bragte oerhörda förluster. Man följde visserligen med under de uppåtgående konjunkturerna, men detta gick sakta under loppet av fyra eller fem år, och de vinster, som då gjordes, blevo jämförelsevis små på varje post, då man ju måste förnya inläggande lager. När prisfallet inträffade, kom det däremot så häftigt, att vissa varor på nio, tio månader gingo ned till halva priset. Då förstär var och en, som vill tänka sig in i saken, att det icke är möjligt att inrätta sina inköp efter dessa pris, utan man måste följa prissänkningen.

Jag ville vidare till herr Gustafsson säga, att vad beträffar särskilt den kategori av köpmän, som han berörde, så följes av dem prisfallet

skrupulöst noga. Så fort ett prisfall i partihandeln inträffar, söker man också att i detaljhandeln följa det, och man har till absolut regel att göra det. Jag har velat säga detta, och jag skall gärna vid tillfälle stå herrarna till tjänst med detaljerade uppgifter, om herrarna vilja hava sådana. Det lämpar sig kanske icke att komma med dem just nu.

Jag vill till herr Pålsson säga, vilket jag tror framgick av mitt förra anförande, att då jag påstod, att lantbrukarna kunna få ut partipriset för sitt fläsk, så var det med tanke på att de borde kunna få ut partipriset som medelpris. De sälja ju nämligen en hel del till högre pris än partipriset, därför att de sälja fläsk i detalj och på annat sätt, som ger dem betydligt mer än partipriset. Jag tror, att jag kan stå för den meningen, att de flesta av fläskproducenterna i mellersta och norra Sverige få betydligt mer än 1 krona 60 öre i genomsnitt för sitt fläsk. Det kan hända, att det i södra Sverige, särskilt Skåne, där de lämna fläsk till ett andelsslakteri, kan tillämpas, vad herr Pålsson sade, att de icke få ut det priset fullt, men om de få ut 1 krona 44 öre, bliva därigenom deras produktionskostnader täckta, och mera kan man knappast för dagen begära.

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa animaliska jord-
bruksprodukter m. m.
(Forts.)*

Herr Björnsson: Under det jag var frånvarande — icke för att äta smör, utan i ett helt annat syfte — lär herr Wohlin ha framställt en fråga, huruvida jag vore motståndare till valutatullar. Jag antar, att denna fråga föranletts av något missförstånd av mitt föregående yttrande. I varje fall har jag icke velat yttra mig om det blivande förslag rörande valutatullar, som nu är under utarbetande hos tull- och traktatkommittén, utan vad jag yttrade mig om var fasta tullar som skydd mot valutadumping. Beträffande det förslag, som kan komma, vill jag säga, att om jag efter prövning finner, att fördelarna för vårt näringsliv överväga nackdelarna därav, skall jag med min röst stödja detsamma.

Sedan skall jag endast i förbigående säga ett par ord med anledning av herr Pålssons invändning mot min lektorskompetens, då det gäller fläskpriset. Jag har aldrig åberopat någon sådan, utan jag har åberopat herr Nannesson som auktoritet. Jag undrar, om icke herr Pålsson är litet oförsiktig, ifall han kritiserar agronomen Nannesson. Denna kritik skulle ju gälla det rent hantverksmässiga bearbetandet av siffermaterialet. Enligt en uppsats av herr Nannesson, som jag har tillgänglig här, var medelpriset för slakterivarav av första klass 1904—1913 67 öre och icke 80 öre, som herr Pålsson sade. Under 1914 var det 70 öre under tredje kvartalet. Således höll det sig ännu efter det kriget hade börjat vid 70 öre. Sedan var priset första kvartalet 1919 4 kronor 25 öre, d. v. s. det har ökat 500 %. Om dessa siffror äro felaktiga, är det således vårt jordbruks specielle expert på siffror, som har felat, och icke jag. Min lektorskompetens har följaktligen ganska obetydligt med denna sak att göra.

Herr Gustafsson, Karl: Herr talman! Jag tänkte icke

Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)

vidare yttra mig, men herr Nilsons i Kristinehamn anförande har uppkallat mig till att säga några ord.

Jag får då först upplysa herr Nilson, att jag har litet kännedom om affärslivet i de närmaste städerna i den trakt, där jag bor, både inom järnhandelsbranschen och inom mellanhandsbranschen på lantbruksprodukternas och på flera andra områden, och min erfarenhet är, att de konkurser, som herr Nilson hänvisade till skulle hava varit så många under det gångna året, härleda sig, så vitt jag vet, icke från förluster på lantbruksprodukter och icke heller från inköp av industri-alster, utan det är rena jobberiet i de allra flesta fall. Jag torde verkligen få säga, att det är affärsgenierna på aktiemarknaden som i de flesta fall stupat och fått gå i likvidation. Det är icke utan att herr Nilson ruskar på huvudet, men det är emellertid sanning vad jag här sagt. Den sanningen låter hård, men det är kanske nödvändigt att säga den i denna kammare.

Vidare ber jag att få säga, att den kategori, som består av mellanhänderna för jordbruksprodukter, står sig i allmänhet ganska gott, om man går till städerna ute i landet och jag tror även här i Stockholm. I de städer jag känner inom min närmaste omgivning äro dessa nästan de enda som i denna tid kunnat bygga nya hus. Andra närings-idkare hava icke kunnat det på den grund att de icke hava sådana inkomster som dessa mellanhänder.

Då herr Nilson vidare säger, att fallisse-mangen gått ut så mycket över andra, men att lantbrukarna icke tillnärmelsevis haft någon känn-ning därav, ber jag att få säga, att de som stupat på grund av sina förluster inom affärslivet äro sådana som börjat under kristiden och börjat oförsiktigt. Det kommer att gå samma väg med de lantbrukare, som börjat under denna tid, ty sedan först handel och industri drabbats av krisen, komma lantbrukarna efter, och det blir sannerligen icke trevligt. Ja inom något år till, så få vi nog se, att det blir konkurs-ansökningar och utredningar efter lantbrukare, som måst gå i likvi-dation på grund härav, att deras produkter betalats så lågt, att de icke kunnat fortsätta sin näring. Det är inte önskvärt och inte trev-ligt, långt därifrån, och vi behöva icke tala om den saken så mycket här. Men jag vill säga, att vi böra vara en smula förstående mot varandra och var och en på sitt område lyfta en smula på det tunga las-set i stället för att skjuta skulden och bördan över på andras axlar. Det vore mera tilltalande och nyttigt och försonligt för hela samhälls-livets förkovran och tillfrisknande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Herr Wohlin: Herr talman! Jag ber att beträffande punkt 3 få föreslå, att kammaren måtte besluta, att tullsatsen å rökt fläsk skall från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till och med den 31 maj 1923 utgå med 36 öre per kilogram.

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den föreliggande punkten hemställt samt vidare, i enlighet med herr *Wohlins* yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 4.

Herr Ericsson, Oscar: Ja, i denna punkt vädjar jag ännu en gång till kammaren, att den måtte noga överväga, innan den går att fatta sitt beslut angående tullen på fläsk. Det är väl dock så, att tullen på fläsk berör ej allenast jordbrukarna, ty i de trakter, som jag representerar, förhåller det sig så, att många lägenhetsägare och andra icke-jordbrukare föda upp ganska många svin. Det är i många fall kanske den enda sparade slant, som de få in på en gång, då de hava något fläsk att sälja. Därför vill jag på det varmaste vädja till kammaren i de smås intressen denna gång. Det är ju så, att man i allmänhet på vänstersidan talar om de små i samhället, och denna fråga berör just till stor del de små i samhället. Därför ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till punkt 4 i enlighet med den av herr Johansson i Kälkebo och mig avgivna reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till herr *Oscar Ericssons* yrkande om antagande av det förslag, som innefattades i den av honom och herr Johansson i Kälkebo vid punkterna 3, 4 och 6 anförda reservation, i vad densamma angick rubriken nr 56 i tulltaxan; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Herr Ericsson, Oscar: Vid den nu förevarande punkten skall jag be att få hemställa om bifall till den av herr Johansson i Kälkebo och mig avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten endast yrkats, av herr *Ericsson, Oscar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i herr *Johanssons* i Kälkebo och herr *Ericssons* i Obergå vid utlåandet fogade reservation, i vad den avsåg rubriken nr 59 i tulltaxan.

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 7.

Herr *Wohlin*: Jag ber att under hänvisning till den föregående diskussionen få yrka, att kammaren måtte besluta, att tullsatsen å artikeln ost, alla slag (tulltaxerubrik nr 137) skall från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till och med den 31 maj 1923 utgå med 40 öre per kilogram.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt samt vidare, enligt herr *Wohlins* yrkande, på antagande av det förslag, som innehölls i den av honom och herr *Johansson* i Kälkebo vid punkterna 7 och 8 avgivna reservationen, så vitt den angick tullsatsen å artikeln ost, alla slag (tulltaxerubrik nr 137); och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 8.

Herr *Wohlin*: Jag tillåter mig, fortfarande med hänvisning till den föregående diskussionen, yrka, att kammaren måtte besluta, att tullsatsen å artikeln smör (tulltaxerubriken nr 138) skall från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till och med den 31 maj 1923 utgå med 40 öre per kilogram.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i fråga om den under behandling varande punkten annat yrkande ej förekommit än, av herr *Wohlin*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i hans och herr *Johanssons* i Kälkebo vid punkterna 7 och 8 avgivna reservation, i vad den avsåg tullsatsen å artikeln smör, naturligt (tulltaxerubrik nr 138).

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på bifall till herr *Wohlins* berörda yrkande; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wohlin* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Om förhöjda
tullsatser för
vissa anima-
liska jord-
bruksproduk-
ter m. m.
(Forts.)*

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 19 punkten 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, bifalles herr *Wohlins* under överläggningen gjorda yrkande.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;
Nej — 47.

Punkten 9.

*Ang. tullen å
färska äpplen
och päron.*

Greve *Wachtmeister*: Herr greve och talman! Jag yttrade mig förra året till försvar för en liten anspråklös tull på äpplen och päron. Jag begärde till och med votering, men med mycket dåligt resultat. Emellertid hava sedan dess de skäl, som jag i fjol anförde, ytterligare stärkts genom ännu ett års erfarenheter. Också har antalet reservanter inom utskottet stigit ganska betydligt, från 2 ända till 10. Detta gör, att jag även i år anser mig böra säga några ord.

Utskottsmajoriteten, och många med den, vill hava billigare äpplen och päron, och det är ju ingenting att undra på. Men jag antar, att man vill hava billigare äpplen och päron icke endast under ett eller ett par år, utan även allt framgent, och för att nå detta mål är den taktik utskottet använt alls icke lämplig. Den leder icke till målet. Vad är det som gör att fruktodlarna få så litet betalt för sina produkter? Jo, den mycket stora importen. Vad är det som möjliggör denna import? Jo, den abnormt låga valutans och de abnormt låga frakttaxorna i åtskilliga avlägsna belägna, fruktproducerande länder. Men båda dessa faktorer äro produkter av kristiden och måste inom en närmare eller fjärrare tid försvinna. Huru ställer sig saken då? Jo, då har riksdagen genom att ställa sig avvisande mot detta lilla hjälpsamt stöd för fruktodlingen motarbetat planterandet av kanske hundratusentals unga fruktträd, som inom en snar framtid skulle hava kunnat rikligen förse vårt land med frukt.

I södra Sverige pågår sedan åtskilliga år tillbaka ett intensivt planterande av fruktträd i samband med egnahemsrörelsen. Jordmän och klimat äro utmärkta, och fruktodlingen är ovillkorligen en ytterst lämplig och lättvunnen, välbehövlig och lättskött binäring för småbrukarna. Och så hava såväl staten som hushållningssällskapen kostat på mycket pengar för att uppmuntra denna rörelse — staten och hushållningssällskapen gemensamt genom trädgårdskonsulenter, hushåll-

Ang. tullen å
färska äpplen
och päron.
(Forts.)

ningssällskapen genom fria eller billiga fruktträdplantor. Men vår svenska allmoge är i allmänhet icke svag för nyheter. Den behöver övertygas och övertalas, och det är sannerligen icke lätt för oss, som ivra för fruktodling, och icke heller för våra duktiga trädgårdskon-sulenter att övertyga och övertala dem, som skola övertygas och över-talats, när dessa kunna peka på, hurusom i höstas under den oerhört rika päronskörden hundratusentals för att icke säga miljontals liter päron lågo under träden såsom fallfrukt och rutnade bort eller åtos upp av getingar och myror, allt under det en intensiv import av päron utifrån pågick. Detta kan omöjligt vara förenligt med en sund nation-ell hushållning. Om en husmor går ut och gör sina uppköp, har hon ju rätt att kritiklöst glädja sig åt de billiga prisen, men riksdagen bör lägga en vidare syn på saken. Om riksdagen under en kortare tid lämnar ett anspråkslöst skydd åt fruktodlingen, skulle inom få år vårt land kunna producera så rikligt med frukt, att till och med mellan-händerna skulle bliva tvungna att sälja frukten till mycket billigare pris.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av friherre Fleming m. fl. avgivna reservationen.

Herr Andersson, Elof: Herr greve och talman! Som kam-maren behagade finna, förekommer mitt namn under motionen num-mer 53 och jag tillåter mig därför säga några ord. Till en början får jag erkänna, att jag är ganska tillfredsställd med utskottets be-handling av detta ärende, då jag jämställer utskottets motivering i denna punkt med utlåtandena under punkterna 1—8 i samma utlå-tande. Utskottsmotiveringen beträffande denna punkt är ju mycket kort och så vitt jag kan finna har utskottet i realiteten endast haft *ett* skäl för sitt avstyrkande, nämligen det, att motionärerna begärt en *varaktig* ändring av tulltaxan i stället för en *tillfällig*. Det är mycket möjligt, att här ett förbiseende från motionärernas sida föreligger. Det är ju klart, att vi ingalunda velat på något sätt förbigå tull- och trak-tatkommittén eller på något sätt förrycka dess utredning. Tvärtom, vi ville endast i avvaktan på nämnda utredning ha ett skydd, som är ägnat att för tillfället hjälpa fruktodlarna att få sälja sina alster. Emellertid ha nu reservanterna lyckats borttaga detta enda, så vitt jag kunnat finna, synliga skäl för avslag som utskottsmajoriteten före-bringat. Reservanterna ha så att säga rätat till vår motion i så måtto, att de endast begära en tullförändring, som sträcker sig blott till detta års slut, och för min del får jag säga, att jag är tillfredsställd med reservanternas förslag. Om det sålunda endast är detta enda skäl, som varit bestämmande för utskottsmajoriteten, då den avfattat sin korta motivering, kan jag inte se något hinder för att även den, som är principiell motståndare till tullar, skulle kunna skänka sitt bifall till reservanternas förslag, ty så vitt jag kunnat finna, torde det enda verkliga skälet för utskottsmajoritetens avstyrkande vara den s. k. prin-cipiella ståndpunkten.

Jag vill i detta sammanhang särskilt understryka, att yrkandet om

förhöjd tull endast avser de fyra sista månaderna i år — september, oktober, november, december. Som kammaren behagade finna av den vid utskottsutlåtandet fogade tabellen, var importen av äpplen och päron, färska sådana nämligen, under motsvarande fyra månader åren 1920 och 1921 synnerligen stor.

Det är ju också så, att framför allt de mindre fruktodlarna äro tvingade att sälja sin frukt under hösten, åtminstone före jul, ty i annat fall ha de icke utsikt att kunna få något för den, då de i regel icke ha lämpliga förvaringsrum. Är det däremot större fruktodlare, så ha dessa ju bättre resurser i detta avseende såväl som i andra avseenden och kunna förvara sin frukt i källare, kylrum eller på annat sätt, så att den kan komma i marknaden efter jul. Vi ha därför i första hand givetvis tänkt på de mindre fruktodlarna, som sakna de resurser, som jag här omnämnt, och i motionen har man tryckt på, att de svenska fruktodlarna till väsentlig del utgöras av småbrukare, lägenhetsägare, egnahemsinnehavare eller vad man nu vill kalla dem, med ett ord "mindre jordbrukare", som det står i motionen. Om man nu kan förhjälpas dessa odlare till att få sälja sin frukt — gärna till ett mycket billigt pris, de fordra ej annat, bara de få sälja — så kommer detta de svenska konsumenterna till godo, och jag tycker verkligen, att då detta resultat kan vinnas med ett så ringa medel som ett bifall till utskottsreservanternas förslag, skulle denna kammare inte sätta sig däremot. Jag för min del känner fruktodlare, som under förra året, vilket ju var ett särskilt gynnsamt fruktår, icke kunde sälja ett enda päron av den rika päronskörden. Då man sedan kom till skörden av äpplen, ställde sig ju saken något annorlunda, därför att höst- eller vinterfrukten, icke behöver säljas under en viss vecka eller under en kort tid efter skördandet, utan man alltid har litet tid på sig därför. Jag känner fruktodlare i min hemort, som till en början voro litet tvehägsna, huruvida det skulle vara lönande att plocka frukten, med andra ord, om de skulle få ersättning för plockning, packning, nedkörning till järnvägsstation o. s. v. och läto därför frukten i det längsta sitta på träden. Men i sista ögonblicket kom verkligen en frukthandlare från norra Småland ner till Skåne och köpte upp frukten till 25 öre kilot. Följden blev att frukten plockades och försåldes. Det gör verkligen inte en fruktodlare glad att sälja frukt till sådant pris, men han känner i alla fall en viss tillfredsställelse över att få *sälja* sin frukt, så att han inte behöver se den förstöras.

Ja, herr greve och talman, jag skall inte uppehålla diskussionen längre, utan slutar med en vädjan till kammaren att, åtminstone då det gäller denna fråga, som ju framför allt är en småbruks- och egnahemsfråga, stödja reservanternas förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Herr Boberg: Herr greve och talman! Jag gästade i somras en trädgårdsmästare, och han framställde den frågan till mig, hur svenska riksdagen verkligen kunde tillåta en sådan sakernas ordning eller rättare oordning, som rådde på fruktmarknadens område. Nu

Ang. tullen &
färska äpplen
och päron.
(Forts.)

Ang. tullen å
färska äpplen
och päron.
(Forts.)

finns det 10 öres tull pr kg. på utländsk frukt, men på grund av den stora valutaskillnaden kan ju ändå i synnerhet Tyskland, men även Italien, skicka hit sin frukt mycket billigt och ha ganska stor förtjänst på densamma. Den frukten kommer i marknaden, innan den svenska frukten mognat, och när vi skola sälja vår frukt, är marknaden alldeles uppfylld av den utländska. Det råder stor förbittring, inte minst bland egnahemsinnehavare och arbetare, som planterat träd omkring sina täppor och som vilja sälja sin frukt, att de måste avyttra den till underpris. I fjol stodo fyra järnvägsagnar frukt på en station och fick ruttna bort, därför att det kom order från Stockholm, att man icke kunde ta emot frukten. Sådant väcker ledsnad, och det är underligt, att riksdagens medlemmar kunna vara med om att gynna utlåningar på svenskarnas bekostnad till den grad, att de icke alls fråga efter det läge, som nu råder för våra fruktodlare.

Nu har det ju dryftats, i synnerhet i tidningspressen, ett förslag, att statens fryshus skulle användas för att förvara frukt här i landet, alltså svensk frukt, till längre fram. Men om tullen icke kommer att höjas på utländsk frukt, vad tjänar det då till att kosta på frakt till ett fryshus och frakt därifrån, då frukten sedan skall säljas till så lågt pris, att det inte i något avseende motsvarar kostnaden? Jag vädjar verkligen till kammarens ledamöter att i detta avseende behjarta den ställning en mängd småträdgårdsmästare och annat småfolk här i landet befinna sig i och bifalla det anspråkslösa krav, som den av friherre Fleming m. fl. avgivna reservationen innebär.

Herr Wigforss: Jag skall bara be att få säga några ord till förmån för utskottsförslaget. Det är ju så, att motionärerna motionerat om en fast tullsats, och en sådan motion kan man ju i grund och botten förstå utifrån den motivering, som givits i motionen och som här anförts av greve Wachtmeister och herr Elof Andersson. Deras utgångspunkt är, att vi genom en sådan tull skola försöka få till stånd en mycket utsträckt svensk fruktodling. Vi skola försöka få planterade hundratusentals och åter hundratusentals fruktträd. Nu är jag visserligen inte fruktodlare mer än sedan några år tillbaka, men så mycket har jag redan lärt mig, att jag icke skulle komma på den idén att plantera fruktträd nu på våren och icke en gång på hösten under den förutsättningen, att avkastningen skulle helt och hållet bero på en tullsats, som vore satt för fyra månader nästa höst och som sedan kanske inte skulle förnyas. Jag tror, att de fruktodlare, som på så lösa grunder skulle slå sig på fruktodling, kunna vi gärna undvara.

De skäl, som för övrigt anförts, gå ut på att det finns en överväldigande utländsk konkurrens. Nu är det visserligen så, att när man ser på siffrorna för importen, förefalla de ganska stora, men i förhållande till den svenska produktionen äro de ändå relativt små. Om man räknar med en svensk produktion, som jag nyligen sett från sakkunnigt håll uppgivas, av 80 miljoner kilo, så är ju 11 miljoner kilos import under 1920 inte så överväldigande, och importen under 1921

var blott något över 7 miljoner kilo. Ser man på de första månaderna i år, så finner man, att nedgången är synnerligen kraftig. Jämförelsen med januari och februari 1920 och 1921 ställer sig sålunda: 1920 importerades 1,870,000 kilo, 1921 1,400,000 kilo och 1922 940,000 kilo. Tydligt hänger detta samman med hela den allmänna depressionen, men man får ändå en föreställning om att proportionerna mellan den utländska frukten och den svenska icke äro sådana, som fallet brukar vara, då talet är om verkligt överväldigande konkurrens.

Då man här talar om valutaförhållandena, får man vidare komma ihåg, att tidigare åtminstone denna import kom från länder sådana som Holland, Schweiz och Amerika, och det är rätt egendomligt att finna, att detta är sådana länder, där det inte kan bli tal om någon valutadumping, eftersom deras valuta är mera eller åtminstone lika mycket värd som den svenska. Nu tycks det visserligen under de senare åren ha kommit till en import från valutavagare länder, men även i förhållande till denna import borde väl konkurrenssvårigheterna för den svenska frukten icke vara oöverkomliga. Man räknar tydligen ständigt och jämt med att all frukt, som inkommer i landet, skall försäljas vid kusten, ty man framhåller ju, att det är de dyra svenska frakterna, som äro avgörande. Men all den utländska frukt, som säljes inne i landet, får ju bära denna svenska frakt och även sjöfrakter av ganska betydande tyngd. Det förefaller alltså som skulle det finnas förutsättningar för att den svenska fruktodlingen, trots den deprecierade valutans, skulle kunna reda sig.

När det gäller den svenska fruktodlingen, vill man väl ha fram odling av värdefulla sorter, så att tullen skall väl egentligen icke vara till för att uppamma odling av mindervärdig frukt. När man därmed sammanställer påståendet i motionen, att konkurrensen står egentligen icke mellan denna utländska frukt och den svenska värdefulla frukten, så förefaller det mig, som om man kunde låta denna visserligen icke alldeles nödvändiga vara, som i alla fall konsumeras av de breda folklagren i stor utsträckning, få vara i samma läge som de övriga artiklar vi i dag behandlat och vilka fått nöja sig med det tullskydd, som de tidigare haft. På grund härav ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Jag ber att få vitsorda herr Bobergs yttrande om oordningen på fruktmarknaden. Det lär emellertid finnas fruktodlareföreningar. Varför skulle icke dessa kunna ta hand om och organisera försäljningen av frukt? Om fruktodlarna ville träffa nödiga anstalter, skulle de kunna skaffa sig en högst betydande avsättning av frukt på Norrland. Såsom försäljningen nu är ordnad, är det knappt möjligt för mindre bemedlade människor i Norrland att köpa ett äpple. Det är en hel del personer, som på höstarna resa ner, kanske från Norrland, kanske från Stockholm eller andra håll till Skåne, köpa en eller två vagnslaster äpplen och päron och resa upp till Norrland, för att sälja denna frukt. Denna anordning blir så dyrbar, att, som

*Ang. tullen å
färska äpplen
och päron.
(Forts.)*

Ang. tullen å färska äpplen och päron.
(Forts.) jag nämnde, det knappt är möjligt för småfolk där uppe att köpa frukt. Den blir alldeles för dyr. Tala inte om 30 eller 40 öre kilot, herrarna få hålla sig till en krona kilot, om det skall räcka.

För några år sedan var det en livsmedelsnämnd i en liten stad i Norrland, som köpte frukt från Skåne och Sörmland. Försäljningen gick mycket bra, och frukten ställde sig synnerligen billig. Det såldes vagnslast på vagnslast och i den lilla staden, som har 7,000 invånare, såldes åtta vagnslaster på ett par veckors tid. Inte en människa där blev det året utan frukt. De allra fattigaste fingo den till skänks. Livsmedelsnämnden förtjänade nämligen så mycket på frukten, fast den såldes till ytterst billigt pris, att den kunde tillåta sig att skänka bort en del till de allra fattigaste. Om fruktodlarföreningarna ville ta hand om saken och ordna försäljningen på ett praktiskt sätt, skulle fruktodlarna få mera betalt för sina äpplen och päron, än de skulle få, om kammaren bifölle motionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rune: Då herrarna finna mig bland reservanterna här, kanske det förvånar herrarna, ty nog veta herrarna, att jag i allmänhet icke kan räknas till dem, som hålla på tullar, utan är principiell frihandlare. Alltså måste det ha varit särskilda skäl, som i denna fråga varit för mig bestämmande, och jag skall låta herrarna veta, hur jag ser denna sak.

Jag förbehåller mig alltid rätt att i varje sak få pröva de föreliggande olika synpunkterna, detta även i ekonomiska angelägenheter, och är alltså inte sådan, att jag a priori föresatt mig att vara absolut frihandlare och rösta emot alla tullar. Kan jag se någon ekonomisk fördel av en tull, så kan jag vara med därom. Nu har jag i denna punkt resonerat på det sättet, att det här i landet är bra nog onödigt, att vi över huvud taget importera någon frukt. Det finns här hemma mycket riklig tillgång på frukt, åtminstone de flesta år, och i fråga om kvaliteten kan Sverige frambringa frukt, som egentligen är betydligt överlägsen alla dessa utländska fruktsorter, som säljas här i landet och som äro mycket vackra att se på, men icke smaka någonting annat än vatten. Nu menar jag, att om man kan genom en tull, särskilt på hösten, då vi ha mycket gott om frukt, väcka fruktodlarnas intresse för fruktodlingen, skulle enligt min bestämda uppfattning den utländska frukten icke kunna säljas här i landet. Vår fruktodling skulle snart kunna få ett sådant uppsving, att vi icke behöfde den minsta tull och ändå hade frukt i överflöd. Jag vill ge herr Rosén fullständigt rätt i vad han sade, att mycket skulle kunna göras av fruktodlarna själva. Jag måste erkänna, att jag, som dock representerar ett län, där kanske den yppersta frukten i Sverige växer och kan odlas, med beklagande funnit, att där göres alldeles för litet av fruktodlarna. De ha inte förstånd att sköta sin näring som de borde, de ha inte förstånd att sortera frukten och på det sättet verkligen kunna tävla i den allmänna marknaden.

Jag medger gärna, att i allmänhet anser jag det under nuvarande omständigheter icke vara lämpligt att gynna producenterna med tullar. Men, mina herrar, när jag väger den frågan: skola vi ingenting göra, utan låta det vara så bedröfligt som hittills; skola vi låta det fortgå på det sättet för våra fruktproducenter, som dock producera mycket bättre frukt än utlandets? — då, mina herrar, måste jag komma till den slutsatsen, att jag är villig att göra ett försök, om man inte genom några års tullskydd skulle kunna sätta någon fart i fruktodlingen här i landet. Jag vill särskilt säga, att det för mig var mycket tilltalande, att motionärerna föreslagit detta tullskydd för tiden 1 september—31 december. Största delen av den frukt, som odlas här i landet, är ju nämligen höstfrukt, som icke tål att ligga, men är utmärkt, om den användes i rätt tid. Det är inte så, att denna frukt är omöjlig att försälja, men hållbarare frukt betingar alltid ett högre pris. Höstfrukten är för övrigt visst inte av dålig kvalitet, utan tvärtom av mycket fin kvalitet, fast den måste användas genast under höstmånaderna. Då menar jag, att det är bättre att under höstmånaderna stoppa den utländska importen, därför att vi då i allmänhet ha tillräckligt med frukt själva.

*Ang. tullen å
färska äpplen
och päron.
(Forts.)*

Så har en talare, herr Wigforss, pekat på, att om det varit fråga om en permanent tull, skulle han förstätt reservanternas ståndpunkt. Men att få en tull för ett år kunde efter hans mening inte locka någon fruktodlare att anlägga en trädgård. Då vill jag å min sida påpeka för herrarna, att jag undrar vilken tull som är garanterad att bli permanent. Här besluta vi om tullar varje riksdag, och det spelar väl inte så stor roll, om man säger, att de skola vara tre eller fyra år, då nästa års riksdag i alla fall kan ändra på alltsammans. Således, för mig synes det nödvändigt och lämpligt, att man tar en tull för hösten, så får man se hur den verkar och hur det blir med fruktodlingen och affärerna under nästa höst. Då antar jag, att de, som äro med här nästa år, skola bättre veta, hur tullen verkat, och hava lättare att kunna ta ställning till frågan igen. Jag menar, att det icke är av så vital betydelse, om tullen beslutas nu, såsom reservanterna föreslagit, eller om man bifaller motionerna, som innehålla, att tullen skall höjas tillsviare.

Ja, herr talman, jag tror, att jag med det anförda givit goda skäl, varför jag i detta fall vill försöka med en måttlig tull, som möjligen kan uppväcka intresse hos fruktodlarna här i landet för en produktion, som är så ytterst naturlig och borde bära sig så utmärkt för stora delar av landet, ehuru väl jag måste erkänna, att denna fruktodling för närvarande är synnerligen mycket försummad. Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilson, Karl August: Om jag hade blivit övertygad av motionärernas skäl, skulle herrarna alldeles säkert funnit mig på den sidan, som velat tillmötesgå det framställda yrkandet. Jag har den meningen, att man inte skall underlåta att göra detta, om

Ang. tullen å
färiska äpplen
och päron.
(Forts.)

man är övertygad, att det medför den åsyftade verkan, men det är just på bevisföringen det hänger, och i detta fall har det icke kunnat presteras något som helst bevis för det gjorda påståendet.

Det har visats, att i detta land produceras 80 miljoner kilo frukt. Men detta är i mycket stor utsträckning sådan mindervärdig frukt eller tidig höstfrukt, som icke kunnat bevaras länge med de medel vi hitills haft. Nu säges det, att för denna billiga frukt får man för litet betalt därför att det är för stor import. Jag vill för kammaren påstå, att det är ett fullkomligt misstag. Det förhåller sig icke på det sättet. Det förekommer ingen sådan stor import under de månader det här är fråga om. Kammaren behagade finna i tabellen på sid. 15, att under månaderna augusti, september, oktober, då just denna billiga frukt kan säljas, har det år 1921 icke importerats mer än 1,700,000 kilo äpplen och päron tillsammans, men detta är i och för sig självt en så liten siffra i jämförelse med den stora produktionen av frukt här i landet, att den ingenting betyder. — Vidare förhåller det sig så, att den frukt, som importerats, icke är så billig, att den kan konkurrera med den svenska höstfrukten. Jag har fått visshet om, att det egentligen icke importerats någon frukt, som konkurrerar med den billiga svenska frukten, utan den, som importerats under dessa månader, är allenast bättre, mervärdig frukt, som icke konkurrerar med den svenska, dessertfrukt och dylika hållbarare sorter. Alltså förekommer ingen konkurrens med vår mindervärdiga frukt, men naturligtvis med den mervärdiga, dock icke de första höstmånaderna, utan senare under vintern. Då är bara frågan den, om det hjälper med en tull vid denna tid. Det har inom utskottet visats, att det av flera skäl icke kan göra det. För det första därför att det icke är samma omvärldnad på svensk och utländsk frukt. Att frukt säljes billigt under december, januari och februari månader förekommer inte, utan det är jämförelsevis dyr, bättre frukt, som de utländska fruktodlarna förmått bättre sköta och lagra. Detta är just vad de svenska fruktodlarna måste lära sig. Inom utskottet visades prov på svensk frukt av bättre sort, som varit lagrad i Hallsbergs kylhus. Denna frukt, som provades av utskottet, visade sig vara fullkomligt likvärdig med prima utländsk vara. Men tager man reda på vad den likvärdiga svenska varan betingat för pris, visar det sig, att det varit lika mycket som den dyrare utländska frukten samtidigt betingat här. Således, under den tid, då verkligt värdefull frukt kan säljas i landet, behöver man icke befara någon nedgörande utländsk konkurrens, utan prisen på den utländska frukten äro så höga, att de svenska fruktodlarna säkerligen finna sig tillfredsställda med dem, och tidigare på hösten förekommer icke någon konkurrens mellan likvärdig svensk och utländsk frukt. Det är dessa skäl som gjort, att man inom utskottets majoritet funnit sig icke böra vara med om tullen, då det icke visats, att en sådan tull skulle bliva till någon nytta.

Nu sade den sista ärade talaren, att, om man tager tullen nu, kan man ett annat år öka på den eller fortsätta med den. Ja, skulle

man i år binda denna produktion vid en tull, så omöjliggör man den åsatta tullens avlösning för en tid framåt. Och särskilt den sista ärade talaren har deklarerat, att han ej i onödan vill bereda tullskydd för en näring, för vilken man sedan kommer att påyrka tullens bibehållande.

På dessa skäl, herr talman, har jag måst sluta mig till utskottets majoritet, och jag tror det finnes fullgoda skäl därtill. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Elisson: Det har framhållits här, att det skulle kunna göras mycket mera från fruktodlarnas sida, t. ex. genom sammanslutningar, varigenom de skulle kunna få bättre betalt. Särskilt framhöll herr Rosén, att man skulle kunna gå den vägen. Ja, om man studerar förhållandena, vill det ju synas, att på detta område mycket mera kunde göras än som nu göres i den riktningen. Emellertid har ju här i Stockholm särskilt Pomologiska föreningen sökt göra åtskilligt, liksom på andra håll andra föreningar. Jag vet också, att i min hemtrakt försök gjorts flera gånger av fruktodlare som sammanslutit sig för att få bättre betalt. Det gick så långt, att man sökte skicka upp frukt till Norrland och andra avlägsna trakter, ja, man sökte på allt sätt tillvarataga fruktodlarnas intressen. Men det visade sig efter två års förlopp, att det kapital, som föreningen förfogade över, gått förlorat och mycket mer än detta, därför att frukt ju är en besvärlig vara att transportera och uppköparna i de olika delarna av landet, till största delen Norrland, voro så kinkiga, att de alltid gjorde anmärkningar — om dessa alltid voro grundade, vet jag icke. Än framhölls att frukten var skadad vid framkomsten, och blev det i alla fall förluster på ena eller andra sättet. Det var nästan omöjligt att göra några affärer, och fruktodlarna fingo dåligt betalt. Det har visat sig, åtminstone har jag den erfarenheten, att affärsmännen äro mycket kinkigare, när det gäller svensk frukt än när det gäller utländsk. Den utländska frukten få köparna i allmänhet taga sådan den är, men när det gäller svensk frukt, skall den vara alldeles felfri, annars blir det anmärkning.

Med den erfarenhet jag har om fruktodling anser jag, att den begäran, som här framkommit, är en mycket blygsam sådan och väl behöflig, då det är förenat med ganska stor risk för fruktodlarna att syssla med denna odling och prisen i allmänhet äro för låga sådana de nu pläga vara. Jag menar, att det är av ett ganska stort intresse för landet att vi kunna producera frukt i så stor utsträckning, som landets behov kräver, och jag anser, att vi därför böra gynna denna näring i den omfattning det är möjligt genom den föreslagna tullen, så mycket hellre som den här icke behöfde gälla längre tid än dessa månader på hösten, då svensk frukt mest föres i marknaden.

Herr Nilson påstod, att tullen icke skulle betyda så mycket på hösten, emedan det då icke kommer in så mycket frukt. Men huru var det icke förra året i Stockholm, när det kom in så mycket frukt utifrån, att man icke kunde sälja den svenska frukten! Det kan icke bestridas, att den import, som förekommer inverkar menligt för våra fruktodlare.

*Ang. tullen å
färska äpplen
och päron.
(Forts.)*

Ang. tullen å
färska äpplen
och päron.

I anledning av vad jag nu yttrat ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

(Forts.)

Herr Rosén: Herr Rune erkände, att fruktodlarna gjort mycket litet på det område jag berörde. Men det är rasande lätt att springa till riksdagen och begära hjälp och skydd. Man vill hava tullar, fastän man ej gör något själv för att förbättra ställningen. Frågan är, om det är lämpligt, att riksdagen premierar liknöjdheten, ty här föreligger ingenting annat än liknöjdhet. Jag tycker, att man bör lära fruktodlarna att hjälpa sig själva, och om detta icke räcker, kunna de komma till riksdagen med sina framställningar.

Herr Elisson påstod, att de norrländska konsumenterna vore mycket nogräknade på frukten. Ja, när man får betala så höga pris, som man nu måste göra, vill man icke hava underhaltig vara.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att norrlänningarna börjat förstå sig på frukt, därför att de numera själva odla sådan. Det torde vara obekant för de flesta, att i Norrland äppleträd börjat planteras på åtskilliga håll, och att de hava givit mycket vackra skördar. För ett par år sedan hade Västerbottens läns fruktodlare anordnat en utställning i Stockholm, som väckte formlig sensation. Bland de utställda sorterna fanns det huvudsakligen Sävstaholm och Charlamovsky, som där uppe gå mycket bra. Det är bäst, att fruktodlarna här nere söka göra något, så att de icke bliva av med den norrländska marknaden.

Då herr Rune talade om att tullförhöjningen avser att höja intresset för fruktodlingen, föll det mig i minnet vad jag läst i en motion i denna fråga, att ställningen för fruktodlarna vore så förtvivlad, att de stode i begrepp att hugga ned fruktträden, därför att det icke lönade sig att hava dem kvar. Det går icke riktigt bra ihop med talet om att man vill öka intresset för fruktodlingen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Boberg: När herr Nilson sade, att det fattades bevisning för behovet av förhöjd tull, skall jag be att få göra herr Nilson uppmärksam på att det finnes två slags bevisning. Då man står i begrepp att fälla ett omdöme, kan man stödja sig angtingen på teoretiska bevis eller på den erfarenhet, som växer fram som skörden av jorden ur praktiska förhållanden. Jag tror, att man här i dag vid debatten märkt skillnaden mellan sådana teoretiska bevis och de praktiska bevisen.

Nu sade min ärade vän herr Rosén, att man håller på att odla frukt även i Norrland. Jag hoppas, att man därvid kommer till insikt om vad det vill säga vad det kostar att odla frukt. När detta pågått i Norrland om icke så länge som i södra Sverige men tillräckligt länge, kommer nog herr Rosén att ställa sig på vår sida, vi, som vilja ha en lämplig tull till skydd mot den utländska konkurrensen. Det finnes dock ingen odling, som bär sig så dåligt som fruktodling. Det kunna de intyga som hava trädgårdar. Då de betalt dem, som sköta trädgårdarna, blir inkomsten minus och icke plus, utom i enstaka fall, där

trädgårdarna ligga i närheten av städer, och avsättningsmöjligheterna äro de bästa.

Jag hörde, att en så framstående trädgårdsmästare som direktör Abelin numera icke tänkte på att odla frukt, därför att det icke bär sig, utan sätter nötter i stället, ty han finner, att det är mera avsättning för nötter, och att nötodling lönar sig bättre än fruktodling. Men om en så framstående man som herr Abelin kastar yxan i sjön, må man icke undra på om mindre framstående fruktodlare göra det. Det förvånar mig särskilt, att de som här vilja föra småfolkets talan och stå på deras sida, kunna motsätta sig den förhöjning av tullen, 20 öre, som här är i fråga just för att skydda de små i deras näring. Vilja herrarna ödelägga svensk industri och svenska näringar så att utlänningen skall taga allt vårt arbete? När häromåret galizierna kommo hit för att rensa betor, upphävdes ett förfärligt skri här i landet. Men om personer få sitta i utlandet och arbeta för låga löner och sedan med ytterligare tillhjälp av valutaförhållandena frakta hit sina varor och sälja dem fritt i vårt land, då hava Sveriges arbetare icke någon skada av den konkurrensen? Jag tycker, att det är ett egendomligt sätt att resonera, och jag tror, att det behövs en annan bevisföring än den, som från vissa håll kommer till synes, då det gäller vårt näringsliv.

*Ang. tullen å
färska äpplen
och päron.
(Forts.)*

Herr Rune: Jag får verkligen säga, att jag tycker, att det användes överord här från olika håll. Det behövs andra bevis än dem herr Boberg och herr Rosén presterat.

Det har talats om att det finnes ingen som kan odla frukt och förtjäna pengar därpå, men det är intet tvivel om att fruktodling lönar sig. Man behöver blott fråga fruktodlarna i Kristianstads län, som förstå sig på saken. Vad herr Abelin säger i ett obehagligt ögonblick betyder lika litet, som när herr Rosén tager som argument vad som står i en motion om personer, som äro sinnade att hugga ner sina trädgårdar om de ej få tull. Jag har aldrig obetingat trott på vad som står i en motion, utan jag använder mitt sunda förstånd för att bedöma det. Och om det i en motion står några omöjliga saker, så inverkar det icke på mig, när jag söker bedöma en sak.

Vidare säger herr Rosén, att man är ense därom, att de svenska fruktodlarna icke förstå att bedriva sin verksamhet som sig borde. och det klagas över att framför allt på orter, som äro synnerligen gynnsamma för fruktodling och som kunna tävla med vilket land som helst i världen, det icke odlas tillräckligt med frukt, utan blir dåligt resultat. Men är det rätt att säga, att, när de icke förstå sin sak, få de sitta där i sitt elände utan att någon bryr sig om dem? Det är i alla fall möjligt, att det med några månaders tull kunde gå bättre, så att man finge ett avsevärt ekonomiskt intresse förknippat med denna odling. Det är möjligt, att man på det viset kunde amma upp och stabilisera en svensk fruktodling. Det är visserligen sant, att man kanske icke på det sättet skipade den högsta rättvisa, men det frågar jag icke efter, utan saken gäller att nå ett ekonomiskt resultat. En talare sade

Ang. tullen å
färska äpplen
och päron.
(Forts.)

med rätta, att vi icke hava överflöd på god frukt här i landet. Jag vill försöka få fram en stark fruktodling, så att vi få överflöd på god frukt. Och då i varje fall priset kommer att vara beroende på förhållandet mellan tillgång och efterfrågan, anser jag det vara klokt att vidtaga åtgärder, varigenom tillgången ökas, varav följden blir den, att priset blir skäligt. Jag vidhåller därför mitt yrkande på bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Gustaf: Jag begärde ordet med anledning av min knäkamrats kraftiga överdrift, då han sade, att fruktodlingen icke lönade sig. Jag minns i det avseendet, hur det var för ett par år sedan. Vi hade ett särdeles gott fruktår, särskilt äppleskörden var synnerligen rik. På grund av krigsförhållandena hade införseln från främmande land avstannat, och man fick på sina håll så riklig ersättning för frukten, att t. ex. i min hembygd man fick mera betalt för sin frukt, än vad taxeringsvärdet på egendomarna gick till. Det finns exempel på att personer sålde frukt för 30,000 kronor från egendom, vilkas taxeringsvärde icke var mer än 20 à 25,000 kronor. Men dessa goda tider har man glömt, och nu vill man hava tull, 200 % ökad på grund av valutaförhållanden, som räcka kanske bara ett eller annat år. Jag tror emellertid, att man även på detta område får taga de onda tiderna med de goda och icke rusa i väg, i all synnerhet då en genomgripande ändring i tullagstiftningen står på dagordningen och förslag därom är att vänta om ett par år. Man bör då icke fastställa högre tullsatser, därför att man har svårigheter med valutaförhållandena och den utländska konkurrensen. Jag anser, att för sådana mera tillfälliga förhållanden bör man icke nu ändra tullen, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av friherre Fleming m. fl. vid punkten anförda reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 19 punkten 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av friherre Fleming m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Ang. tullen å
färiska äpplen
och päron.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;
Nej — 55.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 11 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—31.

Av dessa lades punkterna 3—5 och 28 till handlingarna. Vad utskottet i de övriga nu ifrågavarande punkterna hemställt bifölls.

Punkten 32.

Kungl. Maj:t hade föreslagit, att riksdagen måtte dels medgiva, att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utginge såsom sjukhjälpsersättning eller livränta för tid under första halvåret 1923 eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under nämnda halvår, finge, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, höjas med 50 procent utöver det belopp, vartill ersättningen kunde bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, dels ock för bestridande av härav föranledda kostnader å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag av 80,000 kronor.

Om förhöj-
ning av ersätt-
ning i anled-
ning av
kroppsskada
ådragen un-
der militär-
tjänstgöring.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herr *Lindberg* väckt motion, nr 16, däri hemställdes, att riksdagen måtte besluta, dels att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utginge såsom sjukhjälpsersättning eller livränta för tid under 1922 och första halvåret 1923, eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under samma tid, finge, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, höjas med 100 procent utöver det belopp, vartill ersättningen kunde bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, dels ock att för bestridande av härav föranledda kostnader de av Kungl. Maj:t å elfte huvudtiteln i tillägsstaten för 1922 samt i budgetförslaget för första halvåret 1923 å extra stat åskade anslagsbeloppen, respektive kronor 160,000 och 80,000, måtte höjas till respektive 320,000 och 160,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker

Om förhöjning av ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring.
(Forts.)

hemställt, att riksdagen, med avslag å förevarande motion II:16, i vad den avsåge anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923, måtte dels medgiva, att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utginge såsom sjukhjälpersättning eller livränta för tid under första halvåret 1923 eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under nämnda halvår, finge, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, höjas med 50 procent utöver det belopp, vartill ersättningen kunde bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

dels ock för bestridande av härav föranledda kostnader å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag av 80,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Bäcklund* och *Kloo*, vilka yrkat bifall till motionen II:16.

Herr *Åström*: Jag har begärt ordet vid denna punkt för att med en kort motivering göra en vördsam hemställan till kammaren om bifall till den av herr *Lindberg* väckta motionen nr 16. Den gäller personer, som under fullgörande av sin militärtjänst ådragit sig skada av sådan art, att de blivit invalider. De erhöilo före kristiden 450 kronor i underhåll av staten, och detta belopp höjdes under kristiden, åren 1918—1920, med 50 %. 1920 års riksdag beslöt sedermera att medgiva en förhöjning av 100 %, men denna gällde endast för dem, som råkat ådraga sig den svåra skadan efter den 1 januari 1921. För dem, som ådragit sig samma slags skada under tiden förut, utgår underhållet fortfarande och skall enligt den nu behandlade kungl. propositionen även i fortsättningen utgå med endast 50 % förhöjning. Det är klart, att detta vållar en mängd svårigheter för dessa personer. Jag har också svårt att förstå, att det kan ligga någon rättvisa i ett sådant förfarande. Båda kategorierna hava utkommenderats av staten att fullgöra sin värnplikt och hava härunder ådragit sig skada, en skada som i de flesta fall består i genom förkylning framkallad tuberkulos, ty enligt tillgängliga uppgifter har det visat sig, att den övervägande delen av ifrågavarande sjukdomsfall varit just tuberkulosfall. Med de avgifter, som äro rådande på flertalet sanatorier, kunna dessa invalider något så när reda sig med 900 kronor, men det är omöjligt med ett 25 % lägre belopp. De måste då anlita fattigvården till utfyllnad, och detta är en utväg som icke gärna tillgripes. Det har framkommit vädjan om hjälp från olika håll, till och med från familjeförsörjare, som råkat i sådan här svår belägenhet, icke på grund av egen förskyllan utan på grund av att staten tvingat dem att vistas under sådana förhållanden, att de ådragit sig skada, och i anledning härav har yrkande gjorts i motionen, att även de däri avsedda invaliderna skola erhålla samma underhåll som de, vilka ådragit sig skada efter den 1 januari 1921. Tvenne reservanter hava i utskottet yrkat bifall till denna motion och jag ber, herr talman, att få instämma i detta reservanternas yrkande.

Herr Gustafsson, Karl: I anledning av den ärade talarens framställning får jag säga, att vi inom utskottet visserligen behjärtat och observerat saken, men på grund av statsfinansiella skäl hava vi ansett, att man icke kunde gå motionärens önskingar till mötes, eller att här kunde göras en förändring. Utskottet har sålunda ställt sig på samma ståndpunkt som Kungl. Maj:t, och jag får därför, herr talman, yrka bifall till utskottets framställning.

Om förhöjning av ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring.
(Forts.)

Herr Rosén: Av utskottets yttrande framgår, att arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen och riksförsäkringsanstalten år 1920 föreslog en förhöjning i de nu ifrågavarande ersättningarna med 100 %, men av statsfinansiella skäl blev detta förslag icke framlagt för riksdagen. Utskottets vice ordförande nämnde, att man inom utskottet observerat och behjärtat motionen, men bankoutskottet har, såsom synes, avstyrkt den gjorda framställningen. Det förefaller att vara ett ganska egendomligt sätt att behjarta en sak, helst när det gäller de allra sämst ställda människor, som över huvud taget finnas. Jag har vid olika tillfällen fått mottaga gripande framställningar från dessa människor, som icke hava så mycket, att de kunna existera. De nödgas leva på anhöriga, som själva ingenting ha till övers. Men nu skulle staten av finansiella skäl icke kunna hjälpa dessa, som blivit förstörda i statens tjänst!

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr Lindley: Det är nog sant som den siste ärade talaren säger, att det kan synas egendomligt, att utskottet icke kunnat sluta sig till den av reservanterna framförda meningen, att staten skulle öka sina bidrag till dessa personer, som i statens tjänst ådragit sig skada, men riksdagen har förut behandlat alldeles samma spörsmål och avslagit den gjorda framställningen, och detta under mycket gynnsammare tidsförhållanden än de nu för handen varande. Givetvis möter det små utsikter att nu här med framgång föra fram samma yrkande och få det godkänt. Nu om någonsin äro statens finanser så svårt belastade, att det icke finnes någon möjlighet alls att öka budgeten med det belopp, som här begäres. Det är för övrigt icke bara dessa personer, som man härvidlag har att tänka på. De hava ändå fått någon förbättring på den gamla grunden enligt därom givna föreskrifter, men det finnes i vårt land tusentals personer, som under industriellt arbete ådragit sig skador och som väl hava det lika oroligt i fråga om möjligheten att försörja sig, och förutsättning saknas alldeles för att riksförsäkringsanstalten skall avsevärt kunna bidra till deras underhåll genom höjning av deras små pensionsbelopp, som under nuvarande tidsförhållanden äro fullkomligt otillräckliga. I det föreliggande fallet har man ändå gått så pass långt, att man höjt det ursprungliga beloppet med 50 %, och utskottet har under nuvarande förhållanden icke vågat gå längre och tillstyrka motionen.

Jag får således yrka bifall till utskottets hemställan.

Om förhöjning av ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring.
(Forts.)

Herr Winberg: Med hänvisning till statsfinansernas läge skulle man visserligen kunna motivera avslag på allting. Men det förefaller mig, att då man använder en sådan bevisföring, man bör tänka på vad saken närmast gäller. Det är icke utan att man blir egendomlig till mods, då beträffande sådana saker som den föreliggande med sådan styrka hänvisas till statsfinansernas läge. Jag undrar i alla fall, om icke en sådan hänvisning vore mera på sin plats vid behandling av anslagsfrågor av mycket stor och kanske omstridd beskaffenhet. Jag tror för övrigt, att det är en rätt så dålig sparsamhet, som man här vill iakttaga, ty det blir i själva verket så, att när staten uraktlåter att betala vad som egentligen åligger densamma, få kommunerna i stället i många fall träda emellan och fylla ut, så att dessa människor kunna leva och existera, och då menar jag, även med tanke på vår statsfinansiella ställning för närvarande, att det knappast torde vara förenligt med verklig ansvarskänsla att på detta sätt låta staten komma från en underhållsskyldighet, som med rätta åligger staten, och avvältra densamma på kommunerna. Då jag för min del anser, att ifrågasvarande belopp icke är av sådan omfattning, att dess beviljande skulle i nämnvärd grad rubba eller ytterligare förvärpa statens finansiella läge och då jag vidare anser, att staten i första hand har skyldighet att ersätta skada, som tillkommit på grund av åtgärder från dess sida, samt för övrigt är av den meningen, att vad utskottet föreslår skola utgå till vederbörande icke är av beskaffenhet, att de på detta belopp kunna existera, utan att de måste falla andra till last, finner jag ganska naturligt, även med tanke på statens finansiella ställning, att man här går ett steg längre än vad utskottet föreslagit, och jag hemställer därför om bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Berglund: Jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle fästa uppmärksamheten på att de militära myndigheterna icke alls äro angelägna om att vidtaga åtgärder för underlättande av ifrågasvarande ersättnings utgående. Min verksamhet giver mig tillfälle att ganska ofta, för att icke säga dagligen, bevittna detta förhållande. Det händer nämligen icke så sällan, att om en yngling ådrager sig kroppsskada eller sjukdom under sin värnpliktstjänstgöring, han får fara hem och ligga sina anhöriga till last. Dessa skriva då ofta till mig med förfrågan om möjligheten att få hjälp från någon sjukkassa eller huru man i sådant fall skall förhålla sig. Min mening är, att de militära myndigheterna ofta visa sig allt för litet tillmötesgående. Det är förenat med ganska besvärliga omständigheter att få något; ofta blir det ingenting av att söka därför att man icke visar det tillmötesgående, som verkligen med skäl kunde fordras. Dessa mina uppgifter kan jag bestyrka med flera skrivelser, om så skulle behövas.

Jag är icke beredd att framställa något yrkande i fråga om det belopp som här begäres, men om detta är stort eller litet, spelar ganska liten roll, då de värnpliktige ofta icke få något alls. För min del anser jag, att de militära myndigheterna lika väl som andra, vilka hava

med sjukdomsfall av detta slag att göra, böra vara angelägna om att se till, det de behövande åtminstone få rättvisa.

Jag har, herr talman, velat säga dessa ord vid detta tillfälle, som så osökt givits mig, men har intet yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutsottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 A punkten 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 27.

Punkterna 33—50.

Av dessa lades punkterna 36—39 och 47 till handlingarna. Vad utskottet i de övriga punkterna hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutsottets utlåtande nr 11 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1, 2, 3, 6, 7, 8 och 9.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutsottets utlåtande nr 19, angående vissa pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten.

Tilläggs-
pension åt prof.
J. Eriksson.

Punkten 1.

I en till riksdagen avlåten, den 3 februari 1922 dagtecknad proposition nr 54, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

I punkt 1 hade föreslagits, att riksdagen måtte medgiva, att f. d. föreståndaren för centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdets avdelning för lantbruksbotanik, professorn Jakob Eriksson finge, utöver honom nu tillkommande årlig pension av 4,000 kronor, från och med den 1 januari 1922 under sin återstående livstid uppbära en årlig tilläggs-pension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att sammanlagda pensionsbeloppet uppginge till 5,600 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Hellström: Herr greve och talman! Den nu föredragna punkten avser pension åt förre professorn vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet Jakob Eriksson, vilken av Kungl. Maj:t föreslagits till erhållande av tilläggs-pension från och med ingången av innevarande år med ett belopp av 1,600 kronor till de 4,000 kronor han redan har. Utskottet har emellertid avstyrkt Kungl. Maj:ts framställning med motivering, att ett bifall till framställningen sannolikt torde medföra lika berättigade anspråk på pensionsregleringar i ett stort antal andra fall. Det är ju i och för sig självt en synnerligen talande och bra motivering, till vilken såväl utskottet som riksdagen ofta måste taga hänsyn. Då sådana fall verkligen föreligga, anser jag, att både utskott och riksdag äro skyldiga att tillse, att dylika framställningar avslås. Enligt min uppfattning är det emellertid här fråga om ett alldeles enastående specialfall. Förhållandet är följande. Efter att hava tjänstgjort i statens tjänst under icke mindre än 39 år, kom professor Eriksson i den situation, att han var färdig att avgå i slutet av år 1913. 1913 års riksdag hade emellertid behandlat frågan om ny löneroglering för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och bland annat bestämt, att från och med den 1 januari 1914 nya pensionsbestämmelser skulle träda i tillämpning, enligt vilka pensionen för befattningar av ifrågavarande slag höjdes från 4,000 kronor till 5,600 kronor. Av alla professorerna vid anstalten blev Eriksson nu den ende som, när han uppnådde 65 års ålder, icke fick komma i åtnjutande av dessa nya pensionsförmåner, oaktat han varit i statens tjänst icke blott 25 år, som erfordras såsom minimum, utan 39 år. Då ingick han till Kungl. Maj:t med begäran att få kvarstå ytterligare ett eller annat år, varigenom han skulle bliva i tillfälle att övergå på ny lönestat och sålunda komma i åtnjutande av de pensionsförmåner riksdagen avsett för dessa tjänstemän. Denna framställning

remitterades till styrelsen för centralanstalten, som emellertid kort förut hos Kungl. Maj:t gjort framställning om att pensionsåldern skulle nedsättas från 67 år till 65 år. Herrarna förstå, i vilken obehaglig situation styrelsen var försatt. Då den kort förut kraftigt motiverat nedsättning av pensionsåldern från 67 år till 65 år, ansåg den sig icke kunna i det första fall, då en tjänsteman skulle få pension vid 65 års ålder, föreslå, att han skulle få kvarstå ett år därutöver, utan avstyrkte styrelsen professor Erikssons framställning, varefter Kungl. Maj:t avtog densamma. På grund av att således professor Eriksson icke blev i tillfälle att tjänstgöra de tre à fyra månader, som ytterligare varit erforderliga, kom han alltså i sämre ställning än alla sina kolleger och fick endast 4,000 kronors pension, under det att alla de andra få 5,600 kronor. Det väcktes då motioner i ämnet vid 1914 års riksdag både i första och andra kammaren — jag var då ledamot av andra kammaren och frambar motionen där — med yrkande att Eriksson skulle få sig tillerkänd den högre pensionen. Då låg emellertid saken så, att styrelsen nyligen avstyrkt en liknande framställning, och att man dessutom icke visste, huruvida professor Eriksson skulle fortsätta den verksamhet han dittills bedrivit, och på grund därav avslagos motionerna.

*Tilläggs-
pension åt prof.
J. Eriksson.
(Forts.)*

Nu ligger däremot frågan på ett helt annat sätt. Först och främst har centralanstaltens styrelse, som förut avstyrkt, nu enhälligt tillstyrkt; statskontoret, som i allmänhet är mycket känsligt i pensionsfrågor, har likaledes tillstyrkt; och Kungl. Maj:t har avlåtit proposition till riksdagen. Man kan förstå, att det bör vara ganska talande skäl, som då anförts. Det är egentligen *ett* skäl, som anförts, och det är, om jag skall översätta det till annat språk än det som användes i statsverkspropositionen, att professor Jakob Eriksson fortsatt sin tjänstgöring, visserligen icke till namnet men till gagnet, och det icke bara under de två år, som han begärt, till dess han uppnådde 67 års ålder, utan under en lång följd av år. Nu är tjänstgöringen vid denna centralanstalt av den beskaffenhet, att den icke kan jämföras med vanlig administrativ tjänstgöring. Det göres praktiskt-vetenskapliga undersökningar, och dessas resultat framläggas i meddelanden från centralanstalten eller publiceras på annat sätt och komma på så sätt det svenska jordbruket till godo. Nu hade professor Eriksson påbörjat en hel del undersökningar, som han sedan slutfört. Han har, såsom det meddelas i statsrådsprotokollet, under de nio år, som förflutit, sedan han inträdde i pensionsåldern, publicerat icke mindre än 26 meddelanden på sammanlagt 961 trycksidor. Kvantiteten betyder kanske icke så mycket, men vad som betyder är, att denne på sitt område ytterst framstående vetenskapsman på grund av sina undersökningar framlagt resultat, som äro av största betydelse för uppklarande av de frågor, som han gjort till föremål för sina undersökningar. Jag skall icke upptaga tiden med att räkna upp de 26 publikationerna, men vill blott erinra, att han efter sin avgång avslutat en många år förut påbörjad undersökning, som för svenska jordbruket är av synnerligen stor vikt, nämligen om pota-

Tilläggs-
pen- sion åt prof.
J. Eriksson.
(Forts.)

tissjukan. Han har härom lämnat en monografi, som helt enkelt räknas som epokgörande och däri förklarar en hel del förhållanden, som förut varit oförklarade. Den har också blivit översatt till både tyska och franska. Vidare har han gjort flera andra undersökningar, som också äro av stor betydelse för det svenska jordbruket.

Jag tror därför, att jag tryggt kan stå för det påstående, jag nu vill göra, att denne man faktiskt kommit att uppehålla sin tjänst mycket längre tid än som från rent formell synpunkt skulle erfordrats, för att han skulle blivit berättigad till den högre pensionen. Vid sådant förhållande tror jag mig också kunna våga påståendet, att detta är ett alldeles enastående fall. Det kan icke komma att tillämpas såsom prejudikat annat än då det gäller en vetenskapsman, som arbetat på ett praktiskt-vetenskapligt område och som kan visa, att han efter att hava avslutat den egentliga statstjänsten fortsatt sin verksamhet på ett lika förtjänstfullt sätt som professor Eriksson och efter att under åtta à nio år hava varit utan den högre pensionen begär att få inträda i den pensionsrätt, han haft, om han erhållit tillstånd att även formellt kvarstå i sin tjänst fyra månader längre än han gjort. Enligt min mening föreligga sålunda synnerligen goda skäl för att bifalla Kungl. Maj:ts framställning. Med allt uppskattande av den motivering utskottet anfört för avslag, tror jag dock att utskottets motiv icke äro tillämpliga på föreliggande fall. På denna grund, herr talman, yrkar jag bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Herr Gustafsson, Karl: Efter det varma och gedigna anförande, som den föregående ärade talaren hållit till förmån för den föreliggande framställningen, kan det vara vanskligt för mig att söka försvara utskottets position. Men utskottet var alldeles ense om att, då riksdagen 1914 haft samma sak före till prövning och avgörande och därvid avslagit den gjorda framställningen samt utskottet för sin del icke kunnat finna, att några avgörande skäl sedan dess blivit förebragta, utskottet icke heller nu kunde tillstyrka bifall. För den skull ber jag, att kammarens ledamöter ville uppmärksamma utskottets motivering, som grundar sig på riksdagens en gång intagna ståndpunkt i frågan, och yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Hellström: Det är en ofantligt stor skillnad mellan frågans läge 1914 och innevarande år. 1914 frambars yrkandet av enskilda motionärer. Dessa hade naturligtvis icke på långt när den auktoritet som Kungl. Maj:t; den gången hade statskontoret icke varit i tillfälle att pröva frågan, och centralanstaltens styrelse hade avstyrkt förslaget. Nu framföres saken från Kungl. Maj:t, den är prövd och tillstyrkt av samma styrelse, som då avstyrkte densamma, och dessutom har statskontoret tillstyrkt den. Det tillkommer dessutom att man nu vet, vad denne man under mellantiden uträttat. Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Wohlin: Den vetenskapsman, om vilken nu är fråga, har under flera årtionden varit verksam i det svenska jordbrukets tjänst. Han har, såsom den ärade talaren på norrlandsbänken anförde, ännu åtskilliga år efter inträdet i pensionsåldern fortsatt sina vetenskapliga undersökningar över vissa växtsjukdomar och särskilt angående potatis-sjukan, vilken ju förorsakat förluster, som ofantligt överskrida den lilla statsutgift, varom här är fråga. Detta är vidare ett alldeles särskilt fall, som enligt min uppfattning icke kan utöva någon prejudicerande verkan på andra pensionsfrågor. Särskilt synes mig, att man från jordbrukarhåll borde beakta det utomordentligt viktiga arbete, som här utförts och fortfarande utföres, och att kammarens jordbrukarerepresentanter borde såsom en honnör åt denne internationellt ryktbare man bevilja den förhöjda pensionen, d. v. s. rösta för den kungl. propositionen.

*Tilläggs-
pension åt prof.
J. Eriksson.
(Forts.)*

Herr Lindley: Då detta ärende förekom i utskottet, kände jag för min enskilda del ganska stora sympatier för framställningen, och det finnes kanske många synpunkter, som tala för densamma. Den långa tjänstetiden och det fortsatta vetenskapliga arbetet efter avskedet har naturligtvis imponerat i mycket hög grad. Å andra sidan är det så, att då man har dylika ärenden till omprövning, blir det alltid så, att varje avsteg, som tages från de fastställda reglerna i fråga om pensionsbeloppen, kommer alltid tillbaka. Det återopas alltid ånyo. En annan gång kommer ett annat fall, som icke är alldeles jämförligt med detta, utan ligger något under, men då går man till detta fall för att få en ökning i någon då föreslagen pension. Så återopar man det ena fallet efter det andra och så är man inne på ett gungfly. Vi hava en hel mängd sådana fall, där det goda hjärtat fått tala och lett till bifall, som sedermera nästan ständigt återopats och medfört ovisshet. Det är sådana hänsyn, som gjort, att utskottet i detta fall icke ansett sig kunna acceptera Kungl. Maj:ts förslag, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sederholm: Här har icke från några av utskottets talesmän på något sätt hävdats, att denna framställning från Kungl. Maj:t icke skulle vara grundad på rättvisa och billighet. Här har endast hänvisats till att man skulle kunna befara vissa konsekvenser av ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition, nämligen att andra skulle kunna komma på samma sätt och med återopande av liknande skäl vilja göra ändring i gällande pensionsbestämmelser. Jag menar, att den argumentering, som här förts, så starkt och tydligt särskilt av den förste ärade talaren, visar, att detta fall är fullkomligt enastående och icke medför några konsekvenser. Med andra ord: om riksdagen i detta fall följer Kungl. Maj:t, kan man vara övertygad om, att man icke binder sina händer på något sätt eller prejudicerar sitt handlingsätt i följande frågor. Det är detta, som gör, att jag menar, att man för att nu följa Kungl. Maj:t i denna fråga icke behöver rygga tillbaka för följderna med avseende på andra

*Tilläggs-
pension åt prof.
J. Eriksson.
(Forts.)* kommande frågor. När så är fallet, bör man åtminstone kunna följa, vad alla äro ense om, att rättvisa och billighet verkligen fordra.
Jag ber på dessa skäl, herr talman, få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr statsrådet *Lind ers*: Herr talman! Jag vet mycket väl av gammal erfarenhet, att bankoutskottet här går efter vissa bestämda principer och för sin del är synnerligen angeläget om, att dessa principer skola följas, men också synnerligen ängsligt för att det skall bliva några konsekvenser. Vid förberedande av detta ärende kom jag till den bestämda övertygelsen, att här hade dock skett en orättvisa gentemot en förtjänt statstjänare, som på grund av omständigheternas makt hade avgått tidigare än många annan statstjänare i liknande ställning. Det har också påvisats, att professor Eriksson sedan sin avgång har sysslat med vitt omfattande och krävande arbeten, som kommit det allmänna till nytta. På grund av de tillstyrkanden, som presterats från olika myndigheter, kom jag till den övertygelsen, trots att riksdagen tidigare en gång hade avvisat en förhöjning av pensionen, att denna tilläggs pension var synnerligen berättigad. Här har således för mig endast förelegat frågan att verkligen skipa rättvisa och honorera en gammal förtjänt statstjänare. Redan tidigare under debatten hava framförts de skäl, som tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och jag har därför endast velat framhålla dessa synpunkter och hoppas, att första kammaren kommer att följa det yrkande, som har framställts om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr *Mö l l e r*: Ja, mina herrar, det har ju hänt flera gånger, att bankoutskottet och åtminstone första kammarens flertal hava i sådana fall som det nu föreliggande kommit till olika resultat. Jag har ju den uppfattningen sedan gammalt, att bankoutskottet, då det behandlar ärenden av denna beskaffenhet, icke kan göra på annat sätt än det gör, d. v. s. avstyrka dem med hänsyn till konsekvenserna. Men det är riksdagens förmånsrätt att på annat sätt än bankoutskottet, som särskilt har att övervaka dessa ärendens behandling, taga hänsyn till de alldeles särskilda omständigheter, som kunna åberopas i ett enskilt fall. Denna sin förmånsrätt har riksdagen många gånger kunnat begagna, och den har också begagnat den. Det är ju uppenbart, att bankoutskottet icke kunde hava någonting att invända emot Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, om det icke vore så ängsligt för de därav följande konsekvenserna.

Jag skall, herr talman, ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag med hopp om, att riksdagen bortser från denna speciella synpunkt och tager större hänsyn till de skäl, som anförts i detta särskilda fall, och jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts hemställan.

Herr *Lind ley*: Med anledning av vad den siste talaren här framhållit ber jag bara, herr talman, att få foga en liten erinran. Det

är nämligen så, att det är sak samma, om riksdagen emot bankoutskottet har beslutat, eller om bankoutskottet har förordat en sak, som är vid sidan om de allmänna pensionsbestämmelserna. Det blir alldeles precis detsamma. Har riksdagen här fattat ett beslut med tillbakavisande av bankoutskottets framställning, kommer detta givetvis att åberopas lika starkt, som om bankoutskottet hade förordat bifall. Jag ber riksdagen vara fullständigt medveten om, att den nog kommer att få umgälla det på något sätt.

*Tilläggspen-
sion åt prof.
J. Eriksson.
(Forts.)*

Herr Gustafsson, Karl: Jag skall endast be att få säga ett par ord till i denna fråga. Här har sagts på ett håll av en talare, att detta Kungl. Maj:ts förslag skulle vara med rättvisa och billighet överensstämmande, och det har icke motsagts från utskottets sida. Ja, om sådana saker kan man väl tvista. Om det skall vara rättvist att behärta sådana här framställningar på grund av önskemål från olika myndigheters eller enskilda personers sida eller t. o. m. framförda böner till riksdagen, blir det naturligt, att riksdagen även i framtiden får fortsätta på detta sätt, och man får fördenskull icke bortse från att på grund av detta fall kan det bli många precedensfall. Jag vill endast påminna kammaren därom. Om riksdagen nu avslår utskottets på vanliga utskottsgrunder byggda utlåtande, får riksdagen även framdeles vara beredd att vid sådana här fall låta hjärtat tala och icke följa utskottets förslag. Jag tänker mig, att vid blivande löneregringsförslag i framtiden det skall bli ganska svårt för riksdagen att alltid kunna uppfylla dessa önskemål. Jag vill endast peka på dessa konsekvenser som min personliga uppfattning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pers: Herr talman! Jag tror, att bankoutskottets ledamöter draga för stora konsekvenser av ett eventuellt bifall till Kungl. Maj:ts förslag i den här punkten. Det skulle vara ledsamt, om bankoutskottet efter ett sådant eventuellt beslut skulle taga sig för att pröva sådana här framställningar lika fritt, som kammaren kan göra det. Jag för min del är utskottet tacksam för, att utskottet här har vidhållit principerna, och jag hoppas, att utskottet skall fortsätta med det, även om Kungl. Maj:ts förslag bifalles, och jag för min del vill icke, när jag röstar för Kungl. Maj:ts förslag här, att detta skall fattas så, att utskottet kan taga sig för att övergiva dessa hänsyn, som riksdagen i detta särskilda fall vill göra.

Jag tillåter mig, herr talman, att ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talman enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning;

Tilläggsben- och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken sion åt prof. upprepades, vara med övervägande ja besvarad.
J. Eriksson. Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och an-
 (Forts.) lades en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 19 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 49;
 Nej — 72.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal vid Svartälvs järnväg.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Om befrielse för riksban- Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken ken från skyl- under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar dighet att in- med guld jämte i ämnet väckta motioner. lösa sedlar

med guld.

I en till riksdagen avlåten, den 10 mars 1922 dagtecknad proposition nr 137, vilken hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj: t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken finge för tiden från och med den 1 april till och med den 15 maj 1922 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta motioner, nämligen dels nr 120 i första kammaren av herr *Wigfors*, dels ock nr 213 i andra kammaren av herr *Sköld*.

I förstnämnda motion hade hemställts, att riksdagen i samband med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 137 måtte uttala en bestämd förväntan, att riksbanken låte sig angeläget vara att så upprätthålla

vår kronas värde, att svårigheterna för en återgång till guldmyntfot från denna synpunkt sett icke vid den tid, medgivandet utlöpte, vore större än nu.

Om befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa sedlar med guld.
(Forts.)

Herr *Sköld* hade i sin motion hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj: ts berörda proposition nr 137.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

1: o) att riksdagen, med avslag å förevarande motion II: 213, måtte bifalla Kungl. Maj: ts ifrågavarande proposition nr 137; och

2: o) att den i ämnet väckta motionen I: 120 måtte anses besvarad genom vad utskottet här i utlåtandet anfört och hemställt.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat, att utskottet ansåge sig sakna anledning att nu föreslå några särskilda uttalanden eller åtgärder i valutafrågan.

Enligt en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Lovén* ansett, att utskottets utlåtande bort erhålla följande lydelse:

”Departementschefen — — — områden.

I — — — guldmyntfot.

Utskottet — — — Genua. Utskottet vill dock uttala den bestämda förväntan, att riksbanken låter sig angeläget vara att så aktgiva på vår kronas värde, att svårigheterna för en återgång till guldmyntfot från denna synpunkt sett icke vid den tid, då medgivandet utlöper, äro större än nu. Under sådana förhållanden anser sig utskottet sakna anledning att, utöver vad ovan sagts, nu föreslå några särskilda uttalanden eller åtgärder i valutafrågan.

Mot — — — yrkandet.

Beträffande — — — anfört.

Utskottet hemställer sålunda:

1: o) att riksdagen, med avslag å förevarande motion II: 213, må bifalla Kungl. Maj: ts ifrågavarande proposition nr 137, och

2: o) att den i ämnet väckta motionen I: 120 må anses besvarad genom vad utskottet här ovan anfört och hemställt.”

Reservation hade anmälts jämväl av herr *Vindahl*, som instämt med herr *Lovén*.

Herr *Enhörning*: Herr greve och talman, mina herrar! I mitt anförande i valutapolitiken förlidet år nämnde jag, att vilja vi se arbetet åter sättas i gång, få vi ej orientera oss åt ett land med guldmyntfot — Amerika — och ej heller tänka på att frigiva guldet. Intetdera har visserligen ännu inträffat, men valutapolitiken har tyvärr ändock icke varit lycklig för vårt land, och den rådande arbetslösheten måste vi till stor del tillskriva vår kronas höga värde. Miljoner rulla för bekämpande av arbetslösheten, på samma gång som vårt land översvämmas av varor från länder med deprimerad valuta — till och med egna standardartiklar liggande långt under våra tillverkningspriser — och följden blir en än större arbetslöshet. Nu börja de tider inträda, då kapitalet är förbrukat — åtminstone till största delen — och ändock sö-

Om befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa sedlar med guld.
(Forts.)

ker man att bibehålla det svenska myntets höga värde och däri söka finna räddningen, oaktat vi äro delvis omgivna av länder med så fruktansvärt deprimerade valutor, att man står inför spørsmålet, om sammanbrottet i dessa länder redan inträffat. Huru billigt vi än kunna förskaffa oss varor från andra länder, kunna vi dock icke betala dem med arbetslöshetsunderstöd. Fortare än vi ana, äro våra resurser på detta sätt uttömda — statens intäkter komma att minskas i oroväckande grad — och därmed måste också arbetslöshetsunderstöden så småningom upphöra. "Där ingenting finnes att taga, där har ock kejsaren förlorat sin rätt."

Vår skyldighet mot vårt land och oss själva är dock att strida för den uppfattning, som enligt vårt förmenande kan föra vårt land in på sådana banor, att vi därav lida minsta möjliga skada. Men därför är det också nödvändigt att sluta upp omkring en finanspolitik, som kan sätta i gång bruk och verkstäder, sågverk och andra industriella anläggningar — med ett ord — det produktiva arbetet och därigenom komma arbetslösheten att snarast i största möjliga mån upphöra. Föga gagnar det att arbeta på omläggningen av lands-, by- och skogsvägar och annat inproduktivt arbete. Det kan vara gott och bra i och för sig självt, men det skapar icke kapital utan förintar, vad ännu finnes kvar därav. Detta är kulturarbeten, som skola följa med ökat välstånd och ej med ökad fattigdom, och i så ytterst svåra depressionstider måste alla krafter ägna sig åt det produktiva arbetet för att övervinna svårigheterna, som hava blivit än större genom åttatimmarsarbetsdagens införande. Utan denna gemensamma strävan torde det icke vara möjligt att lotsa oss ur depressionslabyrinten.

Nu torde vi nog alla vara ense om önskvärdheten i sinom tid av en återgång till fast guldmynthot. Men så länge icke andra länder, vilka äga förutsättningar härför, beslutat sig för att inom en nära framtid införa en effektiv guldvaluta, torde emellertid tidpunkten icke vara inne för guldmynthotens praktiska genomförande såsom även framhållits av tull- och traktatkommittén. Utöver vad nämnda kommitté åberopat, torde emellertid ytterligare böra påpekas vissa omständigheter till förmån för denna uppfattning. En återgång till ett annat myntvärde måste i Sverige möta betydligt större svårigheter än i ett flertal andra länder, på grund av att stegringen i varupriserna här inträffade långt tidigare och dessutom var avsevärt kraftigare än exempelvis i England och Förenta staterna.

De under en deflationsperiod nödvändiga lönesänkningarna inom industrien äro dessutom här svårare och gå långsammare att genomföra än i vissa andra länder, framför allt Förenta staterna. Arbetsorganisationernas styrka och nödhjälpen lägga här hinder i vägen.

Vidare är näringslivet i Sverige, och särskilt industrien, i långt högre grad än i de flesta andra länder uppbyggt på kredit, dels i form av företagens direkta skuldsättning, dels i form av en nästan enastående allmän aktiebelåning. Deflationens verkningar bliva därigenom mångdubbelt försvårade. För ett skuldfritt företag eller en skuldfri person medför deflationen huvudsakligast endast, att det egna kapitalet blir

omräknat i ett mindre antal kronor av ett högre värde. Den skuldsatte däremot måste återbetala sina skulder i ett mera värdefullt mynt; ren insolvens måste här i många fall bliva följden. Jämväl det allmänna drabbas av deflationens verkningar. Stat och kommuner kunna sägas vara i samma situation som industrien: de ha att dragas med ökade skuldbördor, tillkomna under deflationsperioden, och starkt minskade inkomster, under det att utgifterna gått ner relativt avsevärt mindre. De sistnämnda tendera t. o. m. numera att ökas till följd av kostnaderna för arbetslösheten. Varifrån skola då medel erhållas till de direkta utgifterna samt till förräntning och amortering å lånen i ett förhöjt myntvärde? Ja, den frågan torde icke nu kunna besvaras, men det synes fara värt, att man, om guldmyntfot nu införes, efter någon tid vore nödsakad att ånyo frångå densamma. Landets prestige skulle icke vinna på något dylikt.

En återgång till guldmyntfot skulle i realiteten medföra en än kraftigare deflation än den nuvarande. Den skulle innebära en anknytning till den amerikanska penningpolitiken, men härvid är att märka, att dollarn för närvarande måste anses betydligt undervärderad. Om den svenska kronans värde icke fastläses vid guldmyntfot, torde den av tillfälliga omständigheter föranledda övervärderingen av kronan komma att försvinna — särskilt om deflationen avstannar — och dess värde inställer sig efter den verkliga köpkrafts- och konkurrenspariteten. Fast guldmyntfot åter, d. v. s. ett fastläsande till dollarparitet, skulle nödvändiggöra avsevärda sänkningar av den svenska pris- och lönenivån, varigenom den ekonomiska krisen i vårt land skulle än ytterligare förvärras. Redan den nuvarande genom den svenska kronans övervärdering skärpta deflationen har bragt vårt ekonomiska och sociala liv till bristningsgränsen genom de oerhörda förluster den förorsakat, den arbetslöshet den framkallat och de sociala strider lönenivåns anpassningsprocess medfört och kommer att medföra. Ett ytterligare skäl för oss att icke följa den amerikanska penningpolitiken är, att Förenta staterna i motsats till Sverige är i stor utsträckning oberoende av utrikeshandeln. Endast en ringa del av dess industriella tillverkning exporteras, och importen är begränsad genom särdeles höga tullskydd. Förenta staterna skulle säkerligen utan fara för sitt näringsliv kunna nästan helt avspärra sig från handel med utlandet och ändock livnära befolkningen. Sverige förete rakt motsatta förhållanden. En avsevärd del av vår storindustri är direkt beroende av exportmöjligheterna, och den övriga industrien måste på grund av låga tullsatser inom landet möta en kraftig konkurrens från hela världen. Till stöd för deflationspolitiken har anförts, att den skulle återställa rättvisa mellan fordringsägare och gäldenärer. Detta kan dock svårligen medgivas. Ytterlighetsfallen utgöras ju av dem, som innehava fordringar sedan före kriget, och av dem, som hava skulder, tillkomna vid inflationens höjdpunkt. Att de förra skulle beredas full rättvisa vid en återgång till 1914 års penningvärde är givet. Men vari består rättvisan emot dem, som genom deflationen tvingas att återbetala skulder i ett värdefullare mynt? Dessa måste tvärtom åter-

Om befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa sedlar med guld.
(Forts.)

Om befrielse
för riksbän-
ken från skyl-
dighet att in-
lösa sedlar
med guld.
(Forts.)

betala mer, än vad de fått. Då en ytterligare fortsatt deflation säkerligen skulle medföra de mest betänkliga konsekvenser för landets näringar och för statens finanser, ej blott för stunden utan även för framtiden, synes det nödvändigt, att deflationen tvingas till ett upphörande fortast möjligt. Ur många synpunkter fördelaktigt skulle det i stället vara, om den efterträddes av en svag inflation. Med hänsyn till att våra löneavtal i regel uppgöras för lång tid framåt, måste varuprisnivån samtidigt stabiliseras, varför statsmakterna böra handhava vår nuvarande pappersvaluta med detta mål som ögonmärke. Först då kan förtröendet på det ekonomiska området återställas och den nödvändiga köplusten framkomma. En relativ stabilitet i prisen och ernås visserligen bäst vid guldmyntfot men ett fastläsande vid guldet och därmed vid dollarn måste anses riskabelt, så länge icke andra europeiska valutor, särskilt det engelska pundet, bundits vid guld. Jag har, herr greve och talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr V i n d a h l: Vid bankoutskottets utlåtande nr 23 är bifogad en reservation av herr Lovén, som icke har något annat yrkande än bankoutskottets och endast innehåller ett litet tillägg i motiveringen. Jag har för min del tillåtit mig att ansluta mig till samma mening, och jag skall därför be att ett litet tag få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk. Den erinran, som här göres emot utskottets motivering, har tagit sikte på en anvisning i en motion, som är framkommen av herr Wigforss. Denna anvisning utmynnar däri, att man skulle så giva akt på valutan under den tid, som föreligger, tills guldinlösninng blir påkallad, att när den tidpunkten skulle vara inne, man icke skulle få några nya svårigheter att möta, utan att man då lugnt skulle kunna övergå till guldmyntfot. Om man följer denna frågas utveckling, skall man finna, att snart sagt alla, som undersökt densamma, varit ense om en sak, nämligen nödvändigheten att få valutan stabil, och de hava därjämte ansett, att denna nödvändiga stabilisering icke kan ske, förrän man återgår till guldmyntfot. Man tycks däremot hava varit av tämligen olika mening om tidpunkten, när man skulle återgå till guldmyntfot. Under hand har det dock meddelats, att för närvarande skulle det icke bereda oss någon som helst svårighet eller olägenhet att övergå till guldinlösninng. Vid sådant förhållande tycker man endast, att det är litet egendomligt, att man skall behöva komma med en framställning, som avser, att man ej skulle inlösa sedlar med guld förrän omkring den 15 maj detta år. Men det kan vara en försiktighetsåtgärd, som man icke bör alldeles se bort ifrån. Om så är, så är det i alla fall riktigt, att man under den tid, som återstår, tills denna nya framställning kommer, att man bör upptaga guldinlösninng, inriktar sig så, att man då utan olägenhet kan göra det.

Det synes, som om det föreliggande utlåtandet i övrigt skulle vara enhälligt. Det är dock att märka, att denna passus, som här är tal om, skulle faktiskt hava influtit i utskottets motivering. När utskottets

utlåtande var färdigt, saknade vi dock denna passus, ooh vi hade då ingen annan råd i en så viktig angelägenhet än att reservera oss för att få passusen inskjuten, för att vederbörande också skola se till, att under den tid, som återstår, vi måste inrikta oss på att några svårigheter icke uppkomma, då tidpunkten är inne för återgång till guldmyntfot. Vi hade, som sagt, ingen annan utväg än att reservera oss.

Om befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa sedlar med guld.
(Forts.)

Jag ber följaktligen, herr talman, att få biträda den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Jag finner ingen anledning att i detta sammanhang ingå på den förste årade talarens anförande. Jag vill dock säga, att det fanns en hel del synpunkter, som han framförde, till vilka jag mycket väl kan ansluta mig.

Vad som här föreligger är ju ingenting annat än, att Kungl. Maj: t framlagt en proposition, vari begäres, att den tid, som riksbanken är befriad från skyldigheten att inlösa sedlar med guld, utsträcker till och med den 15 maj 1922. Vi behöva alltså icke nu in- taga någon slutgiltig ståndpunkt till återgång till guldmyntfot. Till detta Kungl. Maj: ts yrkande har i denna kammare väckts en motion, vari motionären påyrkar, "att riksdagen i samband med bifall till Kungl. Maj: ts proposition nr 137 måtte uttala en bestämd förväntan, att riksbanken låter sig angeläget vara att så upprätthålla vår kronas värde, att svårigheterna för en återgång till guldmyntfot från denna synpunkt sett icke vid den tid, medgivandet utlöper, äro större än nu".

Utskottet har emellertid icke kunnat ansluta sig till ett dylikt uttalande. Vi anse nämligen, att det är farligt att giva ett dylikt direktiv, vilket också skulle innebära ganska stora ekonomiska konsekvenser av ofantlig räckvidd. Ett par utskottsledamöter hava dock reservationsvis velat giva en principiell anslutning till detta genom att i motiveringen inrymma ett uttalande i den riktningen. Icke ens dessa reseranter hava dock velat gå så långt, som motionären påyrkat. De hava nämligen försvagat uttalandet högst betydligt, då de här endast påyrka det mera obestämbara aktgivandet på vår kronas värde etc. Vad skulle nu detta innebära, om det inrycktes i motiveringen? Skulle riksbanksledningen behöva fästa sig vid det eller icke? Om det betyder, att riksbanksledningen icke skall hava någon skyldighet att följa det däri givna direktivet, så betyder det ingenting och kan saklöst vara borta. Betyder det återigen, att riksbanksledningen skall fästa sig vid det av utskottet givna direktivet, kan det medföra, att riksbanksledningen för att följa direktivet ikläder sig ekonomiska risker av mycket stor räckvidd. I dylikt fall anser jag, att sådant yttrande eller yrkande icke bör föras fram, utan att man verkligen grundligt har försökt att göra klart för sig, vad det i realiteten innebär. Stiger kronans värde under denna period till den 15 maj, då är det kanske icke så farligt, men även då kan det innebära en hel del

Om befrielse
för riksban-
ken från skyl-
dighet att in-
lösa sedlar
med guld.
(Forts.)

risker, framför allt om bankledningen själv skall åstadkomma en deflation. Som jag i närvarande stund icke är fullt på det klara med vad som skall göras från riksbanksledningens sida för att åstadkomma en deflation, kan jag icke biträda motionärens förslag. Sjunker återigen kronans värde, och det har man icke någon garanti för, ty det är möjligt, så skulle riksbanksledningen då behöva vidtaga åtgärder för att under tiden — med tanke på att man eventuellt den 15 maj skulle återgå till guldmyntfot — genom ekonomiska åtgärder försöka hålla denna vår kronas värde uppe i en högre nivå än vad den i realiteten representerar. Det kan innebära mycket stora ekonomiska förluster, och dessutom innebär enligt mitt förmenande ett sådant direktiv från vår sida, om jag skall våga säga det, ett litet mistroendeotum mot bankledningen, vilken givetvis måste vara intresserad av att se till, att inga svårigheter skola uppstå av, att riksdagen är med på ett uppskov i en sådan fråga som den här föreliggande, då det bara är fråga om ett uppskov på några veckor, på sex veckor, till den 15 maj, då vi här skola intaga en slutgiltig ståndpunkt till hela valutasprösmålet. Att inskjuta ett sådant direktiv, som riksbanksledningen skall ha att följa, det tror jag verkligen är att gå väl långt. Det är det som gjort, att utskottet icke kunnat följa motionären i detta stycke, och därför, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wigforss: Jag skall icke låta locka mig av den förste talaren att gå in på frågan om hela penningpolitiken. Detta anser jag icke vara riktigt i detta sammanhang, eftersom meningarna icke tyckas vara delade om att frågan bör uppskjutas till den 15 maj. Eljest är det värt att understryka, att hela herr Enhörnings resonemang måste innebära, att vi skola försöka försämra vår kronas värde, och hur han skall förena denna ståndpunkt att man bör söka försämra kronans värde, emedan det då blir bättre för vår industri, med det samtidigt gjorda uttalandet av honom, att länder med deprecierad valuta äro på branten av en katastrof på grund av valutans fall, det övergår mitt förstånd. Emellertid, jag har icke begärt ordet för att yttra mig därom utan om den reservation, som anslutit sig till den av mig väckta motionen. Jag hade tänkt att få börja detta mitt yttrande med att säga, att här i sak alla äro ense och att diskussionen endast rör, huruvida riksdagen skall uttala sin praktiskt taget enhälliga mening eller om den skall förut-sätta, att det är självklart att ingen önskar en försämring av vår valuta, och att det alltså icke behöver yttras något. Men när jag till min över-raskning nu får höra, att herr Lindley, som här tycks föra utskottets talan i dag, har en rakt motsatt uppfattning, nämligen att bankoutskottet med detta sitt utlåtande vill slå fast, att man icke behöver vara intresserad av vare sig att kronan stiger eller sjunker, utan att man med samma lugn kan taga en eventuell ny prisstegring och en fortsatt pris-sänkning och sålunda även en ytterligare stegring av kronans värde över den gamla dollarkursen, då förefaller det vara nödvändigt att riksdagen verkligen gör ett uttalande. Jag hade tänkt, att vi skulle vara

eniga om, att vad vi önska är att få bibehålla den nuvarande dollarkursen och att det faktiskt är klart, att vi önska, att riksbanken skall göra vad den kan, för att ingen ändring i detta förhållande skall inträda före den 15 maj, så att vi med samma lugn då som nu kunna diskutera saken, då vi skola taga upp frågan om inlösnings av sedlar med guld. Ty det är den stora skillnaden mellan ställningen i dag och vad den var i fjol eller för två år sedan, att nu kunna vi på ett helt annat sätt i lugn diskutera frågan, därför att dollarkursen nu är annorlunda, så att riskerna för en återgång till guldmyntfoten icke alls äro desamma som förut. Jag vill erinra om, att när denna diskussion först på allvar togs upp i riksdagen, måste var och en erkänna, att kravet, att riksbanken skulle inlösa sedlarna med guld, var ett krav, som var förenat med vissa risker, och det var naturligt, att man på alla de håll, där man önskade en fortsatt prisstegring, på alla de håll, där man icke önskade ett prisfall, gjorde häftigt motstånd mot saken. Ännu i fjol, då saken togs upp på nytt, innebar kravet på det håll, jag representerade, att riksdagen skulle kräva, att riksbanken skulle vidtaga vissa bestämda åtgärder, som icke kunde ha någon annan effekt än att nedpressa prisnivån. Det var då helt naturligt, att folk fortfarande kunde känna sig tveksamma. Men att i dag, när vi praktiskt äro nere vid den gamla guldpariteten för vår krona och vi alltså hunnit till det mål, som de talat för, som krävde, att man skulle gå tillbaka till den gamla guldpariteten, att vi nu skulle vara rädda för att uttala, att vi vilja behålla denna ställning för vår kronas värde och icke försämra den, det förstår jag icke. Det var en överraskning för mig, att herr Lindley tolkade detta utskottsutlåtande så. Jag är ense med dem, som anse, att det vore olyckligt, om prisen skulle i onödan sjunka ytterligare och vår krona stiga över den gamla kursen, och när vi faktiskt äro ense om, att det är mycket olyckligt, om dollarn återigen stiger, så att vi återigen skulle få räkna med risker, som då bleve förenade med att återtaga guldinlösningen, så förefaller det icke vara ur vägen att även här uttala denna vår gemensamma uppfattning. Om jag vid början av eller före denna debatt skulle hava sagt mig, att det icke är nödvändigt att uttala detta, varom vi praktiskt alla äro ense, då får jag säga, att både herr Lindleys och herr Enhörnings anföranden i högsta grad understrukt, att det är angeläget, att riksdagen verkligen säger, att den uppfattning, som av dem uttalats, icke delas av kammaren, utan att riksdagens mening är, att vi böra försöka hålla den nuvarande kursen. Det enda antydda skäl, som låg bakom herrar Lindleys och Enhörnings farhågor, var ju, att vår kronas nuvarande värde skulle vara på något sätt abnormt, d. v. s. det skulle vara för högt och dollarn skulle vara undervärderad — det menade tydligen herr Enhörning, fastän han sade övervärderad. Det är svårt att yttra sig om saken, men det förtjänar framhåvas, att denna åsikt bygger på en teori, nämligen på den uppfattningen, att kurserna nödvändigtvis skola motsvara förhållandet mellan prisnivåerna i de olika länderna. Det är mycket, som talar för den uppfattningen, men redan den innehåller ett element av osäkerhet. För det andra bygger man

*Om befrielse
för riksbanken
från skyldighet
att inlösa
sedlar
med guld.*
(Forts.)

*Om befrielse
för riksban-
ken från skyl-
dighet att in-
lösa sedlar
med guld.*

(Forts.)

emellertid på den teorin, att det uttryck för denna prisnivå, som finnes i de olika ländernas indextal, skall kunna vara så exakt, att vi verkligen på den grunden kunna säga, att när vårt indextal icke svarar mot det amerikanska, kan det icke vara naturligt, att vår krona har sitt gamla guldvärde. Jag tror icke, att det finnes anledning att bygga alltför långt gående slutsatser på den grunden, och jag vill påpeka, att om det finnes någon tendens över huvud taget — och det finnes säkert en viss tendens åt det hållet i Amerika — så är det den att priserna återigen skola börja stiga, och sålunda skulle risken av att inlösa vår krona med guld icke vara risken för en ytterligare prissänkning, utan risken, om det skulle vara någon, är, att vi skulle få vara med om en måttlig prisstegring, som skulle följa av den amerikanska prisnivåns stegring. Jag tror, som jag började med att säga, att de flesta i stort sett äro eniga och att i sak sålunda ingen anledning finnes, varför riksdagen icke skulle uttala sig och varför icke denna kammare skulle kunna godkänna den av herr Vindahl vid betänkandet fogade reservationen. Jag vill påpeka, att om vi för ett eller två år sedan hade befunnit oss i det gynnsamma läge i fråga om kronans värde, vari vi nu befinna oss, så hade största delen av de strider, som då utspunno sig, uteblivit. Vi kunde då icke tänka oss, att vi så snabbt skulle komma i detta gynnsamma läge efter våra besvärigheter. Men när vi nu kommit i detta gynnsamma läge, om vi då verkligen icke skulle söka bevara det utan taga risken av att dollarkursen går upp på nytt, vad innebär detta? Jo, det innebär, att vi då skulle komma att stå i den situation, att antingen skola vi gå tillbaka till guldmyntfoten genom en myntrealisation eller också komma tillbaka till den gamla guldpariteten genom att återigen med berätt mod börja med en ny prissänkning. Efter de erfarenheter, som vi haft av följderna av priset, förmodar jag, att de allra flesta skulle draga sig för att börja en ny deflation. Jag kan alltså icke låta bli påpeka, innan jag slutar, att detta ögonblick kanske är det enda, som erbjudes — i alla händelser är det det enda säkra tillfälle, som erbjudes sig — att skapa garantier för att vi skola återvända till guldmyntfoten med bevarande av kronans gamla värde. Om man önskar detta, förefaller det mig sålunda att enda möjliga slutsatsen skulle vara, att vi verkligen måste önska bevara det värde av kronan, som den nu har, och om vi önska det, ha vi all anledning att uttala det.

Jag skall sluta med en sak till. Det kan icke fördöljas, att variationerna hos den svenska valutan naturligtvis icke så litet bero på speulationen i, huru utvecklingen skall bli, och om folk får den uppfattningen, att riksbanksledningen icke är intresserad för denna sak och att riksbanken finner sig med lugn i, att dollarkursen stiger, så kommer man att spekulera i dollarkursens stigning. Om det däremot slås fast, att riksdagen önskar, att riksbanken följer den politiken, att den söker bevara den normala dollarkursen, så kommer denna speulation att utebli, och då kommer icke denna tendens till stegring att göra sig gällande. På grund av det anförda, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till den av herr Vindahl avgivna reservationen.

Herr Rune: Herr greve och talman, mina herrar! Jag har blivit uppkallad av den siste ärade talaren. Han vill inlägga i bankoutskottets uttalande den meningen, att utskottet icke skulle vara angeläget om att bevara vår kronas värde och att de, som skulle ställa sig på utskottets sida, icke skulle ha något sådant intresse. Jag tror, att den siste ärade talaren har rätt, när han säger, att praktiskt taget alla nu äro ense om, att det är mycket lyckligt, och att man gläder sig över, att vår krona verkligen har fått det värde, som den har. Men det är *en* sak. *En annan* sak är, att man nu på förhand skall göra ett bestämt uttalande och därmed binda riksbanksledningen vid en bestämd finanspolitik. Jag kan för min del icke förstå att anledning föreligger att göra det. Har riksbanksledningen i det fallet lyssnat på det talet, som uppstått därom, att man icke skulle hålla valutans värde uppe? Har riksbanksledningen skött detta så, att vår valuta är mindre värd eller i allmänhet icke kan mäta sig med den valuta, som i dessa tider står sig bäst i värde? Nej ingalunda. Då synes det mig, att man i detta hänseende icke bör visa någon misstro mot riksbanksledningen. Vi veta, att vår valuta har den bästa ställning, som över huvud taget någon valuta har. Då frågar jag: är det då anledning eller rimligt, att motionär och reservanter säga ungefär som så: vi äro icke säkra på, att icke riksbanksledningen ändå skall låta valutan gå tillbaka och icke göra vad den kan för att hålla valutan uppe. Vi ha trots allt en viss misstro mot riksbanksledningen, och därför äro vi tvungna att säga ifrån och giva direktiv, så att riksbanksledningen är bunden. Jag tror icke, att man har anledning att föra det resonemanget. Men så säga reservanterna och motionären: vad gör det för skada, för den händelse riksdagen nu uttalar detta, som den siste ärade talaren sade, att vi alla äro eniga om? Jo, det är den faran, att man vet bra mycket mindre nu, än litet längre fram, huru förhållandena äro den 15 maj, då den tid utgår, när denna sak skall slutligt behandlas. Jag tror, att det är ganska klokt av riksdagen att, när riksdagen icke har anledning att tro, att vederbörande skola gå någon annan väg, än riksdagen vill, icke fatta ett förhandsbeslut, som kan vara ganska vanskligt och verkligen kan ha vittgående konsekvenser, om vilka man för närvarande vet bra nog litet. Under sådana förhållanden anser jag det vara oklokt, om riksdagen i dag giver ett sådant kategoriskt direktiv. Man kan i detta fall, för så vitt jag förstår, förvänta, att riksbanksledningen fortgår på den väg den hittills gått, och om icke någon märkvärdig händelse inträffar, får man väl antaga, att resultatet blir, att vår valuta den 15 maj står lika bra som nu. Det veta vi dock inte, och då jag icke tror, att det är klokt, att riksdagen i detta fall så långt förut under dessa svåra tider går fram och binder sig, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag skall därvid i allt fall särskilt betona, att häri icke ligger någon som helst önskan från min sida om, att valutans värde skall sjunka, utan det är helt enkelt av försiktighetsskäl, som jag gör detta yrkande, och jag ber att få uttala den förhoppningen, att det skall visa sig, att vår valuta är lika bra och lika god den 15 maj som nu.

Om befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar med guld.
(Forts.)

Om befrielse
för riksban-
ken från skyl-
dighet att in-
lösa sedlar
med guld.
(Forts.)

Herr Lindley: Herr talman! Det egentliga syftemålet med att åter införa guldmyntfoten skulle vara, att man skulle kunna åstadkomma en stabilisering av valutan. Man frågar då, om det skall vara en stabilisering inom landet eller en stabilisering av myntvärdet utom landet. Vi hava ju sett, att även där man haft guldmyntfot såsom i Amerika, har dollarns värde sjunkit från 4:99, tills den nu kommit tillbaka nästan till paritet. Om vi här nu söka vidtaga en åtgärd för att upprätthålla vår kronas värde i jämförelse med den amerikanska dollarn, så innebär väl detta på samma gång, att vi skola söka upprätthålla den amerikanska dollarns värde, så att den icke sjunker. Har då vårt land med de små resurser, som det har till sitt förfogande, verkligen möjlighet att kunna åstadkomma detta? Det vill jag verkligen ifrågasätta. Man säger, att det ena är teori och det andra praktik. Vilka äro då teoretikerna?

Alltså, skall man ta någon hänsyn till de verkligt praktiska finansmännens uppfattning i dessa frågor, måste man givetvis lita till vad riksbanksledningen själv anser i dessa ting. Om det nu t. ex. skall vara någon mening med att inskjuta en sådan här sats i motiveringen och den skall efterföljas, så kan det ju innebära helt enkelt, att Sverige blir påfört en oerhört stor förlust i ekonomiskt hänseende, om riksbanken, trots en eventuell stegring av dollarns värde — på grund av omständigheter, som vi inte kunna hjälpa — skall försöka att hålla dollarn nere i nivå med den svenska kronan. Genom vilka medel skall den svenska riksbanksledningen kunna åstadkomma detta, innan flera andra länder ha accepterat guldmyntfoten? Det är svårt att förstå. Men ännu större betänkligheter har jag mot att vidtaga en åtgärd på så svaga grunder, då ju riksdagen faktiskt icke ingående behandlat detta spörsmål utan man här endast på grundval av en enskild motionärs framställning och ett par reservanterns yrkanden skulle införa en sådan sats i motiveringen. Skulle då riksbanksledningen vara skyldig att kanske offra miljontals kronor för berörda ändamål?

Jag kan inte, det måste jag säga, gå med på detta yrkande från motionärens sida, och jag tror verkligen, att utskottet varit försiktigt, då det avböjt detta och stannat vid den hemställan, som här föreligger och som jag yrkar bifall till.

Herr Wigforss: Jag vill bara gentemot den siste talaren säga, att han underströk ju så kraftigt som möjligt, att vi här ha anledning att uttala oss, då han framhävde alla de omständigheter, som skulle kunna förmå riksbanken till att låta vår valuta fluktuera vare sig åt ena hållet eller det andra. Han säger nämligen, att om riksbanken skall hindra detta, så kan den kanske göra förluster. Ja, det är möjligt, och det är riktigt, att den kanske måste köpa och sälja främmande valutor, och att den inte får ta hänsyn till ögonblickliga förluster. Men herr Lindley tycktes mena, att detta var någonting nytt. Jag vill då bara fråga herr Lindley, om han har reda på, hur riksbanken eller över huvud taget en bank, som skall förvalta landets valuta, i normala tider gör för att hålla denna valuta vid pari. Tror

herr Lindley, att den svenska kronan på den tid vi hade guldmyntfot alldeles frivilligt höll sig gentemot dollarn i proportionen 1: 3,73? Tror inte herr Lindley, att den svenska riksbanken då också hade till uppgift att se till att den svenska kronan höll sig på denna nivå? Det är självklart, att detta var riksbankens uppgift även då, och guldmyntfoten var endast till för att tvinga den att fylla denna sin uppgift.

Om befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa sedlar med guld.
(Forts.)

Vad vi nu här begära att riksbanken skall göra är således precis vad man i alla tider begärt av den.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Av det utlåtande, som här föreligger, framgår ju, att såväl reservanterna som utskottets majoritet äro eniga om att tillstyrka den föreliggande propositionen men att i fråga om motiveringen meningarna gått i sär. Därvidlag anse reservanterna, att man bör särskilt understryka riksdagens förväntan, att riksbanksledningen skall låta sig angeläget vara att sörja för att vår valuta icke blir försämrad till den tidpunkt, då vi skola vidtaga den önskade åtgärden att återinföra guldmyntfoten.

Det vill förefalla mig, att då riksbanksledningen i sin framställning, varpå propositionen är grundad, gjort det uttalandet, att riksbanksfullmäktige önska och vilja söka komma fram till guldmyntfoten så fort som möjligt, och då de ha inskränkt sig till att begära, vad som tillstyrkts i propositionen och av utskottet, en fortsatt befrielse från sedelinlösningsskyldigheten fram till den 15 maj, så borde däruti ligga en tillräckligt stark garanti för riksdagen, att man inom riksbanksledningen verkligen är angelägen om att försöka komma fram till det önskade resultatet. Att då särskilt understryka, att riksdagen speciellt önskar detta, kan ju i och för sig naturligtvis icke vara till någon skada, när man sålunda understryker vad man gärna vill ha, men det är dock ofrånkomligt, att det förefinnes olika uppfattningar om vad man vill ha. Det har denna diskussion, som här har förts, mycket klart visat. Den förste ärade talaren ansåg ju, att en återgång till guldmyntfoten, efter hans sätt att se, skulle åstadkomma en ännu starkare depression än den vi redan genomkämpa. Han vill gå en alldeles motsatt väg för att få våra arbetsmaskiner i gång igen, och denna meningsriktning är nog ganska starkt företrädd, så att riksbanksledningen från det hållet fått höra lika starka anmärkningar framställas mot sin penningpolitik som från vetenskapsmännen, vilka se denna fråga ur rent nationalekonomisk-vetenskaplig synpunkt. Det synes mig, att det, som saken nu ligger, då det icke gäller, att riksdagen skall taga någon ståndpunkt till frågan i dess helhet, vore lyckligast, om riksdagen bifölle det förslag, om vilket utskottets majoritet samlat sig, och utan att ingå på någon längre diskussion om hela det problem, som här inneslutes i denna fråga, skulle jag vilja uttala den önskan, att kammaren måtte biträda utskottets förslag.

Om befrielse
för riksban-
ken från skyl-
dighet att in-
lösa sedlar
med guld.
(Forts.)

Herr Gustafsson, Karl: Herr greve och talman! Efter det senaste uttalandet av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet skulle jag för min del inte behöva säga många ord i denna fråga med hänsyn till dess avgörande, ty saken är helt enkelt den, att vi nog litet var önska att, så fort tillfälle erbjuder sig och det är lämpligt, återgå till guldmyntfoten. Det har utskottet här i överensstämmelse med framställningen från Kungl. Maj:t och fullmäktige understrukit. Och om herrarna observera vad utskottet här sagt på sidan 7, finna ni, att vad som nu egentligen ligger hindrande i vägen för ett vidare uttalande, det är, att Sverige inte vill gå ensamt vid denna stabilisering av guldmyntfoten utan vill söka gott sällskap med andra europeiska länder. Under sådana förhållanden, och då man på detta stadium icke kan uttala sig vare sig om vad som föregått eller kan vara lämpligt längre fram, anser jag, att denna kammare med fullt förtroende till fullmäktiges ledning kan överlämna till fullmäktige att fortfarande vårda vår valuta, och därför, herr greve och talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Friherre A d e l s w ä r d: Herr greve och talman! Jag hade verkligen, då diskussionen började i denna fråga, den uppfattningen, att det var i stort sett likgiltigt, huruvida man biträdde utskottets hemställan eller reservationen, och detta av det skäl, som här av några talare framhållits, nämligen att man i sak, så vitt jag kunnat förstå, är i det stora hela åtminstone fullkomligt enig. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har också uttalat den mening, att det måste ligga i sakens natur, att man förutsätter, att riksbanken skall föra en sådan politik, som i möjligaste mån i varje fall icke försvårar återgången till guldmyntfot, då vi komma till slutet av den tidsperiod det här gäller eller till den 15 maj.

Men under diskussionen har det gjorts några, som det syntes mig, ganska märkliga uttalanden, i varje fall av den beskaffenhet, att man kan hysa en viss tvekan om huruvida denna fullständiga enighet verkligen föreligger, och under sådana förhållanden anser jag det dock kunna ligga en viss betydelse i att riksdagen bestämt uttalar den mening, som jag dock fortfarande tror är så gott som enhällig, och gör det därigenom, att den ansluter sig till reservationen.

Jag ber därför, utan att ingå i några detaljer eller att söka bemöta en del här gjorda uttalanden, att få helt kort yrka bifall till reservationen.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr Wigfors: Endast ett ord i anledning av herr finansministerns yttrande.

Det är ju känt, att herr finansministern själv är en synnerligen förtroendeingivande man, men han utmärker sig i detta fall också för att hysa ett alldeles ovanligt förtroende för riksbanksledningen. Jag vill inte påstå, att detta förtroende är illa grundat, men det finnes anledning att stryka under vad vi verkligen mena. Vi få komma ihåg, att när herr finansministern avlämnade denna proposition till riksdagen, så uttryckte han där till och med den förhoppningen, att riksbanken redan *före* den 15 maj skulle kunna återupptaga sedelinlösnin- gen. Alltså, hans ståndpunkt är tydligen den, som jag tidigare förut- satt vara hela kammarens och hela riksdagens, men här ha faktiskt från utskottets talesmän i dag framkommit uttalanden, som visa, att banko- utskottet efter behandlingen av detta ärende — vilket bankoutskottet tydligen måste ha gjort under samråd, så vitt jag förstår, med bank- ledningen — är fullständigt berett på både att kronan skall sjunka i värde och stiga i värde. Jag menar, att efter detta förefaller det mig, som om vi, trots herr finansministerns auktoritet, borde ha anledning att uttrycka åtminstone riksdagens uppfattning om den riktning, i vil- ken riksbanken har att föra sin politik. Om riksbanken av force majeure skulle vara hindrad att göra detta, kan riksdagen eller riksbanken göras ansvarig härför.

*Om befrielse
för riksban-
ken från skyd-
dighet att in-
lösa sedlar
med guld.
(Forts.)*

Herr Winberg: Jag skall här icke ingå på hela det stora valutaspörsmålet, hur frestande det än skulle vara, utan ber att i detta avseende få inskränka mig till att uttala min glädje över att t. o. m. en person, som enligt min mening intar en så extrem ståndpunkt i denna fråga som den siste ärade talaren, givit uttryck åt den meningen, att det kanske skulle kunna vara farligt och oklokt att hålla på längre med den deflationspolitik, som man hittills bedrivit. I korthet är det min uppfattning, att man här alltför länge drivit en ensidig deflationspolitik, vars verkningar nog delvis tagit sig uttryck i det ekonomiska samman- brott vi här fått uppleva. Då jag är av den uppfattningen, att riks- banksledningen i viss mån har medverkat till detta, skulle det, så vitt jag förstår, finnas så mycket mindre anledning att göra ett sådant sär- skilt uttalande som det reservanterna här föreslå, ty vad man än kan anklaga riksbanksledningen för, inte kan det vara för att den har medverkat till vår valutas försämring under den senaste tiden. Man skulle möjligen med fog kunna göra gällande motsatsen, men då jag icke anser det föreliggande något skäl att framkomma med något förslag i den riktningen nu — så mycket mindre som hela frågan kommer upp till förnyad behandling om en kort tid — har jag givetvis icke något yrkande i den vägen. Men jag anser, med erfarenhet från den senaste tiden, att det är fullkomligt meningslöst att här vilja göra ett dylikt säryrkande som det reservanterna kommit med. Det är alldeles till- räckligt, att man här godkänner utskottets förslag sådant det föreligger. Jag skulle visserligen kunna ha åtskilliga anmärkningar att framställa däremot, men jag anser det dock mera ansluta sig till verkligheten och de realiteter, som vi här i alla fall måste räkna med, än de extre-

*Om befricelse
för riksban-
ken från sky-
dighet att in-
lösa sedlar
med guld.
(Forts.)*

ma teorier, som man kanske alltför länge och med alltför stor framgång i vår valutapolitik drivit från visst håll här i vårt land.

Jag hemställer alltså, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindley: Jag satt länge och tvekade, huruvida jag skulle replikera herr Wigforss — det tjänar ju egentligen ingenting till att här byta ord — men då han kom med en sådan barnslighet, som att man skulle jämföra nuvarande förhållanden med de förhållanden, som förelågo före kriget, då det kunde vara fråga om, för att stabilisera växelkurserna och utjämna en differens på några ören, att i allra värsta fall kanske skicka ut några kilogram guld, så ville jag framhålla, att det är dock helt annorlunda nu, när växelkurserna kunna taga sådana oerhörda språng som nu sker. Nu kan det vara fråga om huruvida hela det guldförråd vi ha kan räcka till för att klara upp historien till den 15 maj ens — man vet ju inte vad som kan inträffa.

Att en förutvarande finansminister anser detta vara en sådan småsak, att vi kunna kasta på riksbanksledningen uppdraget att söka utjämna det hela, innan riksdagen ännu fattat definitivt beslut om hur den vill ha det i valutafrågan, anser jag särdeles märkvärdigt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på godkännande av det nu föredragna utlåtandet samt vidare på godkännande av det förslag, som innefattades i den av herr Lovén vid utlåtandet anförda reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utlåtandet, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och ansges en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner bankoutskottets utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes det förslag, som innefattas i den av herr Lovén vid utlåtandet avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 41.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i

lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av garantifond åt ett aktiebolag, avsett att lämna stöd åt inhemska kreditanstalter.

Om en garantifond till stöd åt kreditanstalter.

I en till riksdagen avlåten, den 10 mars 1922 dagtecknad proposition nr 149, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att såsom garantifond åt ett aktiebolag med uppgift att bereda stöd åt inhemska banker finge genom riksgäldskontoret tillhandahållas bolaget ett belopp av 50 miljoner kronor i av svenska staten utgivna 5 procents obligationer, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågakvarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Herr Wohlin: Det är icke min avsikt att vid detta tillfälle upptaga en debatt angående de sorgliga företeelser på bankväsendets område, som föranlett den kungl. proposition, över vilken bankoutskottet här avgivit utlåtande, och detta så mycket mindre som en dylik debatt redan för kort tid tillbaka har ägt rum i andra kammaren i anledning av en där framställd interpellation och herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vid det tillfället utförligt klarlade sin ställning till ifrågakvarande händelser. Den debatt, som då fördes i anslutning till interpellationen, gällde emellertid huvudsakligen det mera begränsade spörsmålet om bankinspektionens verksamhet och mindre den mera omfattande frågan angående förhållandet i allmänhet mellan storbankerna och näringslivet i vårt land.

Jag har nu en särskild anledning att vid detta tillfälle göra en förbindlig framställning till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet. För ett år tillbaka, nämligen i januari månad 1921, alltså ett år tidigare än dessa bankkatastrofer inträffade, tillät jag mig inom denna kammare väcka en motion, vari jag bland annat anförde, att "ett av huvuddragen i vårt lands ekonomiska utveckling under senare tid är de stora bankinstitutens och deras ledares samt dem närståendes fortgående förvärv av aktier i svenska näringsföretag samt växande inflytande över dessa genom tillsättande jämväl av industriföretagens ledning. Det fordom fria näringslivet, lett av framstående och oberoende män och banbrytare på skilda områden, förvandlas mer och mer till under storbankernas ledning stående monopolartade sammanslutningar. Näringsfrihetens livgivande impulser försvagas, industriföretagens av bankerna tillsatta chefer bliva ofta beroende och viljesvaga personer, känsliga för det nutida kapitalväldets synpunkter och önskningsar, och de dugliga

Om en garan-
tifond till
stöd åt kre-
ditanstalter.
(Forts.)

och självständiga personligheterna draga sig alltmera tillbaka från arbetet i näringslivets tjänst. Inom ett endast till skenet demokratiskt samhälle uppväxer en oerhörd enskild makt, koncentrerad hos ett mindre antal finansmän och storfinsansiella familjekonsortier, vilka genom den makt de besitta utöva ett icke alltid lyckligt inflytande till och med på rikets styrelse. — Alltmera börjar ute i Europa insikten om nu antydda förhållanden vakna.”

Och jag tillät mig med denna motivering, varur jag här gjort några utdrag, hemställa att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära utarbetandet och framläggandet av en lag, enligt vilken var och en av de nuvarande svenska storbankerna älägges att för offentligheten framlägga fullständiga uppgifter rörande av dem direkt eller indirekt behärskade näringsföretag av alla slag inom riket, till vägledning för det svenska folkets bedömande av det nutida ekonomiska samhällslivets verkliga struktur och beskaffenhet.

Bankoutskottet vid dåvarande riksdag yttrade sig över denna motion och tillstyrkte enhälligt densamma i så måtto, att bankoutskottet förklarade, att beträffande den i min motion framförda sakfrågan hade utskottet funnit åtskilligt av vad i motionen anförts värt beaktande. ”Det torde nämligen icke kunna förnekas”, förklarade bankoutskottet, ”att det kan vara av betydelse att äga tillgång till sådana uppgifter som i motionen avses.” Utskottet ansåg sig emellertid icke böra ingå i bedömande av huru detta borde ske, men föreställde sig, att frågan lämpligen skulle kunna överlämnas till den av Kungl. Maj:t den 22 juni 1920 tillsatta trustlagstiftningskommittén. Utskottet hemställde sålunda, att riksdagen, i anledning av denna motion, ”mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt trustlagstiftningskommittén, att, där denna så finner vara av behovet påkallat, undersöka, huruvida och i vad mån uppgifter, belysande förhållandet mellan näringslivet och de större bankerna inom landet, i vidare omfattning än hittills må kunna offentliggöras”. I anslutning till detta bankoutskottets enhälliga uttalande fattade kamrarna utan debatt enhälliga beslut, som sedermera föranledde en riksdagens skrivelse den 8 juni 1921, nr 290.

Nu hände, att den dåvarande regeringen remitterade denna riksdagens skrivelse till trustlagstiftningskommittén, på så sätt, att kommittén skulle hava att taga detta ärende i övervägande vid fullgörandet av det kommittén den 22 juni 1920 givna uppdrag. Jag anser mig böra påpeka, att denna remiss innebar en inskränkning, som riksdagen icke hade tänkt sig. Det är ju givet, att om denna fråga skulle tagas under övervägande ”vid fullgörandet av ett annat, tidigare uppdrag”, som trustlagstiftningskommittén hade, nämligen utarbetandet av en provisorisk lagstiftning angående monopolistiska sammanslutningar, måste det ju för kommittén avsevärt fördröja slutförandet av dess arbete, och riksdagens skrivelse innehåller icke en sådan formulering utan måste enligt min uppfattning tydas så, att sagda kommitté skulle utöver det uppdrag kommittén redan hade ytterligare få detta nya uppdrag att utreda förhål-

landet mellan bankerna och affärlivet. Jag kan alltså icke finna annat än att denna remiss — det må ha skett av förbiseende eller av någon annan orsak, som jag icke känner — var formulerad på ett sätt, som icke stod i överensstämmelse med riksdagens önskemål. Jag vill tillägga, att i berättelsen av den 11 januari 1922 om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit refereras ifrågasvarande sak på ett sätt, som icke heller ger en nöjaktig föreställning om vad riksdagen vid avlåtandet av denna skrivelse förutsatte. I denna berättelse heter det nämligen: "Efter av riksdagen i skrivelse den 8 juni 1921 gjord framställning, att kommittén måtte undersöka, huruvida och i vad mån uppgifter belysande förhållandet mellan näringslivet och de större bankerna inom landet i vidare omfattning än hittills kunde offentliggöras, har kommittén funnit att en utredning i sådant avseende till stor del fölle utanför kommitténs arbetsområde och i hög grad skulle försena framläggandet av dess förslag." Nu är det ju givet, att sagda kommitté, som hade att skyndsamt utarbeta den s. k. trustlagstiftningen, eftersom remissen var formulerad på sätt jag påpekat, måste hos Kungl. Maj:t göra en sådan anmälan, men kommittén hade ju icke behövt göra en dylik anmälan, för den händelse att kommittén fått remissen formulerad på det sätt, som riksdagen uppenbarligen tänkte sig vid avlåtandet av sin skrivelse. Kommittén ansåg naturligtvis, att uppgiften att sammankoppla denna utredning med en redan pågående skulle i hög grad försena inlämnandet av kommitténs förslag. Sedan emellertid kommittén gjort denna framställning, beslöt Kungl. Maj:t den 12 september 1921, att berörda riksdagens skrivelse skulle till Kungl. Maj:t återställas, varefter trustlagstiftningskommittén efter fullbordandet av sitt första utredningsarbete upplöstes och riksdagens skrivelse i denna fråga således icke kunde på sätt riksdagen tänkt hänvisas till sagda kommitté för utredning.

För ett år sedan fäste jag alltså uppmärksamheten på det otillfredsställande förhållandet, att den svenska allmänheten och icke minst den del därav, som ställer sina sparmedel till de större bankernas förfogande, är utesluten från bedömandet av de bankoperationer, vilka dessa stora banker företaga, och vilka ha varit av den art, att departementschefen själv i föreliggande kungl. proposition förklarar, att det är uppenbart, att "åtskilliga banker på grund av allt för stor optimism vid bedömandet av bärigheten hos företag, till vilka kredit beviljats, råkat i svårigheter, som icke kunna utjämnas allenast genom att avvakta ett omslag i konjunkturerna". Herr finansministern tillägger ytterligare, att åtskilliga företag, som tillkommit under krigsperioden, icke "visat sig äga förutsättningar att bestå efter inträdandet av fredsförhållanden".

Det är givet, att man med denna nu ett år efteråt vunna erfarenhet för ögonen måste säga sig, att min på sin tid väckta motion, som på sätt jag nämnt av riksdagen godkändes, var i hög grad befogad. Det herr finansministerns uttalande, som jag nu har läst upp, är ju hållet i en mjuk, och från ministerbanken naturligt mjuk, form, men det innebär

Om en garantifond till stöd åt kreditanstalter.
(Foris.)

Om en garan-
tifond till
stöd åt kre-
ditanstalter.
(Forts.)

dock en mycket skarp anklagelse mot ifrågakommande banker. Man kan icke gärna tänka sig, att det i ett statsrådsprotokoll på ett skarpare sätt, än som här skett, göres anmärkning emot de ifrågavarande förhållandena. När vi nu hava kommit därhän att vi hava bevittnat dessa bankkatastrofer, i väsentlig mån möjliggjorda genom att den sekretess över bankväsendet ännu fortbestår, som jag syftade till att i någon mån få undanröjd, så förefaller det mig vara ett ganska rimligt önskemål att få veta, var den riksdagsskrivelse tagit vägen, om vilken jag talat och som på grund av egendomliga förhållanden icke kom att bli realbehandlad i den kommitté, som den var avsedd att skickas till.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har med vanlig älskvärdhet under hand meddelat, att han skulle vara här i kammaren närvarande och giva kammaren upplysning om detta ämne, och jag har ansett det vara av viss betydelse att få denna upplysning, då jag tror, att en utredning i denna fråga — som måste komma att innefatta en utredning jämväl rörande det minst sagt lättvindiga sätt, på vilket flera av våra större banker under de gångna åren skött sin utlåningsrörelse — om också dess värre försenad, skall kunna bli av nytta för belysande av det svenska bankväsendets roll i Sveriges ekonomiska liv.

Det är en uppfattning, som har många företrädare inom alla riktningar här i landet, att den utveckling, som vi bevittnat på bankväsendets område under den senaste tiden, icke kan anses hava varit i alla hänseenden lycklig. Bankkoncentrationen har trots däremot skapade garantier fortgått i en grad, som torde vara starkare och kraftigare än bankkoncentrationen i de flesta främmande länder. Denna koncentration av bankväsendet har, på sätt jag i motionen för ett år sedan anförde, medfört, att dispositionen över det svenska näringslivet och över huvud taget herraväldet över Sveriges ekonomiska liv i en större utsträckning, än som är fallet i flertalet främmande länder, och i mycket större utsträckning än som, enligt min uppfattning, är förenligt med en klok och lycklig utveckling av vårt ekonomiska liv, kommit i händerna på ett mindretal personer och i de svenska storbankernas direktionsrum. Jag tror, att de händelser, som nu inträffat, bekräfta riktigheten av denna min tankegång, och att det är en uppgift för vår ekonomiska politik att söka dels förhindra fortskridandet av denna bankkoncentration men dels också att så småningom upplösa den koncentrerade finansmakt, som nu så gott som helt och hållet behärskar det svenska näringslivet. Detta folkliga önskemål, som delas av många i detta land, oavsett vilka yrkesgrupper de tillhöra och vilken politisk uppfattning de hysa, lär icke kunna realiserars, utan att man först erhållit en överblick av hithörande förhållanden, en överblick, som just den utredning, som riksdagen med anledning av min motion begärde, skulle medföra.

Med anledning av vad jag nu anförde får jag vördsamt till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet rikta en fråga, dels var den riksdagsskrivelse, om vilken jag talat, för närvarande ligger, och dels — om svaret går i den riktningen, att skrivelsen i fråga

alltjämt kvarligger inom justitiedepartementet — huruvida det är herr justitieministerns avsikt att låta denna utredning i någon form komma till utförande.

Jag inväntar med intresse herr statsrådets på förhand benäget utlovade svar på denna min fråga.

*Om en garan-
tifond till
stöd at kre-
ditanstalter.
(Forts.)*

Herr statsrådet **A k e r m a n**: Herr vice talman! Jag har vid åtskilliga tillfällen talat med min företrädare om denna sak. Jag har i min hand här några minnesanteckningar, som jag gjort under våra samtal, och jag har min företrädares tillstånd att här inför kammaren omtala hans tankar i denna sak.

Han har nämligen förklarat, att, då riksdagens skrivelse nr 290 på sommaren 1921 remitterades till kommittén, han tänkte sig, såsom framgår av remissens formulering, att den i skrivelsen begärda utredningen lämpligen skulle kunna verkställas i samband med arbetet på kommitténs ursprungliga uppgift. I anledning av kommitténs skrivelse hade han funnit sig böra uppgiva den tanken och överväga andra möjligheter för frågans behandling. *En* utväg vore härvid att anmoda kommittén att upptaga riksdagsskrivelsen till prövning, efter det att förslaget till trustlagstiftning föreläge färdigt. Denna tanke syntes honom emellertid mindre väl förenlig med de krav på förenkling och sparsamhet på statslivets skilda områden, vilka den regering, som han tillhörde, så långt möjligt vore, ville tillmötesgå — och det vill naturligtvis även den nuvarande regeringen.

Då det visade sig vara mindre lämpligt att låta de båda närliggande utredningarna gå hand i hand, trodde han det vara mest praktiskt, att man avvaktade och tillgodogjorde sig resultaten av trustlagsförslagets vidare behandling, innan man grepe sig an med den nya uppgiften. Man skulle således avvakta icke blott själva trustlagsförslaget utan också de yttranden, som efter detta förslags remitterande inkomme, och eventuellt även riksdagsbehandlingen av trustlagen. Han har vidare förklarat, att den nya uppgiften då torde kunna fullföljas i ganska enkla former, men naturligtvis borde man därvid på ett eller annat sätt tillgodogöra sig de kunskaper och den erfarenhet, som vunnits under trustlagstiftningskommitténs arbete. Någon tidsutdräkt med ärendets avgörande ansåg han ej heller behöva förorsakas genom det av honom avsedda tillvägagångssättet, då det, såsom saken då låge, under alla förhållanden bleve omöjligt att framföra den i riksdagsskrivelsen avsedda frågan till 1922 års riksdag. Så långt min företrädare i ämbetet!

För min egen del vill jag giva kammaren den upplysningen, att de yttranden, som äro infordrade över trustlagstiftningskommitténs betänkande, just i dessa dagar hava inkommit, så att de nu äro fullständiga — möjligtvis fattas något. Dessa yttranden undergå nu i justitiedepartementet behandling i vederbörlig ordning. Hur länge bearbetningen av dessa yttranden kan räcka, är omöjligt att här på rak arm säga, men det arbetas för högtryck och jag hoppas, att denna bearbetning snart skall vara färdig. Så snart den är gjord, kommer jag att inför mina kolleger

Om en garan-
tifond till
stöd åt kr-
ditanstalter.
(Forts.)

anmäla denna fråga och då kommer jag naturligtvis i samband därmed att taga fram den riksdagsskrivelse, som herr Wohlin frågat efter och som nu mycket riktigt ligger i justitiedepartementet. Den kommer då att framtagas och anmälas, varefter regeringen får tillse, vad som kan göras. Att intresse för saken förefinnes, behöver jag naturligtvis icke försäkra kammaren.

Herr S t e n d a h l: Herr vice talman, mina herrar! Denna fråga hade jag egentligen tänkt låta passera, utan att jag yttrade mig, men då diskussionen tagits upp från annat håll och saken verkligen är av mycket stort intresse och har rätt stora ekonomiska konsekvenser, skall jag till-låta mig att under några få minuter något utveckla min egen ståndpunkt och kritisera den väg för stödets lämnande, som här valts.

Jag delar regeringens, respektive bankoutskottets, uppfattning där-utinnan att stöd måste givas, men formen för detta stöds givande före-faller mig kunna hava valts lyckligare. Under vanliga förhållanden bru-kar det ju ordnas så, att aktierna i ett bolag i första hand skola taga emot eventuella förluster samt av företaget utgivna obligationer eller företaget given annan kredit i andra och tredje hand. Här har man gjort tvärt om. Den kredit, som staten ställer till förfogande i form av obligationer, skall taga emot den första stöten, och den krediten är 50 miljoner kronor. Först i den mån dessa 50 miljoner kronor äro fullt förlorade, skall aktiekapitalet tagas i anspråk. Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om vi hade mycket liten användning för de privata bankerna och deras 5 miljoner kronor, och jag undrar, om det icke vore klokare, att staten, när den skall ingripa och stödja, gör det helt på eget konto, men också under eget ansvar på ett helt annat sätt än som här har avsetts.

Enligt min uppfattning borde stödet lämpligast kunnat givas i den formen att riksbanken under tjänstemannaansvar lämnat det nödvändiga stödet, dock med frihet för riksdagen att sedan kritisera riksbanken.

Riksbanken har under de senaste åren icke generat sig för att göra mycket stora affärer på eget konto och på egen risk utan att därom till-fråga riksdagen. Jag syftar härvidlag på de högst väsentliga, till över hundra miljoner kronor uppgående förlusterna på valutaaffärerna, och riksdagen har icke blivit tillfrågad beträffande dessa affärer. Nu däremot försöker man, såvitt jag kan förstå, skaffa sig absolution i förväg, för den händelse de 50 miljoner kronorna, som här begäras, en vacker dag, utan att riksdagen kan göra något vare sig till eller från beträffande för-valtningen av dem, äro till större eller mindre delen förbrukade. Då kom-mer man och säger till riksdagen: »Ja, gode herrar i riksdagen, vi gingo in och begärde dessa 50 miljoner kronor; det är alldeles givet, att risk förelåg, men riksdagen har tagit risken. Riksdagen bär ansvaret, icke vi, som hava förvaltat penningarna.» Detta är, enligt min mening, en mindre lämplig metod.

Jag skall emellertid icke nu, då jag har underlåtit att väcka motion i ämnet, yrka avslag, men jag skall, för att särskilt poängtera, att det icke är stödaktionen, som jag vill åt, framhålla, att det, enligt min mening,

finns en punkt till, på vilken en stödaktion är rätt så befogad. Det är med anledning av vad den föregående ärade talaren yttrade i den saken, som jag egentligen lockats upp i denna debatt.

Risk föreligger, att stora och verkligt goda industrier under det tryckta konjunkturen, vari vi nu befinna oss, kunna komma att absorberas av banker på ett icke alltid tilltalande sätt.

Jag vågar hemställa till regeringen och till riksbanksledningen, huruvida det icke på dessa håll skulle vara skäl i att taga under övervägande, om icke riksbanken i vissa fall, efter noggrann prövning av varje företags ekonomi — d. v. s. att man konstaterade och noga undersökte, vilka industrier och företag som vore värda stöd — och när det är konstaterat att de vore värda stöd, eller också staten bör ingripa stödjande, så att de komma över de nuvarande svårigheterna utan att absorberas av den ena eller den andra mer eller mindre bankirmässigt skötta banken. Det är icke meningen, att industrien skall vara till för att mjölkas av bankerna den ena gången efter den andra — jag menar då naturligtvis en välskött industri, jag talar icke om utväxterna inom industrien — utan det är meningen, att industrien skall vara till för en legitim produktion av varor för legitim konsumtion och icke för något annat.

Jag vågar således, herr vice talman, ännu en gång vördsamt göra en hemställan till vederbörande att taga i övervägande, huruvida icke ytterligare en stödaktion skulle kunna sättas i gång och då sättas i gång på ett, enligt min mening, lyckligare sätt än den ifrågakvarande.

Herr W i n b e r g : Ingenting är mera betecknande för den nuvarande situationen, än att en dylik framställning från regeringen till riksdagen kommit fram. Det är ju icke underligt, om man, trots allt, blir något förvånad, när man betänker, hurusom bankrörelsen här i vårt land under de närmast gångna åren har haft synnerligen gynnsamma tider. Här har nämligen utdelats 15, 18 och 20 % på det för ögonblicket förefintliga aktiekapitalet, och denna utdelning kanske många gånger har varit upp till 40, 50 % på *det verkligen inbetalade* kapitalet, för att nu icke tala om den framfart, som många industriföretag varit utsatta för från dessa bankföretags sida. När det sedan blir sämre tider, och en del företag komma i en mindre solid ställning, är man med detsamma färdig att komma till riksdagen och begära, att den skall träda emellan och förekomma, att någon panikstämning gör sig gällande. Jag förmodar, att det väl är rädslan för att någon panikstämning över huvud taget skall kunna uppstå, som har gjort, både att framställningen är gjord och i så pass vag form, som verkligen är fallet, och att den väl också kommer att gå igenom utan någon nämnvärd debatt, ty det är väl icke ändå så, att vi i allmänhet anse, att det här är ganska naturligt och att det icke är någonting att resonera om. Tvärtom, är det ganska förvånansvärt! Men, som sagt var, när man rör på paniksträngen, så får man ju både riksdagen och andra maktfaktorer att böja sig rätt lydigt.

Nu är emellertid frågan den, som också en föregående ärad talare framhöll: är den väg, som man nu har beträtt, den allra lyckligaste? Vilka

Om en garantifond till stöd åt kreditanstalter.
(Forts.)

Om en garan-
tifond till
stöd åt kre-
ditanstalter.
(Forts.)

garantier har man, för det första, för att det kapital, som man här nu offerar — man säger visserligen, att det icke är kapital i första hand utan att det är statsobligationer, men dessa komma väl ändå så småningom att i riksbanken förvandlas till kapital — att detta kapital, som här sålunda redan nu anslås, skall räcka och för hur lång tid det kan räcka och hurudan ställningen i övrigt är? Är det kanhända bara en början till något ännu värre, än det som redan inträffat, och vore det icke skäl att då se litet djupare på hela problemet, att lyfta litet på hemlighetens slöja och att låta riksdagen något närmare se på detaljerna i den nuvarande situationen på detta område?

Jag är visserligen också av den uppfattningen, att man bör förekomma, att ett bankföretag går omkull och så där utan vidare åstadkommer panik, som sedan kan sprida sig, men det förefaller mig, att det skulle kunna finnas andra vägar, som man kunde gå fram på för att förekomma detta. Finns det icke någon annan väg, så hava vi i varje fall moratorievägen med en viss avveckling under statens garanti och kontroll, så tillvida att det icke behöver innebära, att industriföretag eller andra, som hava lån i ett bankföretag, utan vidare ögonblickligen återkrävas på de lånen. Det finns, såvitt jag förstår, även andra vägar att gå, som skulle vara mera smakliga och som skulle göra, att statshjälp endast skulle komma i fråga i de fall, då det verkligen gäller att förekomma sammanbrott inom industriföretagen eller det gäller att förekomma, att den enskilde låntagaren eller insättaren mera allvarligt beröres av saken. Såvitt jag kan finna, är det här icke bara fråga om att skydda insättare och låntagare, utan det är också fråga om att skydda *aktieägarna*, och då frågar jag mig verkligen, om de enskilda bankföretagen, deras organisation och den makt, som de föfoga över, ha uppträtt så i det svenska samhället under senare tider, att man utan vidare här skall anslå 50 miljoner kronor från statens sida för att hjälpa några företag, som kommit i en mindre god ekonomisk ställning, utan att man i detta ögonblick har någon möjlighet att kunna överskåda vare sig effektiviteten av denna hjälp eller på vad sätt den kommer att användas och huru länge den räcker. Sålunda kan jag icke, enligt min uppfattning, under några förhållanden vara med om utan vidare att bevilja ett dylikt anslag. Det finns därvidlag två vägar att gå, först och främst den vägen, som här redan är påvisad, att genom statens *direkta bemedling* söka avveckla företagen, i den mån de icke kunna ställas på rätt bog igen på sådant sätt att det icke behöver medföra vare sig panikstämning eller svårare kriser inom företag, som äro engagerade i bankerna. Detta gäller de rent ögonblickliga åtgärderna. Men i övrigt bör väl det nu inträffade mana oss att tänka på frågan i dess helhet och i mera principiell riktning. Då föreligger det icke mera än två utvägar, som man har att välja på för att kunna ordna förhållandena, såvitt jag förstår, så att icke denna historia behöver återupprepas. Den ena vägen är den, att, så länge vi hava enskild bankverksamhet i vårt land, hela den enskilda bankverksamheten skall vara konsoliderad, så att den vore gemensamt ansvarig för hela den enskilda bankverksamheten. Här ligga nu de stora bankföretagen och hava in sina miljoner, men de hava ingen

skyldighet att biträda andra företag, som råkat i tillfällig misär på ett eller annat sätt. Ett sådant förhållande kan givetvis icke vara förenligt med svenska folkets intressen. Antingen skall man, som sagt, gå den vägen, eller också skall man så fort som möjligt taga steget fullt ut och nationalisera hela bankrörelsen i vårt land. Då behöver man naturligtvis icke mera få uppleva sådana här historier, när ett enskilt företag håller på att stupa. Såvitt jag kan se, så är jag fullkomligt överens med föregående talare, såtillvida att det borde kunna finnas någon annan form, som vore, för den som erhåller hjälp och behöver hjälp, lika effektiv, men som för staten och riksdagen vore mera smaklig.

Med hänsyn till det outredda skick, vari hela denna sak för närvarande befinner sig och särskilt med hänsyn till det enskilda bankkapitalets framfart här i landet under de senaste åren, kan jag för min del absolut icke i frågans nuvarande läge vara med om att så lättvindigt överlämna 50 miljoner kronor för att disponeras av det enskilda bankkapitalet. Jag måste sålunda, herr talman, på grund av det läge, i vilket denna sak nu befinner sig, yrka avslag på utskottets förslag.

Herr statsrådet T h o r s s o n : Herr talman! Den proposition, som här föreligger, avser ju, såsom framgår av motiveringen till densamma, att statsmakterna såsom sådana skola träda till för att lämna ett visst stöd vid rekonstruktion av ett penninginstitut som råkat i den ekonomiska belägenheten, att det icke längre kan reda upp sina ansvarsförbindelser till den allmänhet vars medel företaget emottagit till förvaltning.

Det har mot denna proposition gjorts anmärkningar från två håll. Den förste ärade talaren ansåg tanken vara riktig, att det allmänna skulle ingripa i en situation sådan som den vi nu råkat uti, men han ansåg, att vägen icke vore den rätta utan att det borde vara riksbanken som här direkt ingrepe. Jag hade samma tanke som han, då jag första gången ställdes inför detta spörsmål, men vid närmare studium av saken kom jag till den uppfattningen, att det icke skulle låta sig göra utan att förändra vissa bestämmelser, som äro gällande för riksbanken, och jag trodde, att detta skulle vara en mera svårframkomlig väg än att gå fram med en proposition, där man ordnade stödverksamheten på sätt som nu är tänkt.

Herr Stendahl ansåg vidare, att det vore oriktigt att lägga risken på staten i första hand och på intressenterna i denna stödförening i andra hand. Jag har däremot gått ut ifrån, att det bör vara staten, som har *bestämmanderätten i förvaltningen av detta företag*, och med denna utgångspunkt ansåg jag också riktigt, att staten borde taga risken i första hand. Därför har man tänkt sig, att riksgäldsfullmäktige och riksbanksfullmäktige skola sätta till, vardera en ledamot och en suppleant i styrelsen och att Kungl. Maj:t skall tillsätta ordförande och ersättare för ordföranden. Styrelsen skulle bestå av fem personer, och de två övriga ledamöterna jämte suppleanter skulle tillsättas av intressenterna.

Den ärade talaren anförde vidare en annan fråga, som väl rimligtvis ändå icke kan på det sättet sammanblandas med det nu föreliggande förslaget, att man kan kräva lösning av den samtidigt som man ordnar denna

*Om en garanti-
fond till
stöd åt kre-
ditanstalter.*
(Forts.)

Om en garantifond till stöd åt kreditanstalter.
(Forts.)

stödinstitution. Han tycktes vilja påkalla riksbankens ingripande till stödjande av företag, vars soliditet vore oomtvistlig men vilka oakttat detta ändå blivit hårt behandlade av de enskilda bankerna. Jag vill erinra om, att jag, då jag förra gången förestod det ämbete jag nu förvaltar, förde fram just den tanken att skapa ett statens penninginstitut, varigenom staten även på ett annat, mera direkt sätt skulle kunna betjäna industri och näringar än riksbanken kan göra, då den samtidigt skall vara centralbank och förvaltare av landets penningmedel, även i vad det gäller vårt förhållande till utlandet. Det tillsattes till och med en kommitté, och denna utarbetade faktiskt ett förslag, som ligger till sig, om jag får använda det uttrycket, därför att man icke gärna skapar vare sig en enskild bank eller en statsbank i så osäkra tider som de vi genomlevat under de senast förflutna åren. Det kan ha sin risk att, då alla värden äro uppspekulerade, komma och kräva, att staten utan vidare skall ingå i eller övertaga en del företag, som de enskilda penninginstituten icke längre vilja finansiera. Jag tror därför, att det lyckligaste är att vi behandla det problem, som nu föreligger till kammarens prövning, fristående från den andra mycket mera vittgående frågan. Jag kan försäkra herr Stendahl att det icke varit någon önskan att, så att säga, på förhand vilja begära absolution för förvaltningen av de 50,000,000 kronor garanterade medel, som föranlett mig att framlägga detta förslag. Den enkla verkligheten i denna fråga är den, att jag på grund av den ekonomiska situationen kände det vara nödvändigt att låta statsmakterna ställa en garanti, som skulle kunna användas vid rekonstruktion av vissa penninginstitut, som därav vore i behov. Då jag gjorde detta, kan jag försäkra, att det icke, såsom man från vissa andra håll velat göra gällande, skedde av begär att stödja vissa bankinstitut för dessa instituts egen skull. Men det är ju på det viset, att penninginstituten förvalta allmänhetens egendom. Om jag då säger, att uti ett enda av de penninginstitut, som här nu skulle bli föremål för stöd, det finnes icke mindre än 135,000 sparkasseinsättare och flera tusen mindre industriföretagare, av vilkas rörelse ett större antal arbetare är beroende, så är det klart som dagen, att med den ställning, jag intager till hela landets penningförvaltning, jag icke skulle göra min skyldighet, om jag ej förelade herrarna denna fråga till omprövning. Det är ej det eller det penninginstitutet, som herrarna direkt ha att taga ståndpunkt till, utan herrarna ha att taga ståndpunkt till huruvida dessa insättare i vissa institut skola gå förlustiga en större eller mindre del av sina insatta besparade medel. Det vill ingen av oss i alla fall vara med om, och man behöver ej frammana någon panikstämning, som herr Winberg tycktes tro, ty här talar den rena rama verkligheten för sig själv.

Då jag nu föreslår riksdagen att inrätta detta stödinstitut, är det även av den anledningen, att vid varje icke önskad realisation av värden förspilles det mer än som är nödigt. Detta är i och för sig ingenting, som är önskvärt, och därför har jag trott, att det skulle vara riktigt, att man gick denna väg. Kungl. Maj:t skulle få rätt att angiva de direktiv, efter vilka detta stödinstitut skulle verka. Det behöver nämligen ses till, att

samtidigt som man icke låter detta stödinstitut inträda och verka uti affärer, som äro rent av omöjliga att rekonstruera, man i de fall, där det är möjligt att träda till och rekonstruera, försöker få sådana former för stödet, som kunna lämna den bästa hjälpen. För min personliga del har jag den uppfattningen, att den garanti av 50 miljoner, som jag här binder statsverket med, icke skall behöva användas i den utsträckning, som man tror. Det är dock ofrånkomligt, att en hel del av de värden, som i detta nu äro värdesatta till vissa belopp, av omständigheternas makt måste skrivas ned till lägre värden, än de i och för sig ha, och ett återvändande till mera normala värden skall i viss mån bringa upp många av de affärer, som nu kämpa med ekonomiska svårigheter, bringa upp dem på ett mer gynnsamt plan, om vi bara vänta en tid och låta utvecklingen ha sin gång.

Det är med denna syn på tingen jag trott, att ett förslag i denna riktning skulle vara ägnat att giva ett stöd åt näringen och företagen utan att kräva så direkt stora uppoffringar av statsverket, som denna summas belopp utvisar. Det må hända, att jag har felbedömt förhållandet, och vid sådant förhållande får naturligtvis staten taga risken av en felbedömning, men jag är livligt övertygad om att även om dessa 50 miljoner skulle gå åt för att förekomma vissa krascher, så besparas det allmänna åtskilligt ändå, utöver vad som annars skulle förödas, om icke statsverket ingrepe.

Jag ber, herr talman, att få anbefalla det föreliggande utskottsutlåtandet till kammarens benägna och välvilliga bifall.

Herr Gustafsson, Karl: Efter det anförande, herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nu hållit, hoppas jag, att kammaren för sin del är belåten. Det skulle kanske från åtskilliga talareshörsida kunna vara flera synpunkter att framhålla, och även jag kunde haft åtskilligt mera att säga, men jag skall för min del inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottets föreliggande förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det förevarande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att med handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle anstå till ett annat sammanträde, och medgavs att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Herr Rooth väckte en motion, nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts

förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

Motionen hänvisades till bevillningsutskottet.

Herr *Åström* väckte en motion, nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

Denna motion hänvisades till behandling av lagutskott.

Herr *Pålsson* väckte en motion, nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om automobilskatt.

Denna motion hänvisades till andra särskilda utskottet.

Herr *Nilsson, Petrus*, avlämnade följande av honom m. fl. undertecknade motioner:

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 177 angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; och

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av hushållningssällskapen.

Dessa motioner hänvisades till jordbruksutskottet.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 22 april 1921 om rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 6 november 1918 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 68, till Konungen, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av strafflagen för krigsmakten.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 74, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Skellefteå m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Möller* för tiden

den 31 innevarande mars—den 8 nästinstundande april för resa till Tyskland.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till interparlamentariska unionens byrå i och för bestridande av en del av kostnaderna för interparlamentariska unionens 20:de konferens i Wien innevarande år;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 21, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 22, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd;

nr 26, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av § 10 i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5,23 e. m.

In fiden
A. v. Krusenstjerna.
